

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

Közúti forgalmi balesetek Magyarországon 1940-ben.

Accidents de la circulation routière en Hongrie en 1940.

Résumé. On voit, par les chiffres relatifs aux accidents de la circulation, et qui se rapportent aussi à la Zone nord et à la Subcarpathie, qu'en 1940 il y eut, sur notre territoire agrandi, moins d'accidents de cette sorte qu'en 1939. Il en a été ainsi surtout en province, où il n'y a eu que 3.844 accidents, contre 4.969 pendant l'année d'avant (—22·6%). A Budapest, on a enregistré 8.672 accidents, soit un peu plus (+3·0%) qu'en 1939 (8.418). Ainsi donc, dans le pays entier, il y eut 12.516 accidents, 6·5% de moins qu'en 1939 (13.387).

D'après les chiffres concernant les accidents de la circulation, le nombre des personnes blessées a été de 4.255, soit bien moins (—28·3%) que l'année précédente (5.932). A Budapest, la diminution, représentant 30·3%, a été plus forte qu'en province (—27·3%).

72·1% des accidents de la circulation sont arrivés en chemins droits; 19·3%, au croisement de routes; 7·7%, sur des places; 0·9%, à des passages à niveau. Pour le nombre des accidents de province, on constate par rapport à l'année précédente une diminution quant à ceux arrivés en chemins droits (—23·7%), au croisement de routes (—15·8%) et sur des places (—30·1%). A Budapest, le nombre de ceux survenus en chemins droits ou au croisement de routes a bien baissé (—21·7% et —30·7%).

Les accidents de la circulation se répartissaient ainsi en 1940: collisions, 78·5%; écrasements, 12·4%; accidents d'autre sorte, 9·1%. Dans le pays entier, le nombre des collisions a légèrement grandi (+0·7%) et celui des écrasements a fort baissé (—27·3%); on y a enregistré 9.830 collisions, dont 5.782 causées par des automobiles pour le transport des personnes; 1.694, par des camions automobiles; 1.077, par des voitures hippomobiles.

Des accidents de la circulation, 86·4% furent causés par des conducteurs; 7·1%, par des piétons; 1·0%, par des voyageurs; 5·5%, par d'autres causes. Des blessures faites par les accidents,

41·1% l'ont été par des automobiles pour le transport des personnes; 19·6%, par des bicyclettes; 14·3%, par des voitures hippomobiles; 7·6%, par des motocyclettes. 41·4% des blessés étaient des conducteurs; 22·7%, des voyageurs; 35·9%, des piétons. Parmi les personnes blessées, 74·0% étaient du sexe masculin; 26·0%, du sexe féminin. Pour cause d'accident, 12.883 véhicules ont été détériorés.

*

Az 1940. évben a Központi Statisztikai Hivatal már a felvidéki területsávval és Kárpátaljával megnagyobbodott ország területéről gyűjtötte be a közúti balesetek adatait. Örömmel állapítható meg, hogy a nagyobb ország területéről az 1940. évben kevesebb balesetet jelentettek, mint az előző évben, különösen kedvező a helyzet, ha csak a vidéki balesetek számát tekintjük. Megállapítható, hogy az egész ország területén (a főváros nélkül) az 1940. évben 3.844 baleset történt, míg az előző évben még 4.969 vidéki balesetet jelentettek a Hivatalnak. A vidéki balesetek száma tehát 22·6%-os csökkenést mutat. A főváros területén történt balesetek száma ezzel szemben némileg emelkedett, amennyiben az előző évi 8.418 balesettel szemben ebben az évben 8.672 balesetet jelentettek. A növekedés 3·0%-ot tesz. Az egész ország területén az 1940. évben 12.516 közúti baleset fordult elő, az előző évi 13.387-tel szemben, s így az összes balesetek számánál 6·5%-os csökkenés mutatkozik.

A közúti balesetek s az általuk szedett áldozatok száma az 1939. és 1940. években a következőképen alakult. (Lásd a következő táblát.)

A közúti balesetek száma egy év alatt az egész ország területén 871-gyel csökkent. Bár a főváros területén a balesetek

Megnevezés	Az	
	1939.	1940.
	é v b e n	
Közúti balesetek Budapesten . . .	8.418	8.672
„ „ vidéken . . .	4.969	3.844
Összesen	13.387	12.516
Közúti balesetek áldozatainak száma Budapesten	1.952	1.361
Közúti balesetek áldozatainak száma vidéken	3.980	2.894
Összesen	5.932	4.255

254 esettel emelkedtek, mégis a vidéki balesetek számának 1.125-tel való csökkenése az egész ország területére a balesetek számának a csökkenését eredményezte. A balesetek következtében az ország területén 4.255 egyén sérült meg az előző évi 5.932-vel szemben. Megállapítható, hogy az 1940. évben a balesetek jóval kevesebb áldozatot szedtek hazánk területén, mint az előző évben, a csökkenés 28,3%-ot tesz. A közúti balesetek áldozatainak száma az ország területén 1.677-tel csökkent. Ebből 1.086 a vidékre, 591 pedig a fővárosra esik. A vidéki balesetek áldozatainak száma egy év alatt 27,3%-kal csökkent, a fővárosban pedig baleset következtében 30,3%-kal kevesebben sérültek meg, mint az előző évben.

A közúti balesetek számának és áldozatainak havonkinti alakulását az 1. számú táblázat tartalmazza. A fővárosban a legtöbb közúti baleset a téli hónapokban, vidéken viszont a nyári hónapokban történt, országos viszonylatban pedig a téli

hónapokban történik a legtöbb közúti baleset. A balesetek áldozatait tekintve megállapítható, hogy Budapesten és a vidéken július és augusztus hónapokban sérült meg a legtöbb személy, országos viszonylatban pedig július és augusztus hónapban volt a közúti baleseteknek a legtöbb áldozata.

A balesetek történésének helyéről az alábbi kimutatás tájékoztat:

Megnevezés	Buda-pest	Vidék	Együtt
Egyenes úton	5.935	3.090	9.025
Útkereszteződésnél	1.871	549	2.420
Téren	845	114	959
Vasúti átjárónál	21	91	112
Összesen	8.672	3.844	12.516

Az egész ország területét tekintve, megállapítható, hogy a balesetek 72,1%-a egyenes úton, 19,3%-a útkereszteződésnél, 7,7%-a téren és 0,9%-a pedig vasúti átjárónál következett be. Az előző évhez viszonyítva, a balesetek közül több történt egyenes úton, viszont az útkereszteződéseknél, téren és vasúti átjárónál bekövetkezett balesetek száma visszaesett. A vidéken történt baleseteket tekintve, megállapítható, hogy az egyenes úton 23,7%-kal, útkereszteződésnél 15,8%-kal és téren 30,1%-kal kevesebb baleset fordult elő, mint 1939-ben. A fővárosban viszont egyenes úton 21,7%-kal több, útkereszteződésnél pedig 30,7%-kal kevesebb baleset fordult elő, mint az előző évben.

1. Közúti balesetek száma havonkint. — *Nombre des accidents de la circulation routière (par mois).*

Megnevezés — <i>Spécification</i>	H ó n a p — <i>M o i s</i> :												Összesen <i>Total</i>
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	Accidents causés par les véhicules : száma												
accidents													
{ Bpesten — <i>A Budapest</i>	1.013	1.071	667	586	588	611	566	616	605	691	695	963	8.672
{ Vidéken — <i>En province</i>	256	132	225	316	335	389	431	426	402	363	315	254	3.844
{ Együtt- <i>Ensemble</i> . .	1.269	1.203	892	902	923	1.000	997	1.042	1.007	1.054	1.010	1.217	12.516
des victimes : száma													
victimés													
{ Bpesten — <i>A Budapest</i>	89	105	114	106	102	139	129	141	125	125	93	93	1.361
{ Vidéken — <i>En province</i>	132	51	119	252	308	329	391	359	337	289	208	119	2.894
{ Együtt- <i>Ensemble</i> . .	221	156	233	358	410	468	520	500	462	414	301	212	4.255

A közúti balesetek a hét egyes napjai szerint a következő megoszlást mutatják:

	Az előfordult balesetek száma		
	Budapesten	Vidéken	Együtt
Vasárnap	1.335	587	1.922
Hétfő	1.354	583	1.937
Kedd	1.280	519	1.799
Szerda	1.271	525	1.796
Csütörtök	1.279	522	1.801
Péntek	1.447	552	1.999
Szombat	692	549	1.241
Ismeretlen	14	7	21
Együtt	8.672	3.844	12.516

Budapesten a legtöbb baleset pénteken és hétfőn történik, a legkevesebb pedig szombaton, vidéken a balesetek vasárnapra és hétfőre sűrűsödnek, országos átlagban pénteken és hétfőn történik a legtöbb baleset, míg a legkevesebb szombaton fordul elő.

A baleset órák szerinti megoszlását tekintve, megállapítható, hogy a fővárosban délután 1 és 2 óra között, valamint 12 és 1 óra között történik a legtöbb baleset, vidéken leggyakoribb a baleset délután 5 és 6 óra között, valamint délután 2—3 és 3—4 óra között. Országos viszonylatban délután 2 és 3 óra között, valamint délután 1 és 2 óra között történik a legtöbb közúti baleset.

A közúti balesetek fajták szerint a következőképpen oszlottak meg:

	Össze- ütközé- sek	Elgázo- lások	Egyéb	Együtt
Budapest	7.780	670	222	8.672
Vidék	2.050	883	911	3.844
Együtt	9.830	1.553	1.133	12.516

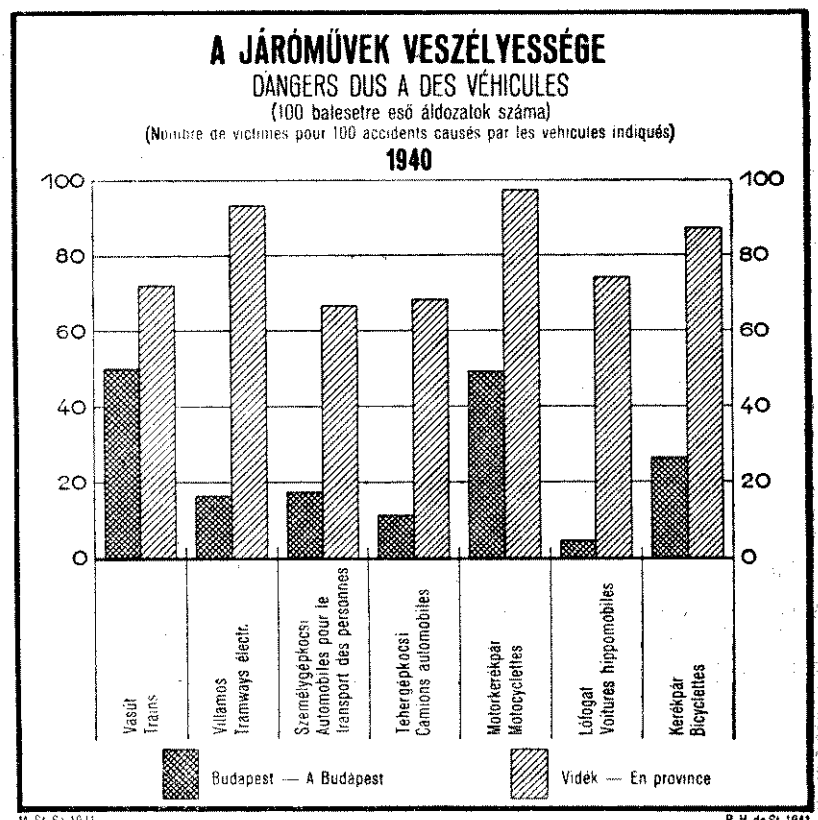
Az 1940. év folyamán előfordult közúti balesetek 78,5%-a összeütközés, 12,4%-a elgázolás, 9,1%-a pedig egyéb természetű baleset volt. Az előző évhez viszonyítva az összeütközések aránya emelkedést, az elgázolások és egyéb természetű balesetek száma csökkenést mutat. Budapesten az összeütközések száma az előző évhez viszonyítva 8,4%-kal emelkedett, az elgázolások száma pedig 23,2%-kal visszaesett. Vidéken az 1940. évben 20,1%-kal kevesebb összeütközés és 27,4%-kal kevesebb elgázolás történt, mint az előző évben. Országos viszonylatban az összeütközések

száma 0,7%-os emelkedést, az elgázolások száma pedig 27,3%-os csökkenést mutatnak.

Az összeütközések járművek szerint a következő alakulást mutatják:

Az összeütközést előidéző jármű	Az összeütközések száma		
	Buda- pesten	vidéken	együtt
Vasút	2	9	11
Villamos	405	29	434
Személygépkocsi	5.034	748	5.782
Tehergépkocsi	1.320	374	1.694
Motorkerékpár	130	114	244
Lófogató	720	357	1.077
Lábhajtású kerékpár	150	412	562
Egyéb és ismeretlen	19	7	26
Együtt	7.780	2.050	9.830

A fővárosban a legtöbb összeütközést a személygépkocsik, tehergépkocsik és lófogató járművek okozták. Vidéken az összeütközések okozójaként leggyakrabban szintén a személygépkocsi, tehergépkocsi és a lófogató jármű szerepel. Országos viszonylatban 9.830 összeütközés közül 5.782-öt a személygépkocsi, 1.694-et a tehergépkocsi, 1.077-et a lófogató jármű okozott. Az 1940. évben előfordult közúti baleseteket az előidézés oka szerint részletezve a 2. számú táblázat tartalmazza. Országos viszonylatban az összes balesetek 86,4%-a a vezetők hibájából keletkezett, 7,1%-ánál a gyalogosok, 1,0%-ánál pedig az utasok hibája okozta a baleseteket. Különböző okokra vezethető vissza a balesetek keletkezése az esetek 5,5%-ánál.

2. A közúti balesetek valószínű oka. — *Causes probables des accidents de la circulation routière.*

A balesetek okainak megnevezése <i>Causes probables</i>	Nombre des accidents causés par					
	A gépkocsik és mótorkerékpárok <i>automobiles ou motocyclettes</i>		Az egyéb járművek <i>d'autres véhicules</i>		Az összes közúti járművek <i>des véhicules, au total</i>	
	által okozott balesetek száma					
	össze- sen - en Hongrie	Buda- pesten à Buda- pest	össze- sen - en Hongrie	Buda- pesten à Buda- pest	össze- sen - en Hongrie	Buda- pesten à Buda- pest
I. Vezetők hibája. — <i>Fautes de conducteurs.</i>						
Vigyázatlan hajtás — <i>Conduite imprudente</i>	3.906	3.572	986	762	4.892	4.334
Vigyázatlan előzés — <i>Dépassement imprudent</i>	2.441	2.203	141	55	2.582	2.258
Vigyázatlan ki- vagy behajtás — <i>Sortie ou entrée imprudente</i>	237	189	157	100	394	289
Vigyázatlan kitérés — <i>Ecart imprudent</i>	268	222	74	32	342	254
Vigyázatlan fordulás — <i>En tournant imprudemment</i>	424	397	97	61	521	458
Szabálytalan hajtás vagy vezetés — <i>Conduite irrégulière</i>	227	100	291	76	518	176
Szabálytalan előzés — <i>Dépassement irrégulier</i>	130	18	63	8	193	26
Szabálytalan kitérés — <i>Ecart irrégulier</i>	24	6	15	2	39	8
Szabálytalan fordulás — <i>En tournant irrégulièrement</i>	77	33	85	22	162	55
Gyorsajtás — <i>Conduite trop rapide</i>	206	46	132	13	338	59
Hátrátolítás — <i>Recul imprudent</i>	89	79	16	12	105	91
Jelzés elmulasztása — <i>Manque de signal.</i>	71	22	83	25	154	47
Jelzés figyelmen kívül hagyása — <i>Il n'a pas été tenu compte de signaux</i>	56	25	44	11	100	36
Gondatlan vezető — <i>Négligence du conducteur</i>	12	3	16	3	28	6
Lovak felügyelet nélkül hagyása — <i>Chevaux laissés sans surveillance</i>	6	—	66	24	72	24
Hajtásban vagy vezetésben való járatlanság — <i>Manque d'expérience du conducteur</i>	50	7	57	3	107	10
Kivilágítási szabályok megszegése — <i>Infraction au règlement d'éclairage</i>	33	1	50	3	83	4
Ittas állapot — <i>Ivresse</i>	46	9	104	9	150	18
Egyéb — <i>Autres fautes</i>	22	4	13	1	35	5
Együtt — <i>Ensemble</i>	8.325	6.936	2.490	1.222	10.815	8.158
II. Gyalogjárók hibája. — <i>Fautes de piétons.</i>						
Úttestre vigyázatlanul lelépő gyalogos — <i>Imprudence de piétons passant sur la chaussée</i>	382	230	77	13	459	243
Egyéb vigyázatlanság — <i>Autres imprudences</i>	1	—	—	—	1	—
Mozgó járműre való felugrás — <i>Saut dans un véhicule en marche</i>	6	2	27	8	33	10
Jelzés figyelmen kívül hagyása — <i>Il n'a pas été tenu compte de signaux</i>	101	64	21	7	122	71
Testi hiba (nagyothallás stb.) — <i>Défaut physique (oreille dure, etc.)</i>	21	1	16	1	37	2
Ittas állapot — <i>Ivresse</i>	43	11	19	2	62	13
Pajkos gyermek — <i>Espiègleries d'enfants</i>	55	4	43	1	98	5
Gyermek felügyelet nélkül hagyása — <i>Enfants non surveillés</i>	37	7	31	1	68	8
Egyéb — <i>Autres</i>	5	1	7	—	12	1
Együtt — <i>Ensemble</i>	651	320	241	33	892	353
III. Utasok hibája — <i>Fautes de voyageurs</i>						
Kiesés mozgó járműből — <i>Chute d'un véhicule en marche</i>	21	12	39	3	60	15
Leugrás mozgó járműről — <i>Saut d'un véhicule en marche</i>	21	4	37	12	58	16
Egyéb — <i>Autres</i>	4	3	6	—	10	3
Együtt — <i>Ensemble</i>	46	19	82	15	128	34
IV. Különféle okok. — <i>Causes diverses.</i>						
Műszaki hiba — <i>Défaut de la voiture</i>	83	6	48	6	131	12
Lovak megbokrosodása — <i>Chevaux emballés</i>	16	1	171	15	187	16
Nedves, csúszós úttest — <i>Voie détrempée, glissante</i>	110	6	122	80	232	86
Gondozatlan úttest — <i>Voie mal entretenue</i>	2	—	4	—	6	—
Egyéb — <i>Autres</i>	69	5	56	8	125	13
Együtt — <i>Ensemble</i>	280	18	401	109	681	127
Mindössze — <i>Total général</i>	9.302	7.293	3.214	1.379	12.516	8.672

Az előző évhez viszonyítva az összes baleseteknek nagyobb százaléka esik a vezetőkre, viszont kisebb százalékkal részeselek ebben az évben a gyalogosok és az utasok. Budapesten a vezetők hibájából keletkezett a balesetek 94·1%-a, a gyalogosok okozták a balesetet az esetek 4·1%-ánál, míg az utasok hibájából következett be a baleset 0·4%-nál, egyéb okok szerepelnek 1·4%-nál.

A vezetők által okozott balesetek száma az országban 2·9%-kal csökkent, Budapesten viszont 4·6%-kal emelkedett. A gyalogosok hibájából keletkezett balesetek száma az országban 33·0%-kal, a fővárosban pedig 22·6%-kal volt kevesebb az előző évinél. Az utasok által okozott balesetek száma országos viszonylatban 41·8%-kal, a fővárosban pedig 64·6%-kal esett vissza.

A vezetők hibájából keletkezett balesetek közül a legtöbb vigyázatlan hajtás (4.892), vigyázatlan előzés (2.582) miatt történt. A gyalogosok hibájából előállott baleseteknél leggyakrabban az úttestre vigyázatlanul lelépő gyalogos (459) és a jelzés figyelmen kívül hagyása (122) fordul elő leginkább. Az utasok hibájából keletkezett baleseteknél a kiesés mozgó járműből (60), valamint leugrás mozgó járműről (58) szerepel legtöbbször, a különféle okoknál viszont, nedves, csúszós úttest (232) és a lovak megbokrosodása (187) okozta a legtöbb balesetet.

A baleseteket előidéző járművek fajták szerint a következő megoszlást mutatják:

A balesetet előidéző járművek	Buda- pest	Vidék	Együtt
Vasutak	2	32	34
Villamosok	447	76	523
Személygépkocsik	5.679	1.204	6.883
Tehergépkocsik	1.418	572	1.990
Mótorkerékpárok	196	233	429
Lófogatok	735	788	1.523
Lábhajtású kerékpárok	175	913	1.088
Egyéb és ismeretlen	20	26	46
Együtt	8.672	3.844	12.516

A baleseteket előidéző járművek közül az 1940. évben a személygépkocsik, mótorkerékpárok, lófogatok és lábhajtású kerékpárok kevesebb balesetet, a villamosok, tehergépkocsik pedig többet okoztak, mint az előző évben. A Budapesten előfordult balesetek 65·5%-át a személygépkocsik,

16·4%-át a tehergépkocsik, 8·5%-át lófogatok, 2·0%-át pedig lábhajtású kerékpárok idézték elő. Vidéken a balesetek 31·3%-ánál a személygépkocsik, 23·8%-ánál a lábhajtású kerékpárok és 20·5%-ánál a lófogatok okozták a baleseteket.

A járművek veszélyességét vagyis az általuk megsérült személyek számát tekintve, az adatok azt mutatják, hogy Budapesten a nagyvasutak és mótorkerékpárok, vidéken pedig a mótorkerékpárok és a villamosvasutak követeltek legtöbb emberáldozatot. A száz balesetre eső könnyű, súlyos vagy halálos balesetek száma ugyanis e két utóbbi jármű-csoportnál majdnem 100 volt. A legkedvezőbb viszonyokat a fővárosban a lófogatú járműveknél látjuk, ahol száz balesethez viszonyítva csak 3 áldozat esik. Vidéken a helyzet a feldolgozás eredményei alapján sokkal kedvezőtlenebbnek látszik, mert ott a személyek legritkábban a személygépkocsibalesetek alkalmával szenvedtek sérülést s ezek arányszáma is 65-öt tett. A Budapesten kívül eső területeken előfordult balesetek jóval súlyosabb voltak okára már többször volt alkalmunk rámutatni, itt azonban újból szükségesnek tartjuk hangsúlyozni, hogy az részben az adatszolgáltatás hiányából ered. A kisebb helyiségekben vagy országutakon ugyanis a személyek sérülése nélkül végződő könnyebb természetű szerencsétlenségek nem jutnak a rendészeti közegek tudomására s így azok bejelentés nélkül maradván, a súlyos esetek aránya a való helyzet torzításával erősebben kidomborodik.

A közúti baleseteket okozó személygépkocsik vezetőjére vonatkozó ismert adatok azt mutatják, hogy a személygépkocsik 21·4%-át úrvezetők (1939-ben 38·0%) vezették. Míg a balesetet okozó személygépkocsik vezetői közül 1·8%-nál (1939-ben 2·4%) női vezető szerepel.

A balesetet előidéző járművek vezetőinek kora 11.860 esetben ismeretes. A vezető 4.542 esetben 31—40 éves, 3.363 esetben 21—30 éves, 2.200 esetben 41—50 éves és 930 esetben 50 éven felüli volt. Az 1940. évben előfordult közúti balesetek 30·4%-a személyek sérülésével végződött s így az eredmény jóval kedvezőbb, mint az előző évben volt, amikor még a balesetek 39·8%-ánál fordult elő sérülés.

Az egyes járművek által szedett áldozatok számát a következő táblázat részletezi:

Járművek	Buda- pest	Vidék	Együtt
Vasutak	1	23	24
Villamosok	73	71	144
Személygépkocsik	956	791	1.747
Tehergépkocsik	161	390	551
Mótorkerékpárok	97	226	323
Lófogatok	26	582	608
Lábhajtású kerékpárok	45	790	835
Egyéb és ismeretlen	2	21	23
Együtt	1.361	2.894	4.255

Országos viszonylatban a sérülések 41·1%-át a személygépkocsik, 19·6%-át a lábhajtású kerékpárok, 14·3%-át a lófogatok, 7·6%-át pedig a mótorkerékpárok okozták. Örömmel állapítható meg, hogy mind a négy járműfajta ebben az évben kevesebb sérülést okozott, mint az előző évben.

A sérülést szenvedett egyének 41·4%-a a vezetők, 22·7%-a az utasok, 35·9%-a pedig a gyalogosok közül került ki. A közúti balesetek következtében megsérült személyek közül 58·0% könnyen, 37·8% súlyosan, 4·2% pedig halálosan sérült meg. A könnyű, a súlyos, valamint a halálos sérülési esetek száma az 1940. évben kevesebb volt az előző évinél. Egyébként a sérülések megoszlását az alábbi táblázat tartalmazza:

		Könnyű	Súlyos	Halálos	Ismeret- len	Együtt
Budapest	1939	1.545	326	20	61	1.952
	1940	1.065	246	2	48	1.361
Vidék	1939	1.938	1.710	166	166	3.980
	1940	1.306	1.297	171	120	2.894
Együtt	1939	3.483	2.036	186	227	5.932
	1940	2.371	1.543	173	168	4.255

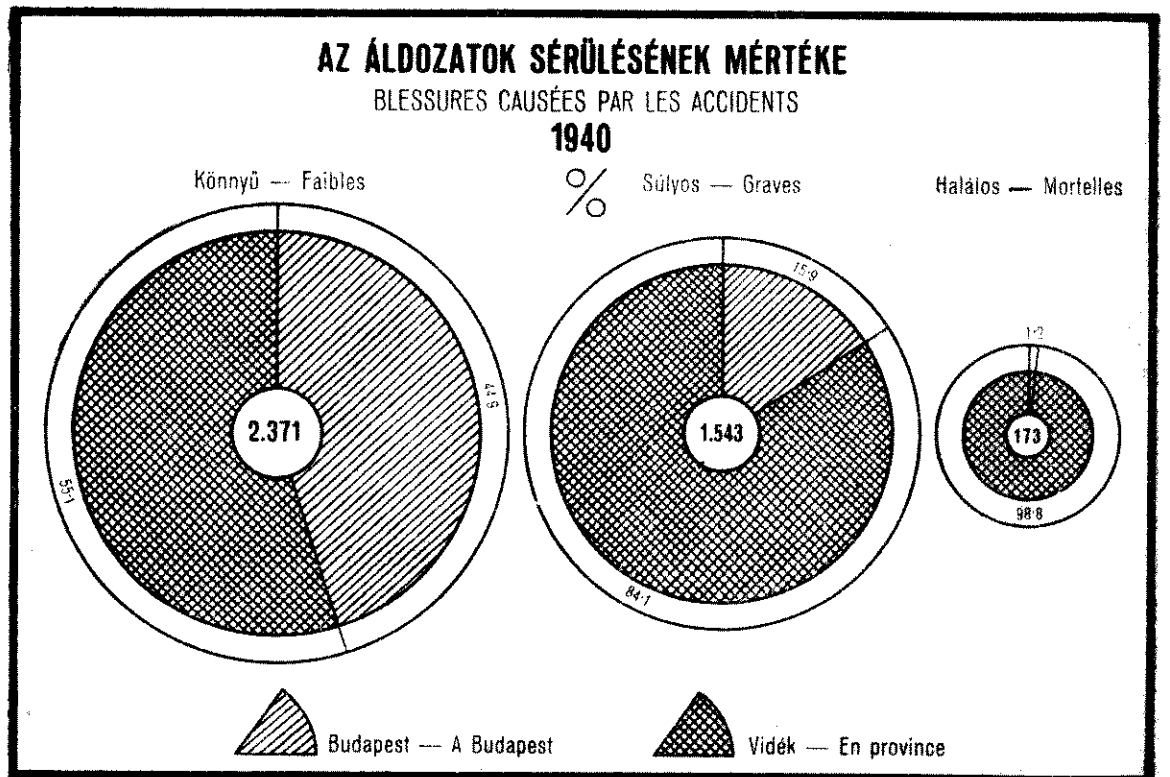
A sérülést szenvedtek közül 74·0% férfi, 26·0% pedig nő volt, míg az előző évben a férfiak aránya 74·8%-ot, a nőké pedig 25·2%-ot tett. Korszerint csoportosítva az áldozatokat, azt látjuk, hogy azok 21·8%-a a 21—30 éves, 22·1%-a a 31—40 éves, 17·2%-a pedig az 50 évesnél idősebb. A sérültek 13·5%-a 41—50 évesek, 10·4%-a 16—20 évesek, 9·4%-a 10 évnél fiatalabbak és végül 5·6%-a a 11—15 évesek közül kerül ki.

A balesetek során elpusztult és megsérült állatokról a következő adatok

ismeretesek: Budapesten megsérült, illetve elpusztult 71 ló, vidéken 254 ló, országos viszonylatban pedig 325 ló. Ezenkívül még 240 más fajta állat szenvedett sérülést.

Az ország területén az 1940. évben a balesetek következtében 12.883 jármű sérült meg, ebből 10.264 Budapesten. A járművek közül 8.734 személygépkocsi, 1.414 lábhajtású kerékpár, 1.477 vasúti, vagy közúti vasúti jármű, 807 szekér, 363 mótorkerékpár, 9 hintó és 79 egyéb jármű. A megsérült vagy elpusztult állatok, illetőleg járművek értékét az alábbi táblázat tartalmazza. Ebben a kimutatásban csak azok az állatok és járművek szerepelnek, melyeknél a kár összegét is bejelentették.

Megnevezés	Budapest		Vidék		Együtt	
	db	kár- összeg P	db	kár- összeg P	db	kár- összeg P
1. Állatok.						
Ló	10	490	170	55.645	180	56.135
Egyéb	—	—	199	11.147	199	11.147
Együtt	10	490	369	66.792	379	67.282
2. Járművek.						
Vasúti v. közúti vasúti jármű	44	1.067	16	6.610	60	7.677
Gépkocsi	24	1.706	804	448.902	828	450.608
Mótorkerékpár	2	115	104	13.186	106	13.301
Hintó	—	—	8	1.439	8	1.439
Szekér	23	1.317	275	21.306	298	22.623
Lábhajtású ke- rékpár	16	363	437	14.693	453	15.056
Egyéb	1	20	5	1.550	6	1.570
Együtt	110	4.588	1.649	507.686	1.759	512.274

M. St. Sz. 1941

R. H. de St. 1941

Petrichevich-Horváth Miklós dr.

ÁRAK, PÉNZÜGY

Nem állami egyenesadók az 1927—1938. években.

Contributions directes hongroises autres que celles dues à l'Etat, en 1927—38.

Résumé. Dans le numéro 12 de l'année dernière de cette *Revue*, nous avons donné pour 1927—38, d'après les statistiques officielles publiées sur les impôts, une vue d'ensemble des contributions directes imposées par l'Etat.

Maintenant, nous allons parler des contributions directes autres que celles dues à l'Etat. Nous ferons connaître, notamment, les contributions directes exigées par les collectivités (comitats, villes, communes, autres corps, groupements d'intérêts), qui, ayant un droit d'imposition notable, établissent et font recouvrer des contributions représentant une somme considérable. Ajoutons que les renseignements donnés ci-après ne comprennent pas l'impôt dit sur le gain, dont le produit a été cédé par l'Etat à des collectivités. Cet impôt-là, établi et recouvré par l'Etat, doit être considéré comme un impôt de l'Etat; nous en avons déjà parlé dans le numéro précité de cette *Revue*.

Selon les statistiques du ministère des Finances, les contributions directes autres que celles dues à l'Etat sont, dans l'ordre établi par ces statistiques, les suivantes:

1. Taxe additionnelle départementale
2. Taxe pour routes
3. Taxe sur les chiens
4. Taxe additionnelle communale
5. Rachat de la corvée publique
6. Taxe payable aux Chambres de Commerce et d'Industrie
7. Taxe payable à la Chambre d'Agriculture
8. Taxe pour régularisation d'eaux
9. Rachat de la taxe ecclésiastique, contributions ecclésiastiques, taxe pour écoles confessionnelles
10. Contributions dites mixtes
11. Taxe pour ramonage.

Nous avons déjà dit dans notre article précité qu'il est douteux que quelques-unes de ces contributions, — par exemple, les taxes payables aux Chambres mentionnées ci-dessus, la taxe pour régularisation d'eaux et pour ramonage, sans parler des contributions mixtes, — aient un caractère de contribution directe proprement dite. Mais nous ne prenons pas ici position dans cette question, qui devra être tranchée lors de la réforme de la statistique des impôts, laquelle, on l'espère, ne tardera pas beaucoup. Nous nous bornerons

donc à donner, d'après les chiffres officiels, une vue d'ensemble des contributions en question, sans les analyser pour la question de savoir si elles ont vraiment toutes un caractère de contribution directe.

Ajoutons que, quoique les statistiques officielles des impôts offrent des renseignements à partir de 1927, elles sont, surtout pour les contributions établies par les collectivités, incomplètes quant aux premières années de la période en question. Voilà pourquoi il faut se contenter, pour la plupart des chiffres de détail, des données récentes.

Les contributions dont nous parlons ici — et dont quelques-unes, nous l'avons dit, ne méritent pas, au fond, qu'on les appelle impôts — rapportent des sommes assez considérables aux collectivités qui ont le droit de les établir. Nous indiquons dans le tableau 1er la place qu'elles ont parmi les contributions figurant dans les statistiques officielles des impôts.

Nous laissons de côté les années 1927 et 1928, pour lesquelles les données ne sont pas complètes. En 1929, le produit des contributions imposées par les collectivités a été de 185 millions de pengős, et après avoir dépassé 180 millions dans chacune des deux années suivantes, il a baissé assez notablement pendant la crise économique, où lesdites contributions furent moins augmentées que les autres. Il est tombé le plus bas — à 163 millions — en 1934, et s'étant relevé ensuite, il est monté à 197 millions en 1938. Ces chiffres, nous l'avons déjà dit, ne comprennent pas l'impôt sur le gain.

Le produit des impôts directs dus à l'Etat ne dépassait en général que d'une somme un peu supérieure à 100 millions de pengős le produit des contributions établies par les collectivités; on voit, par là aussi, l'importance de ces contributions-là.

Selon le tableau 2, qui indique les principaux renseignements concernant les contributions payables aux collectivités, la plus importante en est la taxe additionnelle communale, laquelle rapportait 50 à 60 millions par an. Viennent ensuite, sous ce rapport, les contributions dites mixtes, avec environ 40 millions par an et quelquefois davantage; le rachat de la taxe ecclésiastique et les contributions ecclésiastiques, produisant ordinairement par an plus de 20 millions; la taxe additionnelle départementale, le rachat de la corvée publique et la taxe pour routes, qui rapportaient chacun plus de 10 millions; la taxe pour régu-

larisation d'eaux, qui rapportait en général environ 8 millions par an, sauf les années de crise, où elle produisait notablement moins. Pour 1927 et 1928, les renseignements, nous l'avons dit plus haut, ne sont pas complets.

Les tableaux ci-dessous donnent largement des chiffres de détail.

*

A. M. Stat. Szemle múlt évi 12. számában közölte a hivatalos adóstatisztikai füzetek alapján az állami egyenesadók 1927—1938. évi összefoglaló adatait. Ezeknek az összeállításoknak a kiegészítéseként jelenleg azoknak az egyenesadóknak az adatai kerülnek ismertetésre, melyeket nem az államhatalom, hanem az egyes közületek (vármegyék, városok, községek, egyéb közzogi jellegű testületek vagy érdekeltségek) vetnek ki és hajtanak be. Ezek a közületeink meglehetősen széleskörű adóztatási joggal vannak felruházva és az általuk kivetett és behajtott adóösszegek elég jelentékenyek. Már most meg kell jegyezni, hogy a kereseti adó, melynek hozadékát az állam az egyes közületeknek engedte át, az alább részletezendő adatokban nem foglaltatik bent, mert ennek kivetését és behajtását az állam intézi s így formailag állami adónak tekintendő. Adatait ezért ennek megfelelően az állami adókról szóló már említett cikk ismertette.

A nem állami egyenesadók alatt a pénzügyminisztérium hivatalos adóstatisztikája a következő adónemeket érti (a hivatalos statisztika által alkalmazott sorrendben):

1. Vármegyei pótadó.
2. Útadó.
3. Ebadó.
4. Községi pótadó.
5. Közmunkaváltság.
6. Kereskedelmi és iparkamarai illeték.
7. Mezőgazdasági Kamarai illeték.
8. Vízzabályozási járulék.
9. Párbérváltság, egyházi adók, felekezeti iskolai adók.
10. Vegyes adók.
11. Kéményseprési díj.

Már az állami egyenesadókról szóló ismertetésben volt szó róla, hogy ezek kö-

zött a közszolgáltatások között vannak olyanok, melyeknek egyenesadó-jellege nagyon is kérdéses. Itt csak pl. a kamarai illetékekre, vízzabályozási járulékra, vagy éppen a kéményseprési díjra utalunk, nem is említve a „vegyes adók“ tétele alatt összefoglalt különböző természetű szolgáltatásokat. (Ezek alább részletes ismertetésre kerülnek.) De ismét hangsúlyozni kell, hogy nem lehet célunk e helyen e kérdésben állást foglalni s esetleg az adatokat ebből a szempontból szétbontani, miután célunk a hivatalos adatoknak összefoglaló ismertetése s az adott helyzetben ennél tovább nem lehet menni. Az adatoknak így szempontból való helyes mérlegelése magának az adóstatisztikának a feladata volna.

Ezúttal is meg kell jegyezni, hogy bár a hivatalos adóstatisztika adatai az 1927. évtől kezdődőleg állanak rendelkezésre, az első évekről — különösen a közületi adók most tárgyalandó adatairól — csak meglehetősen gyér adatok állnak rendelkezésre s a legtöbb részletező adatnál meg kell elégednünk későbbi évek adataival.

A most tárgyalt adónemek — így fogjuk őket nevezni, ha egyesekre nem is illik rá az „adó“ elnevezés —, meglehetősen jelentős összegeket hoznak a kivetésre jogosult közületeknek. Hogy mily helyet foglalnak el ezek az adók a hivatalos adóstatisztika szerinti közszolgáltatásokban, az 1. sz. táblázat adatai mutatják. Az 1927. és 1928. évek hiányosaknak tekinthető adataitól eltekintve, azt látjuk, hogy a közületi adók révén befolyt összeg 1929-ben 185 millió pengőt ért el s 180 millió pengő felett maradt a következő két évben is. A bekövetkezett válság idején elég számottevően csökkent — miután az akkor hozott adóemelő intézkedések ezeket csak kisebb mérvben érintették — s legalacsonyabb volt 1934-ben, mikor csak 163 millió pengő volt. Később újra növekedett s 1938-ban az ily címen befolyt összeg már 197 millió pengő volt. Újra meg kell jegyezni, hogy a kereseti adó hozadéka ebben az összegben nem foglaltatik bent.

Az állami egyenesadók hozadéka általában csak valamivel több, mint 100 millió pengővel múlja felül a most tárgyalt adókét s ez is mutatja, hogy mily jelentős összeget jelentenek a közületi adók az adófizető polgárok számára.

1. A közszolgáltatások az 1927-1938. években — *Les contributions publiques en 1927—38.*

Közszolgáltatások <i>Contributions publiques</i>	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
	millió pengő — <i>millions de pengős</i>											
Állami egyenesadók — <i>Impôts directs de l'Etat</i>	250	275	273	268	285	285	278	271	273	288	300	316
Közületi egyenesadók — <i>Contributions directes payables aux collectivités</i>	123	166	185	181	181	169	171	163	167	183	187	197
Egyenesadók együtt — <i>Ensemble des contributions directes</i>	373	441	458	449	466	454	449	434	440	471	487	513
Forgalmiadók — <i>Taxes sur le chiffre d'affaires</i>	176	170	144	110	95	104	103	147	150	170	193	195
Illetékek — <i>Droits</i>	191	156	159	154	138	137	133	129	131	144	152	160
Fogyasztási adók — <i>Impôts de consommation</i>	132	137	137	127	116	113	110	115	118	132	133	148
Vámok — <i>Douanes</i>	165	152	127	102	79	47	46	49	58	59	63	61
Jövedékek — <i>Régies</i>	92	105	105	89	96	91	93	99	106	108	110	122
Közvetett adók stb. együtt — <i>Ensemble des contributions indirectes, etc.</i>	756	720	672	582	524	492	485	539	563	613	651	686
Társadalombiztosító járulékok — <i>Cotisations pour assurances sociales</i>	—	58	92	84	77	68	72	73	74	83	96	103
Összesen — <i>Total</i>	—	1.219	1.222	1.115	1.067	1.014	1.006	1.046	1.077	1.167	1.234	1.302

A közületi egyenesadók százalékos aránya az összes egyenesadókhoz, valamint az összes közterhekhez viszonyítva a következő volt:

	Közületi adók %-os aránya, viszonyítva:	
	az összes egyenesadókhoz	az összes közterhekhez
1927	33·0	13·6
1928	37·6	15·1
1929	40·4	16·2
1930	40·3	17·0
1931	38·8	16·7
1932	37·2	17·0
1933	38·1	15·6
1934	37·6	15·5
1935	38·0	15·7
1936	39·8	15·2
1937	38·4	15·1
1938	38·4	

Az összes egyenesadóknak tehát általában közel 40%-a esett a most tárgyalt adójellegű közületi szolgáltatásokra, sőt a válság előtti két utolsó évben el is érte ezt az arányszámot. Az összes közterhekben pedig 15—17%-kal részesedtek.

A nem állami egyenesadókra vonatkozó főadatokat a 2. sz. táblázat foglalja magában. Az adatokból kitűnik, hogy legjelentősebb tételük a községi pótdadó, mely 50—60 milliós tételekkel szerepel az évek folyamán, utána pedig a vegyes adók tétele következik 40 millió körüli, vagy azt meg is haladó tételekkel. Rendszerint 20 millió pengőn felül volt a pártbérváltság és egyházi adók címén befolyt összeg s a 10 milliót meghaladta még a vármegyei pótdadó, a közmunkaváltság és az útdadó.

A hátralevők közül kiemelkedik még a vízszabályozási járulék, rendszerint 8 millió körüli összeggel, amely csak a válságos években szállott alá számottevően. Az 1927. és 1928. évek adatai, mint mindennél, úgy itt megfelelő óvatossággal és fenntartással kezelendők. Meg kell jegyezni, hogy az adatokban a kéményseprési díj az 1927—1930. éveknél a vegyes adók tételében szerepel és csak 1931-től volt elkülöníthető. (Ennek a tételnek egyébként vajmi kevés köze van az egyenesadókhoz.)

A tárgyalt adónemek hozadéka, százalékos aránya, valamint az ország egész népességére kiszámított fejenkénti adóteher az 1938. évben a következő volt:

Magnevezés	Közületi adók (1938)		
	hozadéka ezer pengő	megosz- lása % szerint	fejen- kénti adó- teher P.-ben
Vármegyei pótdadó	19.403	9·9	2·14
Útdadó	14.006	7·1	1·55
Ebadó	1.359	0·7	0·15
Községi pótdadó	63.253	32·1	6·98
Közmunkaváltság	16.147	8·2	1·78
Keresk.- és iparkamarai illeték	1.590	0·8	0·18
Mezőgazdasági kam. illeték	1.001	0·5	0·11
Vízszabályozási járulék	8.330	4·2	0·92
Pártbérváltság, egyházi adók	23.694	12·0	2·62
Vegyes adók	45.039	22·9	4·97
Kéményseprési díj	3.084	1·6	0·34
Összesen	196.906	100·0	21·74

2. A nem állami egyenes adók 1927—1938-ban.

Renseignements relatifs à 1927—38 sur les contributions directes autres que celles imposées par l'Etat.

Részletezés — Spécification	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
a) ezer pengőben — en milliers de pengős.												
Vármegyei pótdadó — <i>Taxe additionn. départementale</i>	14.141	14.834	14.784	14.946	13.976	12.068	16.428	14.938	15.854	17.672	18.164	19.403
Útdadó — <i>Taxe pour routes</i>	26.981	13.148	11.757	13.393	12.083	11.200	13.304	11.432	11.589	12.322	13.001	14.006
Ebadó — <i>Taxe sur les chiens</i>	1.742	1.751	1.639	1.583	1.273	1.204	1.227	1.247	1.215	1.285	1.344	1.359
Községi pótdadó — <i>Taxe additionn. communale</i>	43.415	51.778	59.207	58.886	65.796	62.150	56.490	54.000	52.669	57.151	58.354	63.253
Közmunkaváltás — <i>Rachat de la corvée publique</i>	—	15.493	15.199	14.504	13.935	13.187	13.239	16.109	15.712	17.408	17.255	16.147
Keresk. és iparkamarai illeték — <i>Taxe pour les Chambres d'Industrie et de Commerce</i>	1.493	1.844	2.178	1.615	1.884	1.098	1.084	901	939	1.064	1.265	1.590
Mezőg. kamarai illeték — <i>Taxe pour la Chambre d'Agricult.</i>	857	849	777	758	198	642	808	776	827	895	947	1.001
Vizszabályozási járulék — <i>Contribution pour régularisat. d'eaux</i>	8.395	8.706	8.743	9.359	8.117	6.541	6.778	4.115	5.885	7.578	8.091	8.330
Párbérváltás, egyházi adók — <i>Rachat de la taxe ecclésiast., contribut. ecclésiast.</i>	8.172	21.859	22.949	23.069	21.464	19.968	18.891	18.269	20.201	21.644	23.109	23.694
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	18.136	35.345	47.837	42.553	38.781	37.879	39.978	38.373	39.692	43.483	41.921	45.039
Kéményseprési díj — <i>Taxe pour ramonage</i>	—	—	—	—	3.812	3.645	2.887	2.709	2.903	3.043	3.137	3.084
Összesen — Total	123.332	165.607	185.070	180.666	181.319	169.582	171.114	162.869	167.486	183.545	186.588	196.906
b) fejenkénti adóteher, pengőben — Contributions par habitant, en pengős.												
Vármegyei pótdadó — <i>Taxe additionn. départementale</i>	1.67	1.74	1.72	1.73	1.60	1.38	1.86	1.68	1.78	1.97	2.01	2.14
Útdadó — <i>Taxe pour routes</i>	3.19	1.54	1.37	1.54	1.39	1.28	1.51	1.29	1.30	1.38	1.44	1.55
Ebadó — <i>Taxe sur les chiens</i>	0.20	0.21	0.19	0.18	0.15	0.14	0.14	0.14	0.14	0.14	0.15	0.15
Községi pótdadó — <i>Taxe additionn. communale</i>	5.14	6.08	6.90	6.81	7.55	7.09	6.41	6.09	5.90	6.37	6.47	6.98
Közmunkaváltás — <i>Rachat de la corvée publique</i>	1)	1.82	1.77	1.68	1.60	1.50	1.50	1.82	1.76	1.94	1.91	1.78
Keresk. és iparkamarai illeték — <i>Taxe pour les Chambres d'Industrie et de Commerce</i>	0.18	0.22	0.25	0.19	0.15	0.13	0.12	0.10	0.11	0.12	0.14	0.18
Mezőg. kamarai illeték — <i>Taxe pour la Chambre d'Agricult.</i>	0.10	0.10	0.10	0.09	0.08	0.07	0.09	0.09	0.09	0.10	0.11	0.11
Vizszabályozási járulék — <i>Contribution pour régularisat. d'eaux</i>	0.99	1.02	1.02	1.08	0.93	0.74	0.77	0.46	0.66	0.85	0.90	0.92
Párbérváltás, egyházi adók — <i>Rachat de la taxe ecclésiast., contribut. ecclésiast.</i>	0.97	2.57	2.67	2.67	2.46	2.28	2.14	2.06	2.26	2.41	2.56	2.62
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	2.15	4.15	5.57	4.92	4.45	4.32	4.53	4.33	4.45	4.85	4.65	4.97
Kéményseprési díj — <i>Taxe pour ramonage</i>	—	—	—	—	0.44	0.42	0.33	0.31	0.32	0.34	0.35	0.34
Összesen — Total	14.59	19.45	21.56	20.89	20.80	19.35	19.40	18.37	18.77	20.47	20.69	21.74
c) egyes községek részesedése ezer pengőben — Part des collectivités, en milliers de p.												
Vármegyék — <i>Comitats</i>	35.202	37.627	36.300	37.942	34.987	31.904	38.749	38.483	39.019	43.030	43.894	45.156
Budapest székesfőváros — <i>la capitale</i>	—	—	—	—	—	—	—	41.261	41.534	45.093	42.700	47.710
Törvhat. jogú városok ¹⁾ — <i>Villes autonomes¹⁾</i>	35.892	56.787	71.089	62.993	62.532	59.721	55.750	13.473	11.764	11.901	12.330	13.262
Megyei városok ²⁾ — <i>Villes départementales²⁾</i>	32.218	36.083	41.423	44.930	52.137	16.229	15.797	14.016	13.138	14.732	15.676	16.303
Tj. és mv. együtt — <i>Ensemble des villes autonomes et départementales</i>	—	—	—	—	—	—	—	27.489	24.902	26.633	29.006	29.565
Összes városok — <i>Toutes les villes</i>	—	—	—	—	—	75.950	71.547	68.750	66.436	71.726	70.706	76.975
Községek — <i>Communes</i>	—	—	—	—	—	33.479	30.450	26.780	28.206	30.429	30.940	32.146
Egyéb közigazg. testületek stb. — <i>Autres corps de droit publ., etc.</i>	20.020	35.110	36.258	34.801	31.563	28.249	30.368	28.856	33.825	38.360	41.048	42.629
Összesen — Total	123.332	165.607	185.070	180.666	181.219	169.582	171.114	162.869	167.486	183.545	186.588	196.906
d) az egyes községek részesedése % szerint — Part des collectivités, %												
Vármegyék — <i>Comitats</i>	28.6	22.7	19.6	21.0	19.3	18.8	22.6	23.6	23.3	23.4	23.5	22.9
Budapest székesfőváros — <i>la capitale</i>	—	—	—	—	—	—	—	25.3	24.8	24.6	22.9	24.1
Törvhat. jogú városok ¹⁾ — <i>Villes autonomes¹⁾</i>	29.1	34.3	38.4	34.9	34.5	35.2	32.6	8.3	7.0	6.5	6.6	6.7
Megyei városok ²⁾ — <i>Villes départementales²⁾</i>	26.1	21.8	22.4	24.9	28.8	9.6	9.2	8.6	7.8	8.0	8.4	8.3
Tj. és mv. együtt — <i>Ensemble des villes autonomes et départementales</i>	—	—	—	—	—	—	—	16.9	14.8	14.5	15.0	15.0
Összes városok — <i>Toutes les villes</i>	—	—	—	—	—	44.8	41.8	42.2	39.6	39.1	37.9	39.1
Községek — <i>Communes</i>	—	—	—	—	—	19.8	17.8	15.5	16.9	16.6	16.6	16.3
Egyéb közigazg. testületek stb. — <i>Autres corps de droit publ., etc.</i>	16.2	21.2	19.6	19.2	17.4	16.6	17.8	17.7	20.2	20.9	22.0	21.7
Összesen — Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

¹⁾ Az 1927—1933. években a törvhat. jogú városoknál kimutatott összegekben Budapest is bentfoglaltatik. — *Pour 1927—33, y compris Budapest.* — ²⁾ Az 1927—1931. években a megyei városoknál kimutatott összegekben a községek adatai is bentfoglaltatnak. — *Pour 1927—31, y compris les communes.*

E szerint látjuk, hogy a szóbanforgó adók hozadékából az 1938. évben a községi pótdadó 32·1%-kal, tehát közel harmadrésszel részesedett, míg a vegyes adók 22·9%-kal, az egyházi szolgáltatások pedig 12·0%-os aránnyal szerepelnek. A vármegyei pótdadó megközelíti a 10%-ot, míg a többiek aránya megfelelően kisebb. A fejenkinti adóteher — az év közepére kiszámított népességet véve alapul — összevéve valamennyi idetartozó adónemet — 1938-ban 21·74 pengőt tett ki, tehát meglehetősen jelentékenynek nevezhető. Az adók összegszerű alakulásának megfelelően a fejenkinti adóteher 1934-ben volt a legalacsonyabb, mikor csak 18·37 pengőt ért el (figyelmen kívül hagyva az 1927. évi nem kimerítő adatokat) és innen kezdve fokozatosan emelkedett 1938. évi, eddig legmagasabb színvonalára. Az 1938. évi színvonal ugyanis valamivel már felülmúlja az 1929. évit, vagyis a válság előtti legmagasabb arányszámot is.

A községi pótdadó fejátlaga nagy átlagban 6—7 pengő körül mozgott, míg a vegyes adóké 4—5 pengő körül járt. A többi adónemek részesedése megfelelően alacsonyabb, mint azt a 2. sz. táblázatnak 12 évre visszatekintő részletes adatai mutatják.

Ezekből az adókból az államhatalom egyáltalán nem részesedett, hanem hozadékuk teljes összegében a különböző önkormányzatokat és egyéb közjogi jellegű testületeket illette. Hogy mily szerepet játszottak a megyék, városok, községek és egyéb adókiadásra jogosult testületek és érdekeltségek háztartásában, a 3. és 4. táblázatban közölt részletes adatok tüntetik fel. E tekintetben bizonyos visszatekintő adatok egészen az 1927. évig rendelkezésre állanak ugyan (ezek főösszegét a 2. sz. táblázat közli is), de megfelelő és használható részletességgel csak az 1934. évtől kezdve vannak meg, s így a 3. sz. táblázat adataiban csak az 1934—1938. évek hozadéka van feldolgozva.

Az egyes adónemek jelentősége a felsorolt községek szempontjából természetesen nagyon különböző. Egyes adófajtákat csak bizonyos községek szedhetnek (pl. vármegyei pótdadó), mások több kategóriában is szerepelnek, a vegyes adók címen összefoglalt szolgáltatások egyes részeit pedig valamennyinél megtalálhatjuk. Végösszeg szerinti megoszlásuk községek szerint az 1938. évben a következő volt:

Községek	A községek adók megoszlása 1938-ban	
	ezer pengő	%
Vármegyék	45.156	22·9
Budapest	47.410	24·1
Törv. hat. jogú városok	13.262	6·7
Megyei városok	16.303	8·3
Községek	32.146	16·3

Legnagyobb tehát a székesfőváros részesedése, mely 47·4 millió pengővel ezeknek az adóknak közel negyedrészt foglalja le magának, majd a vármegyék következnek 45·2 millió pengő, illetőleg 22·9% részesedéssel. Viszont a törvényhatósági joggal bíró városok és a megyei városok részesedését együttvéve is felülmúlják a községek, melyek háztartásában a községi pótdadó igen jelentős szerepet játszik.

A 3. és 4. sz. táblázat részletező adatai közül a következők emelhetők ki:

Vármegyék. A vármegyéket illető adónemek közül első helyen áll a vármegyei pótdadó, a közmunkaváltság és az útdadó, illetőleg e két utóbbi szolgáltatásnak a vármegye közúti alapját megillető része. 1938-ban a vármegyéket illető egész hozadékának 43%-a esett a vármegyei pótdóra (19·4 millió pengő), 29·3%-a a közmunkaváltságra (13·3 millió pengő), 25·1%-a pedig az útdóra (11·3 millió pengő). Az ebadó valamivel több, mint 1 millió pengőt hozott, ami 2·4%-nak felel meg. A vegyes adókból a vármegyék részesedése minimális. Csak az 1936—1938. évben látunk e címen feltüntetve 37, illetőleg 87 ezer pengőt, mely összegek a megyei városokban és a községekben tenyészállat-beszerzési és fenntartási járulékok címen beszedett összegeknek a vármegyei állattenyésztési alapokat illető részét jelzik. Az előbb felsorolt négy adónem jellegzetes megyei adó, amennyiben a vármegyei pótdadó teljes egészében, a közmunkaváltság 82·2%, az útdadó 80·9%, az ebadó pedig 79·1%-os arányban esik a vármegyék javára.

Budapest székesfőváros. A fővárosban a tárgyalt adófajták közül csak négyfélét szednek s ezek közül is legjelentősebb a vegyes adók csoportja, melyre 1938-ban a Budapestet illető egész 47·4 milliós összegből 27·0 millió pengő, vagyis 56·9% esett. Ez tehát elég jelentős összeg. (Részletezésükre alább fog sor kerülni.) Második helyen áll a községi pótdadó 19·3 millió pengővel, ami 40·7%-ot jelent. A fennmaradó csekély töredéken az útdadó és az ebadó

3. A nem állami közületek részesedése az egyenesadók különféle nemeiben az 1934—1938. években.
Part des collectivités dans les contributions directes, en 1934—38.

Adónemek — Contributions	1934	1935	1936	1937	1938	1934	1935	1936	1937	1938
	1.000 P — en milliers de p.					% szerint — pourcentage				
1. Vármegyék — Comitats										
Vármegyei pótdadó — <i>Taxe additionn. départementale</i>	14.938	15.854	17.672	18.164	19.403	38·8	40·6	41·1	41·4	43·0
Útdadó — <i>Taxe pour routes</i>	9.128	9.287	9.991	10.483	11.325	23·7	23·8	23·2	23·9	25·1
Ebadó — <i>Taxe sur les chiens</i>	1.011	973	1.027	1.070	1.074	2·6	2·5	2·4	2·4	2·4
Közmunkaváltság — <i>Rachat de la corvée publique</i>	13.406	12.905	14.303	14.140	13.267	34·9	33·1	33·2	32·2	29·3
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	—	—	37	37	87	—	—	0·1	0·1	0·2
Összesen — Total	38.483	39.019	43.030	43.894	45.156	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
2. Budapest székesfőváros — Budapest, la capitale										
Útdadó — <i>Taxe pour routes</i>	769	760	779	881	965	1·9	1·8	1·7	2·1	2·0
Ebadó — <i>Taxe sur les chiens</i>	149	157	160	173	184	0·4	0·4	0·4	0·4	0·4
Községi pótdadó — <i>Taxe additionn. communale</i>	18.046	15.637	16.847	16.680	19.290	43·7	37·6	37·4	39·1	40·7
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	22.297	24.980	27.307	24.966	26.971	54·0	60·2	60·5	58·4	56·9
Összesen — Total	41.261	41.534	45.093	42.700	47.410	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
3. Törvényhatósági jogú városok — Villes autonomes										
Útdadó — <i>Taxe pour routes</i>	1.535	1.542	1.552	1.637	1.716	11·4	13·1	13·0	13·3	12·9
Ebadó — <i>Taxe sur les chiens</i>	87	85	98	101	101	0·6	0·7	0·8	0·8	0·8
Községi pótdadó — <i>Taxe additionn. communale</i>	6.427	5.828	6.130	6.539	6.924	47·7	49·5	51·5	53·0	52·2
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	5.424	4.309	4.121	4.053	4.521	40·3	36·7	34·7	32·9	34·1
Összesen — Total	13.473	11.764	11.901	12.330	13.262	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
4. Megyei városok — Villes départementales										
Községi pótdadó — <i>Taxe additionn. communale</i>	7.557	7.322	8.291	8.955	9.631	53·9	55·7	56·3	57·1	59·1
Közmunkaváltság — <i>Rachat de la corvée publique</i>	464	401	507	487	484	3·3	3·1	3·4	3·1	3·0
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	5.995	5.415	5.934	6.234	6.188	42·8	41·2	40·3	39·8	37·9
Összesen — Total	14.016	13.138	14.732	15.676	16.303	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
5. Községek — Communes										
Községi pótdadó — <i>Taxe additionn. communale</i>	21.970	23.882	25.883	26.180	27.408	82·0	84·7	85·1	84·6	85·3
Közmunkaváltság — <i>Rachat de la corvée publique</i>	2.239	2.406	2.598	2.628	2.396	8·4	8·5	8·5	8·5	7·4
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	2.571	1.918	1.948	2.132	2.342	9·6	6·8	6·4	6·9	7·3
Összesen — Total	26.780	28.206	30.429	30.940	32.146	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
6. Egyéb közjogi társulatok stb. — Autres associations de droit public, etc.										
Keresk. és iparkamarai illeték — <i>Taxe pour les Chambres d'Industrie et de Commerce</i>	901	939	1.064	1.265	1.590	3·1	2·8	2·8	3·1	3·7
Mezőgazd. kamarai illeték — <i>Taxe pour la Chambre d'Agricult.</i>	776	827	895	947	1.001	2·7	2·4	2·3	2·3	2·4
Vízszabályozási járulék — <i>Contribution pour régularisat. d'eaux</i>	4.115	5.885	7.578	8.091	8.330	14·3	17·4	19·8	19·7	19·5
Párbérváltság, egyházi adók és felekezeti iskolai adók — <i>Rachat de la taxe ecclésiast., contribut. ecclésiast. et taxes pour écoles confessionn.</i>	18.269	20.201	21.644	23.109	23.694	63·3	59·7	56·4	56·3	55·6
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	2.086	3.070	4.136	4.499	4.930	7·2	9·1	10·8	11·0	11·6
Kéményseprési díj — <i>Taxe pour ramonage</i>	2.709	2.903	3.043	3.137	3.084	9·4	8·6	7·9	7·6	7·2
Összesen — Total	28.856	33.825	38.360	41.048	42.629	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
7. Közületi adók együtt — Ensemble des contributions payables aux collectivités.										
Vármegyei pótdadó — <i>Taxe additionn. départementale</i>	14.938	15.854	17.672	18.164	19.403	9·2	9·5	9·6	9·7	9·9
Útdadó — <i>Taxe pour routes</i>	11.432	11.589	12.322	13.001	14.006	7·0	6·9	6·7	6·9	7·1
Ebadó — <i>Taxe sur les chiens</i>	1.247	1.215	1.285	1.344	1.359	0·8	0·7	0·7	0·7	0·7
Községi pótdadó — <i>Taxe additionn. communale</i>	54.000	52.669	57.151	58.354	63.253	33·2	31·4	31·1	31·3	32·1
Közmunkaváltság — <i>Rachat de la corvée publique</i>	16.109	15.712	17.408	17.255	16.147	9·9	9·4	9·5	9·3	8·2
Keresk. és iparkamarai illeték — <i>Taxe pour les Chambres d'Industrie et de Commerce</i>	901	939	1.064	1.265	1.590	0·6	0·6	0·6	0·7	0·8
Mezőgazd. kamarai illeték — <i>Taxe pour la Chambre d'Agricult.</i>	776	827	895	947	1.001	0·5	0·5	0·5	0·5	0·5
Vízszabályozási járulék — <i>Contribution pour régularisat. d'eaux</i>	4.115	5.885	7.578	8.091	8.330	2·5	3·5	4·1	4·3	4·2
Párbérváltság, egyházi adók és felekezeti iskolai adók — <i>Rachat de la taxe ecclésiast., contribut. ecclésiast. et taxes pour écoles confessionn.</i>	18.269	20.201	21.644	23.109	23.694	11·2	12·1	11·8	12·4	12·0
Vegyes adók — <i>Contributions mixtes</i>	38.373	39.692	43.483	41.921	45.039	23·5	23·7	23·7	22·5	22·9
Kéményseprési díj — <i>Taxe pour ramonage</i>	2.709	2.903	3.043	3.137	3.084	1·6	1·7	1·7	1·7	1·6
Összesen — Total	162.869	167.486	183.545	186.588	196.906	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

osztozik, az utóbbi kettőnek a jelentősége tehát a főváros szempontjából csekély.

Törvényhatósági jogú városok. Az e kategóriába tartozó városoknál ugyanazokat az adónemeket találjuk, mint a fővárosnál, a városok szempontjából vett viszonylagos jelentőségük azonban eltérő. 1938-ban a tör-

vényhatósági joggal a községi pótdadók címén beszedett összeg állott első helyen 6·9 millió pengővel (52·2%), s csak második helyen található a vegyes adók hozzáadéka 4·5 millió pengővel (34·1%). Az útdadó 1·7 millió pengős összege számottevően felülmúlja Budapestét (12·9%), míg az

4. A nem állami egyenes adók megoszlása közületek szerint 1938-ban.

Répartition, par collectivités, des contributions directes autres que celles imposées par l'Etat, en 1938.

Adók — Contributions	R é p a r t i t i o n :							Összesen — Total
	Vármegyék aux comitats	Budapest székesfőváros — à la Ville de Budapest, la capitale	Törvényhatósági jogú városok — aux villes autonomes	Megyei városok aux villes départem.	Együtt új. és m. városok aux villes autonomes et département.	Községek aux communes	Egyéb közjogi társulások stb. — à d'autres associations de droit public, etc.	
a) Ezer pengőben — En milliers de pengős.								
Vármegyei pótdadó — Taxe additionn. départementale	19.403	—	—	—	—	—	—	19.403
Útdadó — Taxe pour routes	11.325	965	1.716	—	1.716	—	—	14.006
Ebadó — Taxe sur les chiens	1.074	184	101	—	101	—	—	1.359
Községi pótdadó — Taxe additionn. communale	—	19.290	6.924	9.631	16.555	27.408	—	63.253
Közmunkaváltás — Rachats de la corvée publique	13.267	—	—	484	484	2.396	—	16.147
Keresk. és iparkamarai illeték — Taxe pour les Chambres d'Industrie et de Commerce	—	—	—	—	—	—	1.590	1.590
Mezőgazd. kamarai illeték — Taxe pour la Chambre d'Agricult.	—	—	—	—	—	—	1.001	1.001
Vízszabályozási járulék — Contribution pour régularisat. d'eaux	—	—	—	—	—	—	8.330	8.330
Párbérváltás, egyházi adók — Rachats de la taxe ecclésiast., contribut. ecclésiast.	—	—	—	—	—	—	23.694	23.694
Vegyes adók — Contributions mixtes diverses	87	26.971	4.521	6.188	10.709	2.342	4.930	45.039
Kéményseprési díj — Taxe pour ramonage	—	—	—	—	—	—	3.084	3.084
Összesen — Total	45.156	47.410	13.262	16.303	29.565	32.146	42.629	196.906
b) Az egyes közületekre esett % szerint — Part des collectivités, %.								
Vármegyei pótdadó — Taxe additionn. départementale	100·0	—	—	—	—	—	—	100·0
Útdadó — Taxe pour routes	80·9	6·9	12·2	—	12·2	—	—	100·0
Ebadó — Taxe sur les chiens	79·1	13·5	7·4	—	7·4	—	—	100·0
Községi pótdadó — Taxe additionn. communale	—	30·6	10·9	15·2	26·1	43·3	—	100·0
Közmunkaváltás — Rachats de la corvée publique	82·2	—	—	3·0	3·0	14·8	—	100·0
Keresk. és iparkamarai illeték — Taxe pour les Chambres d'Industrie et de Commerce	—	—	—	—	—	—	100·0	100·0
Mezőgazd. kamarai illeték — Taxe pour la Chambre d'Agricult.	—	—	—	—	—	—	100·0	100·0
Vízszabályozási járulék — Contribution pour régularisat. d'eaux	—	—	—	—	—	—	100·0	100·0
Párbérváltás, egyházi adók — Rachats de la taxe ecclésiast., contribut. ecclésiast.	—	—	—	—	—	—	100·0	100·0
Vegyes adók — Contributions mixtes diverses	0·2	59·9	10·0	13·7	23·7	5·2	11·0	100·0
Kéményseprési díj — Taxe pour ramonage	—	—	—	—	—	—	100·0	100·0
Összesen — Total	22·9	24·1	6·7	8·3	15·0	16·3	21·7	100·0
c) A különféle adók aránya az egyes közületek részesedésében (%).								
Proportion des contributions dans la part de chaque collectivité (%).								
Vármegyei pótdadó — Taxe additionn. départementale	43·0	—	—	—	—	—	—	9·9
Útdadó — Taxe pour routes	25·1	2·0	12·9	—	5·8	—	—	7·1
Ebadó — Taxe sur les chiens	2·4	0·4	0·8	—	0·3	—	—	0·7
Községi pótdadó — Taxe additionn. communale	—	40·7	52·2	59·1	56·1	85·3	—	32·1
Közmunkaváltás — Rachats de la corvée publique	29·3	—	—	3·0	1·6	7·4	—	8·2
Keresk. és iparkamarai illeték — Taxe pour les Chambres d'Industrie et de Commerce	—	—	—	—	—	—	3·7	0·8
Mezőgazd. kamarai illeték — Taxe pour la Chambre d'Agricult.	—	—	—	—	—	—	2·4	0·5
Vízszabályozási járulék — Contribution pour régularisat. d'eaux	—	—	—	—	—	—	19·5	4·2
Párbérváltás, egyházi adók — Rachats de la taxe ecclésiast., contribut. ecclésiast.	—	—	—	—	—	—	55·6	12·0
Vegyes adók — Contributions mixtes diverses	0·2	56·9	34·1	37·9	36·2	7·3	11·6	22·9
Kéményseprési díj — Taxe pour ramonage	—	—	—	—	—	—	7·2	1·6
Összesen — Total	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

ebadó itt sem játszik jelentős szerepet a maga alig 100.000 pengős összegével. Általában az ebadónak az egész országban szedett összegéből csak 7·4% esett a törvényhatósági jogú városokra (Budapestre 13·5%).

Megyei városok. A megyei városokban csak háromféle idetartozó adót szedtek, mégpedig községi pótdadót, közmunkaváltást és vegyes adókat. Az útdadó és az ebadó, mint törvényhatósági adónemek itt

tehát már hiányoznak. A behajtott adók nagyobb része a községi pótdadóra esett, mely 1938-ban 9·6 millió pengővel, vagyis 59·1%-kal szerepelt. A vegyes adók összege 6·2 millió pengő, azaz 37·9% volt. A közmunkaváltás szerepe a megyei városokban jelentéktelen, ugyanez évi hozadéka csak 484 ezer pengő volt, ami mindössze 3·0%-os részesedésnek felel meg a közületi adóknak a megyei városokat illető 16·3 millió pengőt elérő részéből. Az országban

5. A vármegyei pótdadó adatai 1932—1938-ban.
Renseignements sur la taxe additionnelle départementale en 1932—38.

Év — Années	Mult évi hátralék Arrérages de l'an- née précéda.	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Helyesbített hát- ralék — Arréra- ges rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Folyó évi helyesbi- tett előírás — Imposi- tions rectifiées pour l'année en cours	Lerovás Paiements	Hátralék az év végén — Arréra- ges de fin d'année	Lerött késedelmi kamat — Intérêts moratoires payés			
	1.000 P — en milliers de pengős													
1932	9.532	2.699	1.655	10.576	—	—	—	15.069	12.068	13.577	—			
1933	13.577	1.701	342	14.936	—	—	—	14.759	16.428	13.267	—			
1934 {	rendes kezelés — <i>gestion</i> <i>ordinaire</i>	12.182	960	728	12.414	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — <i>gestion</i> <i>protégée</i>	1.085	64	6	1.143							88	1.055	2
	együtt — <i>ensemble</i>	13.267	1.024	734	13.557							—	—	—
1935 {	rendes kezelés — <i>gestion</i> <i>ordinaire</i>	12.133	556	550	12.129	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — <i>gestion</i> <i>protégée</i>	1.055	14	6	1.063							95	968	2
	együtt — <i>ensemble</i>	13.188	570	556	13.192							16.290	770	1.076
1936 {	rendes kezelés — <i>gestion</i> <i>ordinaire</i>	12.354	334	520	12.168	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — <i>gestion</i> <i>protégée</i>	968	8	4	972							113	859	3
	együtt — <i>ensemble</i>	13.322	342	524	13.140							16.920	826	1.134
1937 {	rendes kezelés — <i>gestion</i> <i>ordinaire</i>	11.221	286	1.509	9.998	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — <i>gestion</i> <i>protégée</i>	859	3	7	855							110	745	3
	együtt — <i>ensemble</i>	12.080	289	1.516	10.853							17.411	1.139	791
1938 {	rendes kezelés — <i>gestion</i> <i>ordinaire</i>	9.703	334	567	9.470	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — <i>gestion</i> <i>protégée</i>	745	2	3	744							105	639	3
	együtt — <i>ensemble</i>	10.448	336	570	10.214							18.504	1.523	545

szedett községi pótdadók egész összegéből (beleértve az összes városokat és községeket) 15·2% esett a megyei városok, a törvényhatósági jogú városokra 10·9%, míg Budapesten szedték ennek az adónemnek, illetőleg hozadékának 30·6%-át. A vegyes adóknak 13·7%-a illette a megyei városokat.

Községek. A kis- és nagyközségekre eső 32·1 millió pengős összeg ugyanazokból az adónemekből állott, mint azt a megyei városoknál láttuk, avval a különbséggel, hogy itt a községi pótdadónak a szerepe egészen túlnyomó, a maga 27·1 millió pengős összegével, ami az egész adóösszeg 85·3%-ának felel meg. A közmunkváltásra 2·4 millió pengő (7·4%), a vegyes adókra pedig valamivel több, mint 2·3 millió pengő (7·3%) esett. A községi pótdadók jelentőségét a községek szempontjából mutatja,

hogy pótdadóknak a városokkal együtt szedett országos összegéből 43·3% esett a községekre.

Egyéb közjogi társulatok (érdekeltségek stb.). Az ezek által szedett adók változatosabb képet nyújtanak. Többnyire oly szolgáltatásokról van szó, melyek kizárólag ezeket a testületeket illették, a megyék és városok vagy községek által is szedett adók közül csak a vegyes adóknak egy kis része esik rájuk. Itt szerepelnek leginkább azok a szolgáltatások, melyek jórészenek tulajdonképpen nem lenne helye az egyenesadók között. Az itt szereplő közterheknek egész összege 1938-ban 42·6 millió pengő volt, mely összegből 23·7 millió pengő (55·6%) esett az egyházi jellegű adókra, beleértve a párbérváltást és a felekezeti iskolai (óvodai) adókat. Ezután következett a vízszabályozási járulék 8·3 millió pengővel

(19·5%), valamint a vegyes adók tétele, mely 4·9 millió pengőt (11·6%) ért el. A kéményseprési díjra 3·1 millió pengő (7·2%) jutott, míg a fennmaradó kis összeg a kereskedelmi és iparkamarai és a mezőgazdasági kamarai illetékek között oszlott meg.

Az egyes adónemek részletező adatai.

Vármegyei pótadó. (5. sz. táblázat.) A vármegyei pótadóról, ennek előírási, lerovási és hátralékadatairól, 1932-től kezdve vannak részletes és összehasonlításra alkalmas adatok, mely évben a tulajdonképeni vármegyei pótadó életbelépett. (Ezt megelőzőleg vármegyei pótadó alatt a községi pótadónak a vármegyét illető részt kell érteni.) Az adatoknál a közölt táblázatokban — úgy itt, mint a többi tárgyalandó adatoknál — a lehetőség szerint a táblázatokban követett módszer és sorrend szerint a következők vannak feltüntetve:

1. A hátralékokra vonatkozó adatok.
2. Az előírásra (kivetésre) vonatkozó adatok.
3. A lerovás és
4. A késedelmi kamatok összege.

A hátralékoknál és az előírásnál amennyiben lehetséges volt, az évközi változások (szaporodás és törlés) is fel vannak tüntetve. Ezenkívül 1934-től kezdve külön vannak feltüntetve a védetteknek nyilvánított adóösszegek (hátralék, lerovás, késedelmi kamat). A védett birtokoknak ezek az adótartozásai nem jelentenek túlságosan jelentős összeget, úgyhogy nem látszott szükségesnek külön és részletesen foglalkozni velük, de azért nem lesz érdektelen, ha az erre vonatkozó adatok az egyes adónemek táblázataiban elkülönítve szerepelnek.

A vármegyei pótadó főadatai az 1932—1938. években a következők:

Év	Vármegyei pótadó			
	Lerovás	Ebből védett	Hátralék az év végén	Ebből védett
	1 0 0 0 P			
1932	12.068	—	13.577	—
1933	16.428	—	13.267	—
1934	14.938	88	13.188	1.055
1935	15.854	95	13.322	968
1936	17.672	113	12.080	859
1937	18.164	110	10.448	745
1938	19.403	105	10.293	639

A vármegyei pótadó lerovási összegei tehát általában 1934 óta jelentősen emelkedtek, megfelelően a konjunkturális irányzatnak, s ezzel együttjárt a hátralékok csökkenése. Látni, hogy az 1938. évi hátralék már csaknem sokkal több, mint felét

érte el az év folyamán lerótt adóösszegeknek. A védett kezelésben befolyt összegek aránya az egész lerováshoz képest csekély (1938-ban csak mintegy fél százalék), de csekély — legalább is viszonylagosan — a védett hátralékok összege is, mely utóbbiak természetesen állandóan csökkennek, hisz látni, hogy 1938-ban már csak 639 ezer pengő volt a védett hátralékok összege, míg 1934-ben még több mint 1 millió pengő.

A vármegyei pótadónak vármegyék szerinti részletezésére e helyen nem térhetünk ki (aminthogy a többi adónemnél sincs mód az egyes vármegyék, városok vagy községek adatainak külön ismertetésére), annyit azonban mégis megjegyezhetünk, hogy a lerótt vármegyei pótadó hozadéka legnagyobb volt 1938-ban Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében (3·0 millió pengő), azután Somogy megyében (1·1 millió pengő) és Tolna megyében (1·0 millió pengő).

Útadó. (6. sz. táblázat.) Törvényhatósági adó, melyet csak vármegyék vagy törvényhatósági joggal felruházott városok szedhetnek. Hozadéka az 1932—1938. években a következő volt:

Év	Ú t a d ó			
	Lerovás	Ebből védett	Hátralék az év végén	Ebből védett
	e z e r p e n g ő			
1932	11.200	—	10.225	—
1933	13.304	—	9.711	—
1934	11.432	80	9.610	1.058
1935	11.589	92	9.010	970
1936	12.322	115	8.337	863
1937	13.001	113	7.191	734
1938	14.006	105	7.324	628

Lerovás és hátralékok úgy a rendes, mint a védett kezelésben a fejlődés iránya szerint meglehetősen párhuzamosan haladnak a vármegyei pótadó adatainál látott tendenciával. Az útadó beszedett összegéből 80·9% esett a vármegyékre, 12·2% a törvényhatósági joggal felruházott városokra, 6·9% pedig Budapestre.

Ebadó. (7. sz. táblázat.) Nem bír túlságos fontossággal a befolyt összegek szempontjából. Szintén csak törvényhatóságok vehetik ki. (A hivatalos adóstatistika korábbi füzetében a megyei városok címe alatt is akad bizonyos — csekély összegű — lerótt ebadó-összeg, ez nyilván téves adat. A lerótt ebadó egész összege (országosan) általában 1·3 millió pengő körül van, mely összegnek 79·1%-a esik a vármegyékre, 7·4%-a a törvényhatósági jogú városokra, 13·5%-a pedig Budapestre.

6. Az útdó adatai az 1932—1938 években.

Renseignements sur la taxe pour routes en 1932—38.

Év — Années	Mult évi hátralék Arrérages de l'an- née précéd.	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Helyesbített há- tralék — Arréra- ges rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Folyó évi helyesbi- tett előírás - Imposi- tions rectifiées pour l'année en cours	Leróvás Paiements	Hátralék az év végén — Arréra- ges de fin d'année	Lerótt késedelmi kamat — Intérêts moratoires payés			
	1.000 P — en milliers de pengős													
1932	8.087	223	595	7.715	—	—	—	13.710	11.200	10.225				
1933	10.225	272	730	9.767	—	—	—	13.248	13.304	9.711				
1934 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	8.626	662	912	8.376	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	1.085	61	8	1.138							80	1.058	2
	együtt — ensemble	9.711	723	920	9.514							11.528	11.432	9.610
1935 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	8.552	1.761	2.421	7.892	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	1.058	21	17	1.062							92	970	2
	együtt — ensemble	9.610	1.782	2.438	8.954							11.880	617	852
1936 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	8.040	368	770	7.638	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	970	13	5	978							115	863	3
	együtt — ensemble	9.010	381	775	8.616							12.093	777	827
1937 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	7.474	370	1.299	6.545	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	863	4	20	847							113	734	4
	együtt — ensemble	8.337	374	1.319	7.392							12.250	1.139	589
1938 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	6.457	452	564	6.345	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	734	3	4	733							105	628	3
	együtt — ensemble	7.191	455	568	7.078							13.471	1.264	483

7. Az ebadó adatai az 1932—1938. években.

Renseignements relatifs à la taxe sur les chiens en 1932—38.

Év — Années	Mult évi hátralék Arrérages de l'an- née précéd.	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Helyesbített há- tralék — Arréra- ges rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Folyó évi helyesbi- tett előírás - Imposi- tions rectifiées pour l'année en cours	Leróvás Paiements	Hátralék az év végén — Arréra- ges de fin d'année	Lerótt késedelmi kamat — Intérêts moratoires payés
	1.000 P — en milliers de pengős										
1932	—	—	—	—	—	—	—	—	1.204	—	—
1933	—	—	—	—	—	—	—	—	1.227	1.042	—
1934	1.042	12	115	939	—	—	—	1.260	1.247	952	8
1935	952	42	126	868	1.248	20	30	1.238	1.215	891	7
1936	891	17	135	773	1.258	38	43	1.253	1.285	741	8
1937	741	36	187	590	1.380	36	68	1.348	1.344	594	4
1938	594	13	128	479	1.454	33	31	1.456	1.359	576	5

8. A községi pótdadó adatai az 1932—1938. évben.
Renseignements sur la taxe additionnelle communale en 1932—38.

Év — Années	Mult évi hátralék Arrérages de l'an- née précéd.	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Helyesbített hát- ralék — Arréra- ges rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Folyó évi helyesbí- tett előírás - Imposi- tions rectifiées pour l'année en cours	Lerovás Paiements	Hátralék az év végén — Arréra- ges de fin d'année	Lerótt késedelmi kamat — Intérêts moratoires payés			
	1.000 P — en milliers de pengős													
1932	—	—	—	—	—	—	—	—	62.150	—	—			
1933	—	—	—	—	—	—	—	—	56.490	34.245	—			
1934 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	34.245	2.971	37.216	31.663	}	}	}	53.723	32.801	994			
	védett kezelés — gestion protégée	—	—	—	—							277	3.811	—
	együtt — ensemble	—	—	—	—							—	—	54.861
1935 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	32.801	4.277	6.038	31.040	}	}	}	52.347	33.086	1.317			
	védett kezelés — gestion protégée	3.811	104	75	3.840							322	3.518	11
	együtt — ensemble	36.612	4.381	6.113	34.880							58.740	3.685	8.032
1936 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	33.086	2.765	4.686	31.165	}	}	}	56.741	29.837	1.580			
	védett kezelés — gestion protégée	3.518	74	80	3.512							410	3.102	15
	együtt — ensemble	36.604	2.839	4.766	34.677							59.075	4.175	7.837
1937 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	29.837	3.100	6.252	26.685	}	}	}	57.954	26.844	1.280			
	védett kezelés — gestion protégée	3.102	22	51	2.073							400	2.673	16
	együtt — ensemble	32.939	3.122	6.303	29.758							60.853	4.237	6.977
1938 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	26.844	3.410	2.883	27.371	}	}	}	62.879	26.931	1.219			
	védett kezelés — gestion protégée	2.673	15	27	2.661							374	2.287	14
	együtt — ensemble	29.517	3.425	2.910	30.032							63.690	4.966	6.217

Községi pótdadó. (8. sz. táblázat.) Mint neve is mutatja, csak községi (városi) háztartások vehetik ki. Az ily címen befolyt összegek igen jelentékenyek, amint az kitűnik az alábbi adatokból:

Év	K ö z s é g i p ó t d á d ó			
	Lerovás	Ebből védett	Hátralék az év végén	Ebből védett
e z e r p e n g ő				
1932	62.150	—	—	—
1933	56.490	—	34.245	—
1934	54.000	277	36.612	3.811
1935	52.669	322	36.604	3.518
1936	57.151	410	32.939	3.102
1937	58.354	400	29.517	2.673
1938	63.253	374	29.218	2.287

A községi pótdadó lerótt összege a váltságos évek alatt folytonosan csökkent és 1935-ben érte el legalacsonyabb színvonalát, mikor csak 52.7 millió pengő volt az 1932. évi 62 millió pengővel szemben. De

csakhamar újra emelkedett s 1938-ban már újra nagyobb összegű községi pótdadót fizettek be az országban, mint 1932-ben. A hátralékoknál természetesen ennek megfelelően fordított az irányzat. 1934-ben és 1935-ben a hátralékok összege meghaladta a 36 millió pengőt, de 1938-ban már 29 millió pengőre esett. A védett kezelésre a községi pótdadónál is csak viszonylag kis összeg esett.

Városok és községek szerint a községi pótdadó megoszlása a következő volt:

	Községi pótdadó összege		
	Városokban (Budapesttel együtt)	Községekben	Az utóbbi az előbbi %-ában
e z e r p e n g ő			
1934	32.030	21.970	68.6
1935	28.797	23.882	82.9
1936	31.268	25.883	82.8
1937	32.174	26.180	81.4
1938	35.845	27.408	76.5

A városokban kivetett községi pótdó pedig a városok egyes kategóriái szerint a következőképpen oszlott meg:

Év	A községi pótdó összege		
	Budapesten	T. j. városokban	Megyei városokban
	e z e r p e n g ő		
1934	18.046	6.427	7.557
1935	15.637	5.828	7.322
1936	16.847	6.130	8.291
1937	16.680	6.539	8.955
1938	19.290	6.924	9.631

Adatok csak 1934-től kezdődőleg állnak rendelkezésre. A községekben kivetett pótdó a válság alatt már 1934-ben elérte mélypontját, mikor a 22 millió pengőt sem érte el. Ekkor a községekben kivetett pótdó mindössze 68,6%-át tette a városokban kivetett pótdónak. 1935-ben azonban a

lerótt pótdó összege a községekben már számottevően emelkedett, míg a városi pótdó további erős csökkenést mutatott, úgyhogy ez évben a községekben kivetett pótdó összege elérte a városok pótdójának 82,9%-át. A következő három évben a pótdó összege egyaránt emelkedett úgy a városokban, mint a községekben, a városokban azonban valamivel erősebben, úgyhogy azóta a községekben lerótt pótdó aránya újból csökkenőben van. 1938-ban a pótdó egész összegéből Budapesten 30,6%-ot róttak le, a törvényhatósági joggal felruházott városokban 10,9%-ot, a megyei városokban 15,2%, a községekben pedig 43,3%-ot.

Közmunkaváltság. (9. és 10. sz. táblázat.) A közmunkaváltság a községek és a megyei városok adatainál szerepel, míg a városi törvényhatóságokban ilyen címen történő

9. A közmunkaváltság adatai az 1932—1938. években.
Renseignements sur le rachat de la corvée publique en 1932—38.

Év — Années	Mult évi hátralék Arretrages de l'année précéd.	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Helyesbített hátralék — Arrérages rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Folyó évi helyesbített előírás — Impositions rectifiées pour l'année en cours	Lerovás Paiements	Hátralék az év végén — Arrérages de fin d'année	Lerótt késedelmi kamat — Intérêts moratoires payés	
	1.000 P — en milliers de pengős											
1932	8.060	56	430	7.686	—	—	—	16.540	13.187	11.039	—	
1933	11.039	1.308	309	12.038	—	—	—	11.265	13.239	10.064	—	
1934 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	9.004	890	851	9.043	—	—	—	16.032	10.631	—	
	védett kezelés — gestion protégée	1.060	99	6	1.153							
	együtt — ensemble	10.064	989	857	10.196							
1935 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	10.631	2.683	3.133	10.161	15.345	207	224	15.328	15.712	10.901	253
	védett kezelés — gestion protégée	1.076	32	4	1.124							
	együtt — ensemble	11.707	2.715	3.137	11.285							
1936 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	9.893	314	708	9.499	16.355	289	215	16.429	17.408	9.528	326
	védett kezelés — gestion protégée	1.008	4	4	1.008							
	együtt — ensemble	10.901	318	712	10.507							
1937 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	8.639	118	1.138	7.619	16.385	221	166	16.440	17.255	7.691	256
	védett kezelés — gestion protégée	889	13	15	887							
	együtt — ensemble	9.528	131	1.153	8.506							
1938 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	6.914	105	499	6.520	16.253	154	104	16.303	16.147	7.447	232
	védett kezelés — gestion protégée	777	2	8	771							
	együtt — ensemble	7.691	107	507	7.291							

10. A közmunkaváltság megoszlása az 1932—1938. években.

Répartition du rachat de la corvée publique en 1932—38.

Év — Années	Összes lerovás Rendement total	A vármegyék közüti alapját illető rész — Part due aux fonds départementaux pour routes		A községeket (városokat) illető rész — Part due aux communes (et aux villes)		A lerovásból — Du produit dudit rachat:					
		A vármegyék közüti alapját illető rész — part due aux fonds départementaux pour routes				A községeket (városokat) illető rész part due aux communes (et aux villes)					
		Megyei városokban — dans les villes département.	Községekben dans les communes	A védett kezelésben — en gestion protégée	A mezőgazdaság megsegítésére szolgáló alaphoz térítés du fonds créé pour aider l'agricult.	Megyei városokban — dans les villes département.	Községekben dans les communes	A védett kezelésben — en gestion protégée	A mezőgazdaság megsegítésére szolgáló alaphoz térítés du fonds créé pour aider l'agricult.	Megyei városokban — dans les villes département.	Községekben dans les communes
ezer pengő — en milliers de pengős											
1932	13.187	9.968	3.219	—	—	—	—	—	—	—	—
1933	13.239	10.275	2.964	—	—	—	—	—	—	—	—
1934											
rendes kezelés — gestion ordinaire	16.032	—	—	}	794	6.518	—	5.000	318	1.923	—
védett kezelés — gestion protégée .	77	—	—								
együtt — ensemble	16.109	13.406	2.703								
1935											
rendes kezelés — gestion ordinaire	15.616	12.826	2.790	}	881	6.945	79	5.000	398	2.392	17
védett kezelés — gestion protégée .	96	79	17								
együtt — ensemble	15.712	12.905	2.807								
1936											
rendes kezelés — gestion ordinaire	17.289	14.208	3.081	}	990	7.162	95	6.056	502	2.579	24
védett kezelés — gestion protégée .	119	95	24								
együtt — ensemble	17.408	14.303	3.105								
1937											
rendes kezelés — gestion ordinaire	17.145	14.052	3.093	}	1.001	6.977	88	6.074	483	2.610	22
védett kezelés — gestion protégée .	110	88	22								
együtt — ensemble	17.255	14.140	3.115								
1938											
rendes kezelés — gestion ordinaire	16.040	13.181	2.859	}	1.027	7.154	86	5.000	479	2.380	21
védett kezelés — gestion protégée .	107	86	21								
együtt — ensemble	16.147	13.267	2.880								

lerovások nincsenek. A községekben és megyei városokban lerótt közmunkaváltság azonban túlnyomó részben a vármegyét, illetőleg a vármegyék közüti alapját illeti. A lerótt közmunkaváltság 1932—1938. évi adatai a következők:

Év	Közmunkaváltság			
	Lerovás	Ebből védett	Hátralék az év végén	Ebből védett
e z e r p e n g ő				
1932	13.187	—	11.039	—
1933	13.239	—	10.064	—
1934	16.109	77	11.707	1.076
1935	15.712	96	10.901	1.008
1936	17.408	119	9.528	889
1937	17.255	110	7.691	777
1938	16.147	107	7.447	664

A közmunkaváltság lerótt összege meg lehetős ingadozásokat mutat, állandó irányzat a feltüntetett hétéves időszakban nem igen mutatható ki. A 15—17 milliós lerótt összeg azonban meg lehetős arányú meg-

terhelésre vall. A hátralékok kimutatott összege 1934-ben volt legmagasabb 11·7 millió pengővel, legalacsonyabb pedig 1938-ban, mikor 7·4 millió pengőre süllyedt.

A 10. sz. táblában részletezve van, hogy a közmunkaváltság címén lerótt összegek miképpen oszlottak meg, aszerint, hogy a vármegyék közüti alapjához futottak be, vagy pedig a községeket, illetőleg megyei városokat illették. Ezek az adatok a következők:

Év	Közmunkaváltság	
	A vármegye közüti alapját illető rész	A községeket (városokat) illető rész
e z e r p e n g ő		
1932	9.968	3.219
1933	10.275	2.964
1934	13.406	2.703
1935	12.905	2.806
1936	14.303	3.105
1937	14.140	3.115
1938	13.267	2.880

A vármegyéket illető rész sokkal nagyobb, mint a községeknek és megyei városoknak jutó rész együttvéve. Meg kell még jegyezni, hogy a megyei városokban lerótt közmunkaváltság mindig csak töredéke a községekben ily címen lerótt összegnek. 1934 óta a közmunkaváltság egy részét a mezőgazdaság megsegítésére szolgáló alap téríti meg, évi 5—6 millió pengő értékben. Ez az összeg teljes egészében a vármegyék közötti alapját illető rész javára szolgál.

Kereskedelmi és iparkamarai és mezőgazdasági kamarai illetékek. (11. és 12. sz. táblázatok.) Ezeknek az illetékeknek nevezett érdekeltségi járulékoknak nincs sok közülük az egyenes adókhöz. Összegük a többi közszolgáltatásokhoz képest jelentéktelen s mint nevük is mutatja, kizárólag az érdekelt kamarák céljait szolgálják. Részletező

adataik a teljesség kedvéért mindazonáltal közöltettek az említett számú táblázatokban. Lerótt összegük az 1932—1938. években a következő volt:

Év	Ker.- és ipar- / Mezőgazdasági kamarai illetékek (ezer pengő)	
	Ker.- és ipar-	Mezőgazdasági
1932	1.098	642
1933	1.084	808
1934	901	776
1935	939	827
1936	1.064	995
1937	1.265	947
1938	1.590	1.001

A kereskedelmi és iparkamarai illeték összege mindig jóval nagyobb, mint a mezőgazdasági kamarai illeték címén lerótt összeg. Bővebben ezekkel foglalkozni szükségtelen.

11. A kereskedelmi és iparkamarai illeték adatai 1932—1938-ban.

Renseignements sur la taxe payable aux Chambres de Commerce et d'Industrie en 1932—1938.

Év — Années	Multi évi hátralék Arrérages de l'année précéd.	Szaporodás Accroissement	Törlesztés Radiations	Helyesbített hátralék — Arrérages rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlesztés Radiations	Folyó évi helyesbített előírás — Impositions rectifiées pour l'année en cours	Lerovás Paiements	Hátralék az év végén — Arrérages de fin d'année	Lerótt késedelmi kamata — Intérêts moratoires payés	
	1.000 P — en milliers de pengős											
1932	572	97	195	474	—	—	—	1.287	1.098	663	—	
1933	663	95	275	483	—	—	—	1.113	1.084	512	—	
1934	rendes kezelés — gestion ordinaire	503	128	250	381	}	}	}	900	531	18	
	védett kezelés — gestion protégée	9	1	—	10							
	együtt — ensemble	512	129	250	391	—	—	1.050	901	540	13	
1935	rendes kezelés — gestion ordinaire	531	288	402	417	}	}	}	938	573	18	
	védett kezelés — gestion protégée	9	—	—	9							
	együtt — ensemble	540	288	402	426	956	232	94	1.094	939	581	18
1936	rendes kezelés — gestion ordinaire	573	186	356	403	}	}	}	1.063	537	23	
	védett kezelés — gestion protégée	8	—	—	8							
	együtt — ensemble	581	186	356	411	999	290	92	1.197	1.064	544	23
1937	rendes kezelés — gestion ordinaire	537	246	364	419	}	}	}	1.264	614	21	
	védett kezelés — gestion protégée	7	—	—	7							
	együtt — ensemble	544	246	364	426	1.208	354	103	1.459	1.265	620	21
1938	rendes kezelés — gestion ordinaire	614	278	282	610	}	}	}	1.589	733	25	
	védett kezelés — gestion protégée	6	—	—	6							
	együtt — ensemble	620	278	282	616	1.338	467	93	1.712	1.590	738	25

12. A mezőgazdasági kamarai illeték adatai 1932—1938-ban.
Renseignements sur la taxe payable à la Chambre d'Agriculture. 1932—38.

Év — Années	Mult évi hátralék Arrérages de l'an- née précéd.	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Helyesbített hát- ralék — Arréra- ges rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Folyó évi helyesbi- tett előírás - Imposi- tions rectifiées pour l'année en cours	Lerovás Paiements	Hátralék az év végén — Arréra- ges de fin d'année	Lerótt késedelmi kamat — Intérêts moratoires payés
	1.000 P — en milliers de pengős										
1932	505	3	25	483	—	—	—	814	642	655	—
1933	655	3	9	649	—	—	—	842	808	683	—
1934 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	570	8	22	556	}	}	}	768	603	14
	védett kezelés — gestion protégée	113	6	1	118				8	110	—
	együtt — ensemble	683	14	23	674				815	776	713
1935 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	603	5	15	593	}	}	}	817	589	23
	védett kezelés — gestion protégée	110	2	1	111				10	101	—
	együtt — ensemble	713	7	16	704				886	2	75
1936 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	589	6	15	580	}	}	}	883	568	27
	védett kezelés — gestion protégée	101	1	—	102				12	90	—
	együtt — ensemble	690	7	15	682				887	7	23
1937 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	568	5	28	545	}	}	}	935	479	23
	védett kezelés — gestion protégée	90	—	—	90				12	78	—
	együtt — ensemble	658	5	28	635				889	6	26
1938 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	479	5	15	469	}	}	}	990	496	22
	védett kezelés — gestion protégée	78	—	—	78				11	67	—
	együtt — ensemble	557	5	15	547				1.025	10	18

Vízszabályozási járulék. (13. sz. táblázat.)
Ezek a járulékok meglehetősen nagy ösz-
ségeket mozgatnak meg. Főadataik a kö-
vetkezők:

Év	Vízszabályozási járulék			
	Lerovás	Ebből védett	Hátralék az év végén	Ebből védett
e z e r p e n g ö				
1932	6.541	—	8.687	—
1933	6.778	—	3.726	—
1934	4.115	84	6.463	1.316
1935	5.885	100	7.835	1.223
1936	7.598	150	7.508	1.077
1937	8.091	135	6.637	942
1938	8.330	139	5.955	801

Különösen feltűnő a vízszabályozási
járuléknál a hátralékok nagy összege. 1932-
ben 6,5 millió pengős lerovással szemben
állott 8,7 millió pengő hátralék. Ebből az

1933. év folyamán 4,9 millió pengőt töröl-
tek s így az év végén a hátralék összege
már csak 3,7 millió pengőt mutat, de a
hátralékok mégis tovább növekednek és
már két év múlva újra eléri a 7,8 millió
pengőt. Állandó csökkenés csak 1935 után
észlelhető, de még 1938-ban is közel 6 mil-
lió hátralék van kimutatva. A lerovás ösz-
szege 1934-ben mindössze 4,1 millió pengőt
tett, de 1938-ig ennek több mint kétszeresére
emelkedett, elérvén a 8,3 millió pengőt.

Párbérváltás, egyházi adók, felekezeti
iskolai és óvodai adók. (14. sz. táblázat.) A
táblázatban ezekre az adónemekre vonat-
kozólag csak az 1935—1938. évekre vonat-
kozólag van néhány adat. Ezeknek a szol-
gáltatásoknak nagyobb részét az érdekelt
egyházak és hitfelekezetek maguk kezelik
s bővebb adatok, így különösen a kivetésre
és a hátralékokra vonatkozólag nem álla-

13. A vízszabályozási járulék adatai 1932—1938-ban.
Renseignements sur la taxe pour régularisation d'eaux en 1932—38.

Év — Années	Mult évi hátralék Arrérages de l'an- née précéd.	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Helyesbített há- tralék — Arréra- ges rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Folyó évi helyesbí- tett előírás - Imposi- tions rectifiées pour l'année en cours	Lerovás Paiements	Hátralék az év végén — Arréra- ges de fin d'année	Lerótt késedelmi kamat — Intérêts moratoires payés			
	1.000 P — en milliers de pengős													
1932	7.942	87	1.168	6.861	—	—	—	8.367	6.541	8.687	—			
1933	8.687	70	4.918	3 839	—	—	—	6.665	6.778	3.726	—			
1934 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	2.315	350	602	2.063	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	1.411	92	103	1.400							4.031	5.147	99
	együtt — ensemble	3.726	442	705	3.463							—	—	—
1935 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	5.147	234	230	5.151	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	1.316	28	11	1.333							5.775	6.612	190
	együtt — ensemble	6.463	262	241	6.484							7.387	46	197
1936 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	6.612	41	64	6.589	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — ges ion protégée	1.223	7	3	1.227							7.428	6.431	289
	együtt — ensemble	7.835	48	67	7.816							7.255	61	46
1937 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	6.431	135	391	6.175	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	1.077	6	6	1.077							7.956	5.695	223
	együtt — ensemble	7.508	141	397	7.252							7.445	228	197
1938 {	rendes kezelés — gestion ordinaire	5.695	32	244	5.483	}	}	}	}	}	}			
	védett kezelés — gestion protégée	942	2	4	940							8.191	5.154	214
	együtt — ensemble	6.637	34	248	6.423							7.802	86	26

nak rendelkezésre. Összegük igen jelenté-
keny, amint azt a hivatkozott táblázatban
közölt adatok feltüntetik.

Kéményseprési díj. Az ezekre vonatkozó
adatok nem teljeseek, mert csak annyiban
szerepelnek az adóstatistikában, amennyi-
ben községi kezelésbe vannak véve, ez pe-
dig távolról sem meríti ki az ily címen fize-
tett összegeket. A rendelkezésre álló ada-
tok éppen ezért nem is dolgoztattak fel kü-
lön táblázatban, miután részleges adatok
feldolgozása — a kiegészítő ismeretlen
részről semmi támpontunk sem lévén —
nem sok haszonnal kecsegtet. A kémény-
seprési díjnak sincs egyébként egy csepp
köze sem az egyenesadók fogalmához. Le-
rovási és hátralékadatai a következők:

Év	Kéményseprési díj	
	Lerovás	Hátralék
	e z e r	p e n g ő
1932	3.645	—
1933	2.887	—
1934	2.709	—
1935	2.903	2.493
1936	3.043	2.243
1937	3.137	1.860
1938	3.084	1.754

Bővebben a kéményseprési díjnak prob-
lematikus értékű adataival sem kell fog-
lalkoznunk.

Vegyes adók. (15—18. sz. táblázatok.)
Rendkívül sokféle és változatos közszolgál-
tatások gyűjtőmedencéje a vegyes adók
csoportja. Itt sem vitatjuk e helyen, hogy
tulajdonképpen mi való és való-e egyálta-

14. A párbérváltság, egyházi adó és iskolai hitfelekezeti adók adatai az 1935-1938. években.
Renseignements relatifs au rachat de la taxe ecclésiastique, aux contributions ecclésiastiques et aux taxes pour écoles confessionnelles. 1935—38.

Részletezés — Spécification		Együttes kezelésben	Külön kezelésben	Az egyházak kezelésében	Védett kezelésben	Összesen Au total
		En gestion en commun	En gestion spéciale	Dans la gestion des confessions	Gestion protégée	
ezer pengő — en milliers de pengős						
Párbérváltság — Rachats de la taxe ecclésiastique	1935	1.605	46	1.538	—	3.189
	1936	1.742	46	1.398	—	3.186
	1937	1.892	60	1.518	—	3.470
	1938	1.904	55	1.495	—	3.454
Egyházi adó — Contributions ecclésiast.	1935	3.275	167	7.465	—	10.907
	1936	3.743	156	7.967	—	11.866
	1937	4.074	189	8.193	—	12.456
	1938	4.339	149	8.381	—	12.869
Hitfelekezeti iskolai (óvodai) adó — Taxes pour écoles confessionnelles. (y compris les maternelles)	1935	4.209	21	1.833	—	6.063
	1936	4.666	17	1.855	—	6.538
	1937	5.163	21	1.947	—	7.131
	1938	5.294	14	2.015	—	7.323
Összesen — Total	1935	9.089	234	10.836	42	20.201
	1936	10.151	219	11.220	54	21.644
	1937	11.129	270	11.658	52	23.109
	1938	11.537	218	11.891	48	23.694

15. A vegyes adók adatai az 1932—1938 években.
Renseignements sur les contributions mixtes en 1932—38.

Év — Années	Múlt évi hátralék Arrérages de l'année précéd.	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Helyesbített hátralék — Arrérages rectifiés	Folyó évi előírás Impositions pour l'année en cours	Szaporodás Accroissement	Törlés Radiations	Folyó évi helyesbített előírás — Impositions rectifiées pour l'année en cours	Lerovás Paiements	Hátralék az év végén — Arrérages de fin d'année	Lerótt késedelmi kamat — Intérêts moratoires payés
	1.000 P — en milliers de pengős										
1932	—	—	—	—	—	—	—	—	37.879	—	—
1933	—	—	—	—	—	—	—	—	39.978	—	—
1934	—	—	—	—	—	—	—	—	38.373	19.032	—
1935	19.032	13.108	4.048	28.092	33.053	10.016	2.212	40.857	39.692	29.257	307
1936	29.257	1.909	4.658	26.508	33.533	8.312	2.039	39.806	43.483	22.831	456
1937	22.831	1.773	2.321	22.283	34.595	3.952	1.484	37.063	41.921	17.425	311
1938	17.425	2.148	3.256	16.317	44.945	2.740	1.903	45.782	45.039	17.060	531

lán valami ebből a nagy, káoszszerű kompromerátumból az egyenesadók közé. De tény, hogy itt szerepelnek és az adatok érdekességénél fogva nem árt e tarka képet nyújtó csoporttal egy kissé bővebben foglalkozni. Éppen ezért a vegyes adók tétele 4 táblázatban dolgoztatott fel. A 15. sz. kis táblázat a kivetés, lerovás és a hátralékok főadatait foglalja magában, a 16. sz. táblázatban a különböző vegyes adók részletes felsorolása mellett azok lerovási összegének 1931—1938. évi adatai vannak feltüntetve, a 17. és 18. sz. táblázatok pedig a

a vegyes adók adatait aszerint részletezik, hogy miképp oszlik meg 1938. évi hozadékuk az azokat kivető közületek (önkormányzatok, érdekeltségek stb.) között. A vegyes adók a következő főcsoportokra oszlanak (zárójelben a szám azt jelenti, hogy hány különféle szolgáltatás tartozik abba a csoportba):

1. Ínségjárulék (1).
2. Háztulajdon után kivetett adók (7).
3. Járdaadó és kövezési adó (4).
4. Közlekedési adó (1).

16. A vegyes adók adatai az 1931—1938. években.
Renseignements sur les contributions mixtes en 1931—38.

Adónemek — Spécification de ces contributions	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
I. Inségjárulék — Contribution pour indigents	3.614	4.642	7.565	8.764	10.748	11.021	9.045	11.044
II. Háztulajdon után kivetett adók: — Taxes sur les maisons:								
Házbérfillér — „Fillérs“ sur loyers	9.519	9.216	8.486	7.802	7.495	7.938	8.617	8.772
Telekérték emelkedési adó — Taxe sur les plus-values de bien-fonds	29	18	49	7	9	11	7	5
Tűzrendészeti járulék — Contrib. pour police d'incendie	751	555	527	445	431	445	442	455
Villanyvilágítási járulék — Contribut. pour éclairage électr.	253	329	364	1.065	40	65	55	58
Vízdíj — Taxe pour eau	4.570	4.447	4.288	4.459	3.042	3.014	3.192	3.095
Csatornadíj és csatornázási járulék — Taxe pour canalisat. et contribut. pour construction de canalisat.	1.617	1.456	2.152	1.284	1.915	2.568	2.010	2.064
Szemétfuvarozási díj — Taxe pour enlèvement d'ordures	4.797	4.728	4.410	3.961	4.201	4.620	4.916	4.976
II. Együtt — Ensemble	21.536	20.749	20.276	19.023	17.133	18.661	19.239	19.425
III. Járdaadó és kövezési adó: — Impôt pour trottoirs et pavage:								
Járdaépítési járulék — Contribution pour construct. de trottoirs	731	459	591	544	477	469	434	382
Kövezési járulék — Contribut. pour pavage	159	362	277	243	1.256	1.714	946	851
Városrendezési költség hozzájárulás — Contribution aux frais d'urbanisat.	.	.	.	.	.	.	.	10
Útburkolási és közműhálózati építési és fenntartási járulék — Contribut. pour revêtem. de voies, pour construct. et entretien de réseaux de services publ.	.	.	.	.	.	.	.	34
III. Együtt — Ensemble	890	821	868	787	1.733	2.183	1.380	1.277
IV. Közlekedési adó — Impôt pour communications	5.305	4.739	4.396	4.634	4.434	4.595	4.772	5.110
V. Mezei dűlőúti hozzájárulás. — Contribution pour chemins à travers champs.	9	13	2	8	17	23	21	16
VI. Ároktisztítási stb. költségek: — Frais pour nettoyage de fossés, etc.:								
Partvédelmi stb. járulék — Contribut. pour protection de bords d'eaux, etc.	7	33	13	32	36	94	96	64
Körtöltési járulék — Contribut. pour digues c.	33	29	29	43	46	24	25	20
VI. Együtt — Ensemble	40	62	42	75	82	118	121	84
VII. Birtokrendezési stb. költségek: — Frais pour règlement immobilier concernant des propriétés fonc., etc.:								
Birtokrendezési járulék — Contribut. au règlement immob.	146	68	67	93	167	145	175	203
Betétszerkesztési költség — Frais pour registre cadastr.	65	28	33	27	56	45	45	44
Kataszt. felmérési költség — Frais pour cadastrage.	263	183	123	140	181	223	173	173
VII. Együtt — Ensemble	474	279	223	260	404	413	393	420
VIII. Legelőgazdászati költségek: — Frais pour pâturages:								
Legelőtársulati járulék — Contribut. concern. des associat. pour pâturage	828	1.204	1.007	780	986	1.241	1.416	1.587
Mezőőr fizetési járulék — Contribut. au traitement des gardes champ.	1.248	1.199	1.023	885	1.075	1.230	1.421	1.535
Tenyészállat beszerzési és fenntartási járulék — Contribut. pour achat et entretien d'animaux reproduct.	1.536	717	688	642	676	820	928	1.118
Pásztorfizetési járulék — Contribut. aux salaires de pâtres	23	19	19	22	335	384	426	490
VIII. Együtt — Ensemble	3.673	3.278	2.867	2.529	3.072	3.675	4.192	4.730
IX. Érdekeltségi járulékok: — Contributions concernant des groupements d'intér.:								
Con-tribution { Erdőőrzési járulék — pour garder des forêts	67	64	68	38	43	71	57	59
	169	169	119	93	85	100	105	122
	408	485	512	309	317	400	277	278
IX. Együtt — Ensemble	644	718	699	440	445	571	439	459
X. Egyházi célokra kivetett adók. — Taxes pour besoins ecclésiastiques.	7	5	18	36	3	2	—	2
XI. Iskolai adók. — Contributions pour écoles.	278	272	294	344	71	55	48	46
XII. Vigalmi adók. — Droit des pauvres	1.497	1.223	1.178	1.240	1.245	1.357	1.441	1.548

Adónemek — Spécification de ces contributions	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
XIII.								
Idegenforgalmi és gyógyhelyi járulék: — Contributions de tourisme et pour stations sanitaires:								
Idegenforgalmi járulék — Contribut. de tourisme	175	99	94	95	85	79	90	83
Gyógy- (üdülőhelyi) díj — Taxe pour stations sanitaires (ou lieux de villégiat.)	.	.	.	.	47	136	159	119
Gyógyhelyi érdekeltségi járulék — Contribut. pour groupements tenant des stations sanit.	.	.	.	.	22	407	408	471
XIII. Együtt — Ensemble . . .	175	99	94	95	154	622	657	673
XIV.								
Egyéb vegyes adók: — Autres contributions mixtes:								
Elofogati díj — Taxe pour relais	33	22	30	33	26	22	21	62
Vegyes, apró összegű bevételek — Diverses petites recettes .	4	4	2	3	6	3	7	7
XIV. Együtt — Ensemble . . .	37	26	32	36	32	25	28	69
Hozzá a védett kezelés — Gestion protégée	—	—	—	102	119	162	145	136
Összesen — Total . . .	38.781	37.879	39.978	38.373	39.692	43.483	41.921	45.039
Szikvizadó — Contribution pour soda ¹⁾	219	189	534	.	.	.	.	.
Közs. szüks. fedezésére külön adó — Contribution spéciale pour besoins communaux ¹⁾	383	764	890	.	.	.	.	.

¹⁾ E két adónem adatai az 1931—1933 évek végösszegében bentfoglaltatnak. 1934-től kezdve azonban — mint nem idetartozók — a vegyes adók között már nem szerepelnek. — Contribution comprise dans le total général de 1931—33. A partir de 1934, elle n'est plus indiquée, car elle n'appartient pas à la catégorie des contributions mixtes.

5. Mezei dülő-úti hozzájárulás (1).
6. Ároktisztítási stb. költségek (2).
7. Birtokrendezési stb. költségek (3).
8. Legelőgazdászati költségek (4).
9. Érdekeltségi járulékok (3).
10. Egyházi célokra kivetett adók (1).
11. Iskolai adók (1).
12. Vigalmi adó (1).
13. Idegenforgalmi és gyógyhelyi járulék (3).
14. Egyéb vegyes adók (2).

nagyobb összeget a háztulajdon után kivetett adók jelentik. Ezek hozadéka a tárgyalt utolsó két évben a következő volt:

Megnevezés	Háztulajdon után kivetett adók (1 0 0 0 P)	
	1 9 3 7	1 9 3 8
Házbérfillér	8.617	8.772
Telekértékemelkedési adó	7	5
Tűzrendészeti járulék . .	442	455
Villanyvilágítási járulék .	55	58
Vízdíj	3.192	3.095
Csatornadíj	2.010	2.064
Szemétfuvarozási díj . .	4.916	4.976
Összesen	19.239	19.425

E tizennégy csoportban összesen 34 különféle szolgáltatás, illetőleg alcsoport alkotja együttesen a vegyes adók tételét. Legnagyobb részük persze nem jelent túlnagy összeget, de vannak milliókra rúgó tételek is és együttesen — mint már láttuk — a vegyes adóknak újabban 40 milliót is meghaladó hozadéka figyelemre méltó összegeket jelent. Meg kell még azt is jegyezni, hogy amint az ilyen gyűjtőtételeknél nem is kerülhető el, az évek folyamán az idesorozott szolgáltatásokban időről-időre változások történnek s így anyaguk sem egészen homogén. Az 1931—1933. években például a vegyes adók végösszegében szerepel a szikvizadó és a községi pótdónak az a része, mely a községi szükségletek fedezésére szolgál. A későbbi években ezek már kiküszöböltettek.

Hosszadalmas volna mindezeknek a különféle jellegű közszolgáltatásoknak részletes ismertetése, ezért e helyütt csak néhány jellegzetesebbet fogunk kiemelni. Leg-

Látni, hogy milyen vegyes társaság került „háztulajdon után kivetett adók“ címen itt össze. És ezzel kapcsolatosan rá kell mutatni egy másik hibaforrásra is, mely különösen itt, a háztulajdon után kivetett adóknál erősen érezteti befolyását. Ez a hibaforrás onnan származik, hogy az egyes városokban vagy községekben ezek a különféle járulékok nincsenek egyöntetűen szabályozva s így egyesek néhol szerepelnek, néhol nem. Így például elég felhozni a vízdíj tételét, mely mintegy 3 millió pengős összeggel szerepel. De ebben nincsen benne azoknak a városoknak a vízdíja (egészen eltekintve attól, hogy mi köze a vízdíjnak az egyenesadókhoz), melyekben számlálórak alapján rójják le a vízdíjat s ez az összeg pl. Budapesten 1938-ban 18·3 millió pengőt tett, tehát a vízdíjként feltüntetett összeg hatszorosát. Ilyen eltérések másutt is előfordulnak s ezért a vegyes adók között felsorolt köz-

17. A vegyesadók megoszlása községek szerint 1938-ban (ezer pengő).
Répartition par collectivités des contributions mixtes en 1938 (en milliers de pengős).

Adók — Contributions	Az önkormányzatot megillető rész Part des collectivités autonomes					Az érdekeltségeket (közjogi testületeket, stb.) megillető rész Part due aux groupements d'intér. (corps de droit publ., etc.)					Fő összeg — Total général
	Budapest székes- főváros — Buda- pest, la capitale	Törvényhatósági jogú városok Villes autonomes	Megyei városok Villes départe- ment.	Kis és nagy köz- ségek — Petites ou grandes commun.	Összesen — Total	Budapest székes- főváros — Buda- pest, la capitale	Törvényhatósági jogú városok Villes autonomes	Megyei városok Villes départe- ment.	Kis és nagy köz- ségek — Petites ou grandes commun.	Összesen — Total	
I. Inségjárulék — Contribution pour indigents . . .	7.064	1.290	2.013	677	11.044	—	—	—	—	—	11.044
II. Háztulajdon után kivetett adók : Taxes sur les maisons :											
Házbérfiúllér — „Fillérs” sur loyers	8.367	365	40	—	8.772	—	—	—	—	—	8.772
Telekértékemelkedési adó — Taxe sur les plus- values de bien-fonds	—	4	1	*)	5	—	—	—	—	—	5
Tűzrendészeti járulék — Contrib. pour police d'incendie	410	—	42	3	455	—	—	—	—	—	455
Villanyvilágítási járulék — Contribution pour éclairage électr.	—	—	—	58	58	—	—	—	—	—	58
Vízdíj — Taxe pour eau	—	878	1.905	312	3.095	—	—	—	—	—	3.095
Csatornadíj és csatornázási járulék — Taxe pour canalisat. et contribut. pour construction de canalis.	332	880	781	71	2.064	—	—	—	—	—	2.064
Személtuvarozási díj — Taxe pour enlèvement d'ordures	4.153	210	599	14	4.976	—	—	—	—	—	4.976
Együtt — Ensemble	13.262	2.337	3.368	458	19.425	—	—	—	—	—	19.425
III. Járdaadó és kövezési adó : Impôt pour trottoirs et pavage :											
Járdaépítési járulék — Contribution pour cons- truct. de trottoirs	—	51	275	56	382	—	—	—	—	—	382
Kövezési járulék — Contribution pour pavage Városrendelési költség hozzájárulás — Contri- bution aux frais d'urbanisat.	547	159	118	27	851	—	—	—	—	—	851
Útburkolási és közműhálózati építési és fenn- tartási járulék — Contribut. pour revêtem. de voies et pour construct. et entretien de réseaux de services publ.	—	—	1	8	9	—	—	—	—	—	9
Együtt — Ensemble	—	28	6	—	34	—	—	—	—	—	34
Együtt — Ensemble	547	238	400	91	1.276	—	—	—	—	—	1.276
IV. Közlekedési adó — Impôt pour communications	5.110	—	—	—	5.110	—	—	—	—	—	5.110
V. Mezei dűlőúti hozzájárulás — Contribution pour chemins à travers champs	—	—	—	—	—	—	9	—	7	16	16
VI. Ároktisztítási stb. költségek : Frais pour nettoyage de fossés, etc. :											
Partvédelmi stb. járulék — Contribution pour protection de bords d'eaux, etc.	—	1	*)	20	21	—	—	—	44	44	65
Körtöltési járulék — Contribut. pour digues c. Együtt — Ensemble	—	—	—	—	—	—	19	—	1	20	20
Együtt — Ensemble	—	1	—	20	21	—	19	—	45	64	85
VII. Birtokrendezési stb. költségek : Frais pour règlement immobilier concernant des propriétés f., etc.											
Birtokrendezési járulék — Contribut. au règle- ment immob.	—	—	—	203	203	—	—	—	—	—	203
Betétszerkesztési költség — Frais pour registre cadastr.	—	—	—	44	44	—	—	—	—	—	44
Kataszteri felmérési költség — Frais pour ca- dastre	—	28	17	128	173	—	—	—	—	—	173
Együtt — Ensemble	—	28	17	375	420	—	—	—	—	—	420

*) 500 pengő aluli tétel. — Au-dessous de 500 pengős.

Adók — Contributions	Az önkormányzatot megillető rész <i>Part des collectivités autonomes</i>					Az érdekeltségeket (közjogi testületek stb.) megillető rész <i>Part due aux groupements d'intér. (corps de droit publ., etc.)</i>					Fő összeg — Total général
	Budapest székes-főváros — Buda-pest, la capitale	Törvényhatósági jogú városok Villes autonomes	Megyei városok Villes département.	Kis és nagy községek - Petites ou grandes communn.	Összesen — Total	Budapest székes-főváros — Buda-pest, la capitale	Törvényhatósági jogú városok Villes autonomes	Megyei városok Villes département.	Kis és nagy községek - Petites ou grandes communn.	Összesen — Total	
VIII.											
Legelőgazdászati költségek: <i>Frais pour pâturages:</i>											
Legelőtársulati járulék — <i>Contribut. concern. des associat. pour pâturage</i>	—	232	6	147	385	—	—	53	1.149	1.202	1.587
Mezőőrfitetési járulék — <i>Contribut. au traitement des gardes champ.</i>	—	—	—	—	—	—	103	205	1.227	1.535	1.535
Tenyészállat beszerzési és fenntartási járulék — <i>Contribut. pour achat et entretien d'animaux reproduct.</i>	—	54	15	510	579	—	—	7	533	540	1.119
Pásztorfitetési járulék — <i>Contrib. aux salaires de pâtres</i>	—	—	—	—	—	—	—	22	468	490	490
Együtt — <i>Ensemble</i>	—	286	21	657	964	—	103	287	3.377	3.767	4.731
IX.											
Érdekeltségi járulékok: — <i>Contributions concernant des groupements d'intér.:</i>											
Contribution	Erdőőrzési járulék — <i>pour garder des forêts</i>	—	—	—	—	—	—	—	59	59	59
	Hegyközségi járulék — <i>pour communn. de montagnes.</i>	—	—	—	—	—	7	16	99	122	122
	Közbirtokossági járulék — <i>pour copossessions</i>	—	—	—	—	—	—	—	278	278	268
	Együtt — <i>Ensemble</i>	—	—	—	—	—	—	7	16	436	459
X.											
Egyházi célokra kivetett adók — <i>Taxes pour besoins ecclésiastiques</i>											
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
XI.											
Iskolai adók — <i>Contributions pour écoles</i>											
—	—	—	—	17	17	—	—	—	29	29	46
XII.)											
Vigalmi adó — <i>Droit des pauvres</i>											
907	331	305	5	1.548	—	—	—	—	—	—	1.548
XIII.											
Idegenforgalmi és gyógyhelyi járulék: <i>Contribution de tourisme et pour stations sanitaires:</i>											
Idegenforgalmi járulék — <i>Contrib. de tourisme</i>	81	—	2	—	83	—	—	—	—	—	83
Gyógy- (üdülőhelyi) díj — <i>Taxe pour stations sanit. (ou lieux de villégiat.)</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	119	119	119
Gyógyhelyi érdekeltségi járulék — <i>Contribut. pour groupements tenant des stations sanit.</i>	—	—	—	—	—	418	—	—	52	470	470
Együtt — <i>Ensemble</i>	81	—	2	—	83	418	—	—	171	589	672
XIV.											
Egyéb vegyes adók: — <i>Autres contribut. mixtes:</i>											
Előfogati díj — <i>Taxe pour relais</i>	—	1	46	15	62	—	—	—	—	—	62
Vegyes, apró összegű bevételek — <i>Petites recettes diverses</i>	—	—	—	2	2	—	—	—	5	5	7
Együtt — <i>Ensemble</i>	—	1	46	17	64	—	—	—	5	5	69
Hozzá védett kezelés — <i>Gestion protégée</i>	—	8	17	111	136	—	—	—	—	—	136
Összesen — Total	26.971	4.520	6.189	2.428	40.108	418	138	303	4.072	4.931	45.039

szolgáltatások adatai nagy óvatossággal kezelendők.

A háztulajdon után kivetett adók legjelentősebb tétele a házbérfillér, melynek évi hozadéka meghaladja a 8 $\frac{1}{2}$ millió pengőt, rangsorban utána következik pedig a szemétfuvarozási díj, közel 5 millió pengővel. Az ínségjárulék összege 1938-ban 11 millió pengő volt. Ezt követte fontosságban rang szerint a közlekedési adó, majd a legelő-

gazdászati költségek tétele. Egy millió pengőn felüli összeggel szerepel még a vigalmi adó, valamint a járdaadó. A többi csoport szerepe kisebb jelentőségű.

Érdekesnek látszott, hogy e különféle közszolgáltatások hozadéka miképpen oszlott meg az önkormányzatok és a különböző érdekeltségek között. Az ily szempontból feldolgozott adatokat a 17. és 18. sz. táblázatok tartalmazzák.

18. A vegyesadók megoszlása községek szerint 1938-ban % szerint.
Répartition par collectivités des contributions mixtes en 1938 (%).

Adók — Contributions	Az önkormányzatot megillető rész — Part des collectivités autonomes					Az érdekeltségeket (közjogi testületeket, stb.) megillető rész Part due aux groupements d'intér. (corps de droit publ., etc.)					Az egyes adókra esett % - Ce qui était dû, des contribut. en question,	
	Budapest székesfőváros — Budapest, la capitale	Törvényhatósági jogú városok Villes autonomes	Megyei városok Villes département.	Kis és nagy községek — Petites ou grandes communes	Összesen — Total	Budapest székesfőváros — Budapest, la capitale	Törvényhatósági jogú városok Villes autonomes	Megyei városok Villes département.	Kis és nagy községek — Petites ou grandes communes	Összesen — Total	az önkormányzati résznél — aux collectivités autonom. (%)	az érdekeltségi résznél — aux groupements d'intér. (%)
I. Inségjárulék — Contribution pour indigents.	64.0	11.7	18.1	6.2	100.0	—	—	—	—	—	27.5	—
II. Háztulajdon után kivetett adók: Taxes sur les maisons:												
Házbérentillér — „Fillérs” sur loyers	95.4	4.1	0.5	—	100.0	—	—	—	—	—	21.9	—
Telekértékemelkedési adó — Taxe sur les plus-values de bien-fonds	—	80.0	20.0	—	100.0	—	—	—	—	—	0.0	—
Tűzrendészeti járulék — Contrib. pour police d'incendie	90.1	—	9.2	0.7	100.0	—	—	—	—	—	1.1	—
Villanyvilágítási járulék — Contribution pour éclairage électr.	—	—	—	100.0	100.0	—	—	—	—	—	0.2	—
Vízdíj — Taxe pour eau	—	28.4	61.6	10.0	100.0	—	—	—	—	—	7.7	—
Csatornadíj és csatornázási járulék — Taxe pour canalisat. et contribut. pour construction de canalis.	16.1	42.6	37.8	3.5	100.0	—	—	—	—	—	5.2	—
Szemétfuvarozási díj — Taxe pour enlèvement d'ordures	83.5	4.2	12.0	0.3	100.0	—	—	—	—	—	12.4	—
Együtt — Ensemble	68.3	12.0	17.3	2.4	100.0	—	—	—	—	—	48.5	—
III. Járdaadó és kövezési adó: Impôt pour trottoirs et pavage:												
Járdaépítési járulék — Contribution pour construct. de trottoirs	—	13.4	72.0	14.6	100.0	—	—	—	—	—	1.0	—
Kövezési járulék — Contribution pour pavage	64.3	18.7	13.9	3.1	100.0	—	—	—	—	—	2.1	—
Városrendezési költség hozzájárulás — Contribution aux frais d'urbanisat.	—	—	11.1	88.9	100.0	—	—	—	—	—	0.0	—
Útburkolási és közműhálózati építési és fenntartási járulék — Contribut. pour revêtement de voies et pour construct. et entretien de réseaux de services publ.	—	82.4	17.6	—	100.0	—	—	—	—	—	0.1	—
Együtt — Ensemble	42.9	18.7	31.3	7.1	100.0	—	—	—	—	—	3.2	—
IV. Közlekedési adó — Impôt pour communications	100.0	—	—	—	100.0	—	—	—	—	—	12.7	—
V. Mezei dűlőúti hozzájárulás — Contribution pour chemins à travers champs	—	—	—	—	—	—	56.3	—	43.7	100.0	—	0.3
VI. Ároktisztítási stb. költségek: Frais pour nettoyage de fossés, etc.:												
Partvédelmi stb. járulék — Contribution pour protection de bords d'eaux, etc.	—	4.8	—	95.2	100.0	—	—	—	100.0	100.0	0.1	0.9
Körtöltési járulék — Contribut. pour digues c.	—	—	—	—	—	—	95.0	—	5.0	100.0	—	0.4
Együtt — Ensemble	—	4.8	—	95.2	100.0	—	29.7	—	70.3	100.0	0.1	1.3
VII. Birtokrendezési stb. költségek: Frais pour règlement immobilier concernant des propriétés fonc., etc.:												
Birtokrendezési járulék — Contribut. au règlement immob.	—	—	—	100.0	100.0	—	—	—	—	—	0.5	—
Betétyszerkesztési költség — Frais pour registre cadastr.	—	—	—	100.0	100.0	—	—	—	—	—	0.1	—
Kataszteri felmérési költség — Frais pour cadastrage	—	16.2	9.8	74.0	100.0	—	—	—	—	—	0.4	—
Együtt — Ensemble	—	6.7	4.0	89.3	100.0	—	—	—	—	—	1.0	—

Adók — Contributions	Az önkormányzatot megillető rész — <i>Part des collectivités autonomes</i>					Az érdekeltségeket (közjogi testületek, stb.) megillető rész — <i>Part due aux groupements d'intér. (corps de droit publ., etc.)</i>					Az egyes adókra esett % - <i>Ce qui était dû, des contribut. en question</i>	
	Budapest székes-főváros — <i>Buda-pest, la capitale</i>	Törvényhatósági jogú városok — <i>Villes autonomes</i>	Megyei városok — <i>Villes département.</i>	Kis és nagy községek — <i>Petites ou grandes communes</i>	Összesen — <i>Total</i>	Budapest székes-főváros — <i>Buda-pest, la capitale</i>	Törvényhatósági jogú városok — <i>Villes autonomes</i>	Megyei városok — <i>Villes département.</i>	Kis és nagy községek — <i>Petites ou grandes communes</i>	Összesen — <i>Total</i>	az önkormányzati résznél — <i>aux collectivités autonomes</i> (%)	az érdekeltségi résznél — <i>aux groupements d'int. (0/0)</i>
VIII.												
Legelőgazdászati költségek: — <i>Frais pour pâturages:</i>												
Legelőtársulati járulék — <i>Contribut. concern. des associat. pour pâturage</i>	—	60.3	1.6	38.1	100.0	—	—	4.4	95.6	100.0	1.0	24.4
Mezőőrvezetési járulék — <i>Contribut. au traitement des gardes champ.</i>	—	—	—	—	—	—	6.7	13.4	79.9	100.0	—	31.1
Tenyészállat beszerzési és fenntartási járulék — <i>Contribut. pour achat et entretien d'animaux reproduct.</i>	—	9.3	2.6	88.1	100.0	—	—	1.3	98.7	100.0	1.4	11.0
Pásztorvezetési járulék — <i>Contrib. aux salaires de pâtres</i>	—	—	—	—	—	—	—	4.5	95.5	100.0	—	10.0
Együtt — <i>Ensemble</i>	—	29.7	2.2	68.1	100.0	—	2.7	7.6	89.7	100.0	2.4	76.5
IX.												
Érdekeltségi járulékok: — <i>Contributions concernant des groupements d'intér.:</i>												
Contribu- tion	Erdőőrzési járulék — <i>pour garder des forêts</i>	—	—	—	—	—	—	—	100.0	100.0	—	1.2
	Hegyközségi járulék — <i>pour commun. de montagnes</i>	—	—	—	—	—	5.7	13.1	81.2	100.0	—	2.5
	Közbirtokossági járulék — <i>pour coposses-sions</i>	—	—	—	—	—	—	—	100.0	100.0	—	5.6
Együtt — <i>Ensemble</i>	—	—	—	—	—	—	1.5	3.5	95.0	100.0	—	9.3
X.												
Egyházi célokra kivetett adók — <i>Taxes pour besoins ecclésiastiques</i>												
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100.0	100.0	—	0.0
XI.												
Iskolai adók — <i>Contributions pour écoles</i>												
—	—	—	—	100.0	100.0	—	—	—	100.0	100.0	0.0	0.6
XII.												
Vigalmi adó — <i>Droit des pauvres</i>												
58.6	21.4	19.7	0.3	100.0	—	—	—	—	—	—	3.9	—
XIII.												
Idegenforgalmi és gyógyhelyi járulék: — <i>Contribution de tourisme et pour stations sanitaires:</i>												
Idegenforgalmi járulék — <i>Contrib. de tourisme</i>	97.6	—	2.4	—	100.0	—	—	—	—	—	0.2	—
Gyógy- (üdülőhelyi) díj — <i>Taxe pour stations sanit. (ou lieux de villégiat.)</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	100.0	100.0	—	2.4
Gyógyhelyi érdekeltségi járulék — <i>Contribut. pour groupements tenant des stations sanit.</i>	—	—	—	—	—	88.9	—	—	11.1	100.0	—	9.5
Együtt — <i>Ensemble</i>	97.6	—	2.4	—	100.0	71.0	—	—	39.0	100.0	0.2	11.9
XIV.												
Egyéb vegyes adók: — <i>Autres contribut. mixtes:</i>												
Előfogati díj — <i>Taxe pour relais</i>	—	1.6	74.2	24.2	100.0	—	—	—	—	—	0.2	—
Vegyes, apró összegű bevételek — <i>Petites recettes diverses</i>	—	—	—	100.0	100.0	—	—	—	100.0	100.0	0.0	0.1
Együtt — <i>Ensemble</i>	—	1.5	71.9	26.6	100.0	—	—	—	100.0	100.0	0.2	0.1
Hozzá a védett kezelés — <i>Gestion protégée</i>	—	5.9	12.5	81.6	100.0	—	—	—	—	—	0.3	—
Összesen — Total	67.2	11.3	15.4	6.1	100.0	8.5	2.8	6.1	82.6	100.0	100.0	100.0

Szőnyi Gyula dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue de publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

Magyar városok statisztikai évkönyve, 4. és 5. kötet.

Annuaire statistique des villes hongroises, 4e et 5e volumes.

A magyar városok háztartási viszonyai 1938-ban (4. kötet) és 1939-ben (5. kötet).

Les finances des villes hongroises en 1938 (4e volume)

Les finances des villes hongroises en 1939 (5e volume).

Kiadja: Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publiés par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 231 — pages et — illetoleg 185 l. — pages.

A székesfővárosi statisztikai hivatal szerkesztésében és kiadásában megjelent két kötetben újabb és igen értékes adatokat találunk a magyar városok költségvetési, zárszámadási és vagyoni viszonyaira vonatkozólag. A 4. kötetben az 1937. évi városi zárszámadások és 1938. évi költségvetések vannak feldolgozva s ugyanez a kötet visszatekintő adatokat közöl a zárszámadásokat illetoleg egészen 1933-ig, a költségvetésekre vonatkozólag pedig 1934-ig, amióta az adatok a fővárosi statisztikai hivatal részletes feldolgozása szerint rendelkezésre állanak. Az 5. kötet ezeket az adatokat kiegészíti az 1938. évi zárszámadások és az 1939. évi költségvetések adataival. A kötetek kizárólag táblázatokat tartalmaznak, szöveges rész nélkül.

A két mű szerkesztése és közlési módja teljesen azonos. A 4. kötetet némileg nagyobb terjedelművé teszi a visszatekintő adatok közlése. E kötetben ezenkívül megtaláljuk a városi költségvetéseknek a városok gazdasági jellege szerinti feldolgozását is (ipari és mezőgazdasági jellegű városok), ami az 5. kötetből kimaradt.

Rendszer szempontjából az adatok három főcím szerint közöltetnek, még pedig: 1. A városi háztartások költségvetése és zárszámadása. 2. Alapok és önálló vagyongazdálkodású egyéb intézmények és 3. A városok vagyongazdálkodása és kölcsönei. Az első részben megtaláljuk a bevételek és kiadások főáttekintése után ugyanezeknek csoportok és fejezetek szerinti összefoglalását és a városok közigazgatási jellege szerinti ismertetését. Majd következik a rendes kiadásoknak és a rendes bevételeknek az egyes tételek szerinti teljes részletezése, ezt pedig módszeres összefoglalások követik.

A második rész először városok szerint ismerteti a különféle alapok bevételeit és kiadásait, majd részletezés következik az alapok fajai és csoportjai szerint. Ugyanilyen feldolgozás szerint ismerteti a két kötet ezután az önálló vagyongazdálkodású intézményeket is (üzemek stb.). A második rész utolsó

táblázata végül az egyes városok háztartásának és a különálló számadási ágaknak egyesített zárszámadását közli.

A harmadik rész a városok vagyongazdálkodásának van szentelve. Itt is előbb összefoglaló adatokat találunk, melyeket a városi vagyongazdálkodás tételek szerinti részletezése követ, majd a városok egyesített vagyongazdálkodása. E fejezetben is külön ismertetést nyernek az alapok és önálló vagyongazdálkodású intézmények vagyongazdálkodására vonatkozó adatok. Végül hat táblázatban igen érdekes részletező adatokat találunk a városok kölcsöneiről. Így külön csoportosítások vannak a kölcsönfelvétel célja és a kölcsön felhasználása szerint és a hitelezők szerint, mindig megkülönböztetve a törlesztéses és a függő kölcsönöket. Ugyancsak igen használható részletezések találhatók a kölcsönök eredeti tőkeösszegéről pénznemek szerint, a kamatlábról, illetoleg annuitásról és a kölcsönfelvétel időpontjáról.

A Magyar Városok Évkönyvének megjelent kötetei már eddig is megmutatták, hogy mily rendkívül nagy fontossága van és mily nagy érdeklődést kelt az ország egyes városaira vonatkozó statisztikai adatok közzététele. Kívánatos és örömdeltes volna, ha minél hamarabb oly teljessé válna ez az évkönyv, hogy városaink összes gazdasági és népességi viszonyai és egyéb körülményeinek adatai épp oly szakszerű részletességgel és folyamatos-sággal állandóan rendelkezésre állanának, mint a háztartási adatok a most ismertetett kötetekben.

Szö. Gy. dr.

Die Städtestatistik in einigen Ländern Europas. Artikelreihe. (I.)

A Magyar Statisztikai Társaság kiadványai, 15. sz.
Publications de la Société Hongroise de Statistique,
numéro 15.

Budapest, 1941. 92 l. — p.

A Magyar Statisztikai Társaság a városstatisztika művelése iránt érzett kötelességének tesz eleget, midőn a Journal de la Société Hongroise de statistique különböző számaiban megjelent városstatisztikai értekezések közül egyelőre 8 nagynevű külföldi statisztikus dolgozatát összegyűjtve kiadványai sorozatában közzéteszi. Ezzel a tartalmas füzetrel a városstatisztika hazai és nemzetközi úttörőjének: Thirring Gusztávnak állít szép emléket.

A német és francia nyelvű előszó és Methorst H. W.-nek a nemzetközi városstatisztika megindu-

lását ismertető angolnyelvű tanulmánya után 7 monografiát talál az olvasó. E tanulmányok az előszóban említett, s a Magyar Statisztikai Társaság által tárgyalási alapul kitűzött szempontok szem előtt tartásával ismertetik a különböző államok, főbb városstatisztikai kérdéseit. Az értekezések feladata volt tájékoztatás az európai, azután az Európán kívüli nagyvárosokban a városi statisztika történelmi multjáról és fejlődéséről, a jelenlegi szervezetéről, munkaterületéről és az e tárgyban megjelent kiadványokról, továbbá a városi és állami (tartományi) statisztikai szolgálat viszonyáról, arról a szerepköréről, melyet a városi statisztika a közigazgatásban és az oktatásban betölt, végül jövőbeli fejlődési irányáról és céljáról.

Az említett tanulmányok közül *Giusti U.* az olaszországi, *Lesoir E.* a belgiumi, *Morgenroth W.* a németországi, *Bruun O.* a finnországi, *Jenny O. H.* a svájci, *Huber M.* a franciaországi, *v. Bulmerincz E.* a lettországi városi statisztikáról számol be.

Külön is említést érdemel *Morgenroth W.* értekezése, mely arról tájékoztat, hogy Németországban (1937-ben) 31 városi statisztikai hivatal működött, a legrégebb a brémai (1861). A városi statisztikai hivataloknak két működési körük van: az egyik a rájuk bízott állami statisztikai munkálatok elvégzése, a másik a szoroson vett városi statisztika saját céljaikra. Nélkülözhetetlen kiindulási alapul szolgál a népesség-statisztika, a további feladatokat a gazdasági és szociális statisztika, a speciális közigazgatási statisztika jelentik. Közigazgatási szempontból nagy jelentősége van az egyes városi statisztikai hivatalok által kimutatott eredmények összehasonlításának és kiértékelésének. 1903-ban alakult meg a német városstatisztikusok szövetsége, ez 1934 óta mint a városi statisztika munkaközössége („Arbeitsgemeinschaft für gemeindliche Statistik“) működik. Feladata a közös célok előmozdítása, az eredmények közzététele. Tagjai a városi statisztikai hivatalok vezetői. Olaszországban 5, Belgiumban 2, Finnországban 1, Svájcban 3, Franciaországban 2,¹⁾ Lettországon 1 megszervezett városi statisztikai hivatal van.

A városstatisztikai kérdésekkel foglalkozók minden bizonnyal örömeiket fogják lelteni a kitűnő tanulmánygyűjteményben.

Gy. F. dr.

Scholtz Kornél dr.: A trianoni Magyarország egészségügye.

Dr. Cornélius Scholtz: Les affaires sanitaires de la Hongrie de Trianon.

Különlenyomat a „Népegészségügy“ 1941. évi 12., 13., és 14. számából.

Tirage à part des numéros 12, 13 et 14 du „Népegészségügy“ de 1941.

Budapest, 1941. 66 l. — p.

Szerző a trianoni Magyarország egészségügyének küzdelmes és eredményben gazdag 20 évről,

az 1921—1940-ig terjedő két évtized munkásságáról számol be értékes tanulmányában. Az első fejezetben, 5 éves ciklusonként, az egészségügyi szolgálat fejlődését ismerteti. Az egészségügyi szolgálat megszervezésében határkövet jelentenek az Országos Közegészségügyi Intézet felállításáról szóló 1925. évi XXXI. t.-c., a falusi lakosság egészségi helyzetének megjavítását célzó egészségügyi mintajárások megszervezése, a Zöldkeresztmozgalom megindítása, a diftéria elleni védőoltások bevezetése, a hatósági orvosi szolgálatról és a közegészségügyi törvények egyéb rendelkezéseinek módosításáról szóló 1936. évi IX. t.-c., továbbá az 1940. évi VI. t.-c. a gümőkór és nemi betegségek ellen való védekezésről.

A második fejezetben szemléletes összehasonlító táblázatok segítségével rajzolja meg az egészségügyi viszonyok alakulását az említett két évtized alatt. A falvakban, egészségházakban, kórházakban, klinikákon és laboratóriumokban végzett komoly munka eredménye: az emberi élettartam meghosszabbodása, a halálozási arányszám nagymérvű csökkenése, az egy éven aluli korban elhalt gyermekek arányszámának javulása és a fertőző betegségek áldozatainak csökkenése. Az általános egészségügyi helyzet javulásában jelentős szerepe van annak is, hogy 1921-től 1938-ig a kórházak száma 183-ról 304-re, a betegágyak száma 26.451-ről 48.898-ra, az ápolott betegek száma 243.545-ről 636.804-re, míg az orvosok száma 1922-től 1938-ig 4.792-ről 10.590-re emelkedett.

A harmadik fejezet az egészségügyi szolgálat fontosabb szerveit és intézményeit, az általuk nyújtott szolgáltatásokat sorolja fel.

A dolgozat végén tömör német- és angolnyelvű tartalmi összefoglalás található.

Gy. F. dr.

Matolcsy Mátyás dr.: Mezőgazdasági termények árkérdése.

Dr. Mathias Matolcsy: La question des prix agricoles.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet 18. különkiadványa. Institut Hongrois de Recherches Economiques; publication spéciale no 18.

Budapest, 1940. 33 l. — p.

Az ismert nevű szerző e kis munkájában — saját szavai szerint — vizsgálati eljárást dolgozott ki, nem annyira az egyes mezőgazdasági üzemágak rentabilitásának, mint inkább a rentabilitás változásainak megállapítására. Célja bizonyos módszertani viták kiküszöbölése. Magát a módszert, mellyel erre törekszik, nem elméleti okfejtéssel, hanem a búzára, a rozásra, a zabra, a kukoricára és a borra való gyakorlati alkalmazásával kívánja bemutatni. Az öt fejezetre oszló munkálat külön-külön foglalkozik ezekkel a terményekkel, illetőleg áralakulásukkal. Fejtegetésiben részletesen foglalkozik a termelési költségek-

¹⁾ A strassburgi ma már német.

lását ismertető angolnyelvű tanulmánya után 7 monografiát talál az olvasó. E tanulmányok az előszóban említett, s a Magyar Statisztikai Társaság által tárgyalási alapul kitűzött szempontok szem előtt tartásával ismertetik a különböző államok, főbb városstatisztikai kérdéseit. Az értekezések feladata volt tájékoztatás az európai, azután az Európán kívüli nagyvárosokban a városi statisztika történelmi multjáról és fejlődéséről, a jelenlegi szervezetéről, munkaterületéről és az e tárgyban megjelent kiadványokról, továbbá a városi és állami (tartományi) statisztikai szolgálat viszonyáról, arról a szerepköréről, melyet a városi statisztika a közigazgatásban és az oktatásban betölt, végül jövőbeli fejlődési irányáról és céljáról.

Az említett tanulmányok közül *Giusti U.* az olaszországi, *Lesoir E.* a belgiumi, *Morgenroth W.* a németországi, *Bruun O.* a finnországi, *Jenny O. H.* a svájci, *Huber M.* a franciaországi, *v. Bulmerincz E.* a lettországi városi statisztikáról számol be.

Külön is említést érdemel *Morgenroth W.* értekezése, mely arról tájékoztat, hogy Németországban (1937-ben) 31 városi statisztikai hivatal működött, a legrégebb a brémai (1861). A városi statisztikai hivataloknak két működési körük van: az egyik a rájuk bízott állami statisztikai munkálatok elvégzése, a másik a szoroson vett városi statisztika saját céljaikra. Nélkülözhetetlen kiindulási alapul szolgál a népesség-statisztika, a további feladatokat a gazdasági és szociális statisztika, a speciális közigazgatási statisztika jelentik. Közigazgatási szempontból nagy jelentősége van az egyes városi statisztikai hivatalok által kimutatott eredmények összehasonlításának és kiértékelésének. 1903-ban alakult meg a német városstatisztikusok szövetsége, ez 1934 óta mint a városi statisztika munkaközössége („Arbeitsgemeinschaft für gemeindliche Statistik“) működik. Feladata a közös célok előmozdítása, az eredmények közzététele. Tagjai a városi statisztikai hivatalok vezetői. Olaszországban 5, Belgiumban 2, Finnországban 1, Svájcban 3, Franciaországban 2,¹⁾ Lettországon 1 megszervezett városi statisztikai hivatal van.

A városstatisztikai kérdésekkel foglalkozók minden bizonnyal örömeiket fogják lelteni a kitűnő tanulmánygyűjteményben.

Gy. F. dr.

Scholtz Kornél dr.: A trianoni Magyarország egészségügye.

Dr. Cornélius Scholtz: Les affaires sanitaires de la Hongrie de Trianon.

Különlenyomat a „Népegészségügy“ 1941. évi 12., 13., és 14. számából.

Tirage à part des numéros 12, 13 et 14 du „Népegészségügy“ de 1941.

Budapest, 1941. 66 l. — p.

Szerző a trianoni Magyarország egészségügyének küzdelmes és eredményben gazdag 20 évről,

az 1921—1940-ig terjedő két évtized munkásságáról számol be értékes tanulmányában. Az első fejezetben, 5 éves ciklusonként, az egészségügyi szolgálat fejlődését ismerteti. Az egészségügyi szolgálat megszervezésében határkövet jelentenek az Országos Közegészségügyi Intézet felállításáról szóló 1925. évi XXXI. t.-c., a falusi lakosság egészségi helyzetének megjavítását célzó egészségügyi mintajárások megszervezése, a Zöldkeresztmozgalom megindítása, a diftéria elleni védőoltások bevezetése, a hatósági orvosi szolgálatról és a közegészségügyi törvények egyéb rendelkezéseinek módosításáról szóló 1936. évi IX. t.-c., továbbá az 1940. évi VI. t.-c. a gümőkór és nemi betegségek ellen való védekezésről.

A második fejezetben szemléletes összehasonlító táblázatok segítségével rajzolja meg az egészségügyi viszonyok alakulását az említett két évtized alatt. A falvakban, egészségházakban, kórházakban, klinikákon és laboratóriumokban végzett komoly munka eredménye: az emberi élettartam meghosszabbodása, a halálozási arányszám nagymérvű csökkenése, az egy éven aluli korban elhalt gyermekek arányszámának javulása és a fertőző betegségek áldozatainak csökkenése. Az általános egészségügyi helyzet javulásában jelentős szerepe van annak is, hogy 1921-től 1938-ig a kórházak száma 183-ról 304-re, a betegágyak száma 26.451-ről 48.898-ra, az ápolott betegek száma 243.545-ről 636.804-re, míg az orvosok száma 1922-től 1938-ig 4.792-ről 10.590-re emelkedett.

A harmadik fejezet az egészségügyi szolgálat fontosabb szerveit és intézményeit, az általuk nyújtott szolgáltatásokat sorolja fel.

A dolgozat végén tömör német- és angolnyelvű tartalmi összefoglalás található.

Gy. F. dr.

Matolcsy Mátyás dr.: Mezőgazdasági termények árkérdése.

Dr. Mathias Matolcsy: La question des prix agricoles.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet 18. különkiadványa. Institut Hongrois de Recherches Economiques; publication spéciale no 18.

Budapest, 1940. 33 l. — p.

Az ismert nevű szerző e kis munkájában — saját szavai szerint — vizsgálati eljárást dolgozott ki, nem annyira az egyes mezőgazdasági üzemágak rentabilitásának, mint inkább a rentabilitás változásainak megállapítására. Célja bizonyos módszertani viták kiküszöbölése. Magát a módszert, mellyel erre törekszik, nem elméleti okfejtéssel, hanem a búzára, a rozsra, a zabra, a kukoricára és a borra való gyakorlati alkalmazásával kívánja bemutatni. Az öt fejezetre oszló munkálat külön-külön foglalkozik ezekkel a terményekkel, illetőleg áralakulásukkal. Fejtegetésében részletesen foglalkozik a termelési költségek-

¹⁾ A strassburgi ma már német.

kel, az 1924/25. termelési évig visszamenő adatokkal és ezek alapján egyes terményeknél „kívánatos árszínvonalat“ állít fel, melyet szembeállít a tekintetbe jövő években tényleg kialakult árszínvonalal.

Szerző e munkájában tovább fejleszti a rentabilitásnak a termelési költségekkel és az árszínvonalal kapcsolatos problémáit és kétségkívül hasznos adalékokkal járul hozzá e problémák tisztázásához.

Szö. Gy. dr.

**Harkai Schiller Pál dr. — Varga István dr.:
Borfogyasztási szokások.**

*Dr Paul Harkai Schiller et Dr Etienne Varga:
Habitudes des buveurs de vin.*

Gazdaságpszichológiai tanulmány.

Etude de psychologie économique.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet 19. számú különdíjadványa.

Institut Hongrois de Recherches Economiques; publication spéciale n° 19.

Budapest, 1940. 62 l. — p.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet a m. kir. földművelésügyi miniszter megbízásából a hazai borfogyasztási szokásokat abból a célból tette vizsgálat tárgyává, hogy eredményeit módszeresen feldolgozva az észszerű borfogyasztás fellendítésére irányt mutasson s ezáltal a borpiacnak hasznos útbaigazítással, a termelésnek pedig megszívlelendő tanáccsal szolgáljon.

A jelen munka első részében ennek a vizsgálatnak fontossága, módszere, továbbá a felvételi nyomtatványok és a feldolgozás szempontjai nyernek ismertetést. Minthogy a borfogyasztásnak indítóoka inkább lélektani, mint biológiai, a kitűzött cél érdekében a szubjektív piackutatási módszert alkalmazták, melynek lényege az, hogy a reprezentatív felvétel keretébe vont népeiséget pszichológiai szabályok szerint az abban járatosak kérdezik ki. Természetesen figyelemmel voltak mind a reprezentatív módszer, mind a lélektani eljárás elméleti és gyakorlati követelményeire és pedig úgy a megkérdezettek kiválasztásánál, mint a felvétel alapjául szolgáló kérdőívek megszerkesztésénél. Külön kérdőívek segítségével gyűjtötték be az adatokat a budapesti és a vidéki fogyasztóktól, továbbá a bor-eladóktól. Az így összegyűjtött anyag feldolgozásának eredményeit és értelmezését adja a munka a további részeiben, fényt derítve a közönség legfontosabb borivási szokásaira, a borfogyasztás indító okának különleges tárgyi és személyi motívumaira, egyszóval mindazokra a szempontokra, melyek az észszerű borfogyasztás emelésének érdekében a bortermelés és kereskedelem számára különösen fontosak, de amelyek az objektív statisztikai kutatás számára jóformán hozzáférhetetlenek.

Szöveges ismertetés kíséretében táblázatokba foglalt érdekes adatokban számol be a könyv e része a borfogyasztás elterjedtségéről, a fogyasztott

bor minőségéről és változatosságáról, a megszokott borhoz való ragaszkodásról s a fogyasztott borok kielégítő értékéről. Azt is megtudjuk e részben, mikor és mi módon változtatják a borivók a fogyasztott bort, mikor szoktak inni és mennyit, továbbá hogy a megivott bor hogy oszlik meg fajta szerint és mikor milyen bort szoktak vízzel keverve inni és miért isszák vízzel a bort. Megismertet a könyv e része az egyéb alkoholféleségek fogyasztásának szokásaival is és ezek fogyasztásának a borfogyasztással való összefüggésével. Külön fejezet foglalja össze a borfogyasztás személyi és tárgyi motívumait. Az előbbiben felvilágosítást kapunk a borfogyasztás ösztönzésének és gátlásának okairól, a borivás előnyeiről és hátrányairól táplált véleményekről, továbbá az étkezésnek, dohányzásnak és szórakozásnak a borfogyasztásra gyakorolt hatásairól, az utóbbiban pedig az ivási alkalmakról, a borbeszerzés módjáról, az árusítási viszonyokról és az árváltozásnak a borfogyasztást befolyásoló szerepéről.

A munka befejező része a felvétel feldolgozásának adataiból és elemzéséből összefoglalja és megszívlelendő tanácsként nyújtja azokat a legfontosabb eredményeket, melyek az egész munkának kitűzött célját: az észszerű borfogyasztás emelésének előmozdítását szolgálják.

Talán még kiterjeszkedhetett volna a felvétel a fogyasztott bor minőségének vizsgálatában a megivott bor származási helyére is. Ennek vizsgálatával ugyanis feleletet adhatott volna a tanulmány arra a kérdésre is, melyik vidék borai örvendenek a legnagyobb kelendőségnek, ami pedig a termelést és kereskedelmet egyaránt érdekelheti.

A munka gazdasági célokat szolgál, mert kifejezett céljaul a borfogyasztási szokások vizsgálatát tűzte ki; egy ilyen sokrétű kutatás azonban a borfogyasztási szokások tudakolásán kívül a borfogyasztás hatásainak vizsgálatával (pl. a borfogyasztás fiziológiai és pszichikai reakciójának kutatás tárgyává tételével) fontos egészségügyi szempontokra is érdekes fényt deríthetett volna, különösen, ha ezeket a hatásokat a fogyasztott bor származási helyének vizsgálatával kapcsolatban végezte volna el.

Szö. Gy. dr.

Malcomes Béla báró dr.: Magyar ipargazdaság.

Dr baron Béla Malcomes: L'économie industrielle de la Hongrie.

Budapest, 2 kötet, — 2 volumes, 338 — pages és et 407 l. — pages.

A szerző — ebben a két kötetre terjedő, hangyaszorgalommal kidolgozott terjedelmes munkájában — foglalkozik mindazokkal a részben már megoldott, részben megoldásra váró alapvető kérdésekkel, amelyek az ipart érintik. A mű

kel, az 1924/25. termelési évig visszamenő adatokkal és ezek alapján egyes terményeknél „kívánatos árszínvonalat“ állít fel, melyet szembeállít a tekintetbe jövő években tényleg kialakult árszínvonalal.

Szerző e munkájában tovább fejleszti a rentabilitásnak a termelési költségekkel és az árszínvonalal kapcsolatos problémáit és kétségkívül hasznos adalékokkal járul hozzá e problémák tisztázásához.

Szö. Gy. dr.

**Harkai Schiller Pál dr. — Varga István dr.:
Borfogyasztási szokások.**

*Dr Paul Harkai Schiller et Dr Etienne Varga:
Habitudes des buveurs de vin.*

Gazdaságpszichológiai tanulmány.

Etude de psychologie économique.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet 19. számú különdíjadványa.

Institut Hongrois de Recherches Economiques; publication spéciale n° 19.

Budapest, 1940. 62 l. — p.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet a m. kir. földművelésügyi miniszter megbízásából a hazai borfogyasztási szokásokat abból a célból tette vizsgálat tárgyává, hogy eredményeit módszeresen feldolgozva az észszerű borfogyasztás fellendítésére irányt mutasson s ezáltal a borpiacnak hasznos útbaigazítással, a termelésnek pedig megszívlelendő tanáccsal szolgáljon.

A jelen munka első részében ennek a vizsgálatnak fontossága, módszere, továbbá a felvételi nyomtatványok és a feldolgozás szempontjai nyernek ismertetést. Minthogy a borfogyasztásnak indítóoka inkább lélektani, mint biológiai, a kitűzött cél érdekében a szubjektív piackutatási módszert alkalmazták, melynek lényege az, hogy a reprezentatív felvétel keretébe vont népeiséget pszichológiai szabályok szerint az abban járatosak kérdezik ki. Természetesen figyelemmel voltak mind a reprezentatív módszer, mind a lélektani eljárás elméleti és gyakorlati követelményeire és pedig úgy a megkérdezettek kiválasztásánál, mint a felvétel alapjául szolgáló kérdőívek megszerkesztésénél. Külön kérdőívek segítségével gyűjtötték be az adatokat a budapesti és a vidéki fogyasztóktól, továbbá a bor-eladóktól. Az így összegyűjtött anyag feldolgozásának eredményeit és értelmezését adja a munka a további részeiben, fényt derítve a közönség legfontosabb borivási szokásaira, a borfogyasztás indító okának különleges tárgyi és személyi motívumaira, egyszóval mindazokra a szempontokra, melyek az észszerű borfogyasztás emelésének érdekében a bortermelés és kereskedelem számára különösen fontosak, de amelyek az objektív statisztikai kutatás számára jóformán hozzáférhetetlenek.

Szöveges ismertetés kíséretében táblázatokba foglalt érdekes adatokban számol be a könyv e része a borfogyasztás elterjedtségéről, a fogyasztott

bor minőségéről és változatosságáról, a megszokott borhoz való ragaszkodásról s a fogyasztott borok kielégítő értékéről. Azt is megtudjuk e részben, mikor és mi módon változtatják a borivók a fogyasztott bort, mikor szoktak inni és mennyit, továbbá hogy a megivott bor hogy oszlik meg fajta szerint és mikor milyen bort szoktak vízzel keverve inni és miért isszák vízzel a bort. Megismertet a könyv e része az egyéb alkoholféleségek fogyasztásának szokásaival is és ezek fogyasztásának a borfogyasztással való összefüggésével. Külön fejezet foglalja össze a borfogyasztás személyi és tárgyi motívumait. Az előbbiben felvilágosítást kapunk a borfogyasztás ösztönzésének és gátlásának okairól, a borivás előnyeiről és hátrányairól táplált véleményekről, továbbá az étkezésnek, dohányzásnak és szórakozásnak a borfogyasztásra gyakorolt hatásairól, az utóbbiban pedig az ivási alkalmakról, a borbeszerzés módjáról, az árusítási viszonyokról és az árváltozásnak a borfogyasztást befolyásoló szerepéről.

A munka befejező része a felvétel feldolgozásának adataiból és elemzéséből összefoglalja és megszívlelendő tanácsként nyújtja azokat a legfontosabb eredményeket, melyek az egész munkának kitűzött célját: az észszerű borfogyasztás emelésének előmozdítását szolgálják.

Talán még kiterjeszkedhetett volna a felvétel a fogyasztott bor minőségének vizsgálatában a megivott bor származási helyére is. Ennek vizsgálatával ugyanis feleletet adhatott volna a tanulmány arra a kérdésre is, melyik vidék borai örvendenek a legnagyobb kelendőségnek, ami pedig a termelést és kereskedelmet egyaránt érdekelheti.

A munka gazdasági célokat szolgál, mert kifejezett céljaul a borfogyasztási szokások vizsgálatát tűzte ki; egy ilyen sokrétű kutatás azonban a borfogyasztási szokások tudakolásán kívül a borfogyasztás hatásainak vizsgálatával (pl. a borfogyasztás fiziológiai és pszichikai reakciójának kutatás tárgyává tételével) fontos egészségügyi szempontokra is érdekes fényt deríthetett volna, különösen, ha ezeket a hatásokat a fogyasztott bor származási helyének vizsgálatával kapcsolatban végezte volna el.

Szö. Gy. dr.

Malcomes Béla báró dr.: Magyar ipargazdaság.

Dr baron Béla Malcomes: L'économie industrielle de la Hongrie.

Budapest, 2 kötet, — 2 volumes, 338 — pages és et 407 l. — pages.

A szerző — ebben a két kötetre terjedő, hangyaszorgalommal kidolgozott terjedelmes munkájában — foglalkozik mindazokkal a részben már megoldott, részben megoldásra váró alapvető kérdésekkel, amelyek az ipart érintik. A mű

inkább leíró jellegű, a tények regisztrálója s csak elvértve bocsátkozik az ipar alapérdekei között fellelhető összefüggések vizsgálatába és azok bírálásába.

A tanulmány első kötete — mely általános résznek tekinthető — az iparnak a többi termelési ághoz, általában a közgazdasághoz való viszonyára világít rá. Szerző szerint a mezőgazdaság és ipar között nincs ellentét, hanem szoros kapcsolat áll fenn köztük, s egymás kiegészítői; a kereskedelem és ipar között azonban mutatkoznak ellentétek, melyek elsimítása mindenképen kívánatos, annak szem előtt tartásával, hogy a kereskedelem ma inkább már csak az elosztó szerepét tölti be. Szól azután a szerző az ipari decentralizáció szükségességéről, mert az a városi és községi lakosság egészséges kicserélődését és helyes arányát eredményezi s így népmozgalmi vonatkozásban is kedvező. Majd megemlékezik az iparvállalatoknak a pénzügyekkel való szoros kapcsolatáról, melyet a tökehiány eredményezett. Ez a kapcsolat kétségtelenül drágító hatást gyakorolt.

A mezőgazdaság és az ipar a magyar nemzeti jövedelemben körülbelül egyenlő arányban vesz részt — állapítja meg a szerző a továbbiakban. A közteherviselésben az iparnak — bizonytalan számítások alapján való — előtérbe helyezését azonban semmiképpen sem tartja indokoltnak. Az ipar keretén belül egyébként a közteherviselésnek nagyobb hányada esik a kisiparra, mint a gyár- iparra.

Áttekintést nyújt ezután a szerző az utolsó száz év iparfejlődéséről, majd a magyar iparoktatás újjabbkori (mindössze félszázados) szervezetéről, mely — megállapítása szerint — más iparilag fejlett országok iparoktatási szakértőinek is például szolgálhat.

Az első kötet utolsó fejezete az ipar tagozódását ismerteti. Szerző szerint üzemforma alapján: a háziipar, kézműipar és gyár- ipar, nagyság szerint pedig a kis-, közép- és nagyipar csoportjának megkülönböztetése a helyes s ezek közül Magyarországon a középipar hivatott arra, hogy az államhatalom benne keresse iparpolitikájának tengelyét.

A mű második kötetében nagy fejezet foglalkozik a magyar iparpolitikával. Ennek keretében szerző ismerteti az ipari érdekképviselőknek az iparpolitikában betöltött szerepét s az iparpolitika eszközei közül szól a munkaszerzésről, a munkaidő szabályozásáról, a munkabérmegállapításról. Foglalkozik továbbá az áralakulás és értékesítés kérdésével, majd a vámpolitikának az iparfejlesztés szolgálatában betöltött szerepével. Megemlékezik az ipari racionalizálásról, az ipari hitelről és szövetkezetekről s a közszállításról. Külön fejezetek

szólnak a beruházási és közlekedési politikáról, az ipari szociálpolitikáról, továbbá a biztosításról, az ipari jogvédelemről, majd befejezésül az ipar szemszögéből nézve a zsidók gazdasági térfoglalását korlátozó törvényről.

A következő nagy fejezet a nyersanyaggyártással foglalkozik. Szerző vázolja a trianoni szerződés következtében e téren előállott veszteségeket, a veszteségek pótlása iránti igyekezeteket, majd a visszaesett felvidéki és erdélyi területekkel adódó gazdagodást. Ezután külön-külön fejezetekben ismerteti a fontosabb bányászati, mezőgazdasági és ipari eredetű nyersanyagokat, azok termelését több esztendőre visszamenőleg.

Szerző néhány oldalt szán még Magyarország energiagyártási kérdésének is, röviden megemlékezve a főbb energiahordozókról.

Végül az utolsó nagy fejezet Magyarország gyár- iparának iparágak szerinti ismertetését tartalmazza — különösen kiemelve s legrészletesebben taglalva az élelmezési ipart, — minden iparág tárgyalásánál több évre visszamenő és az utolsó békeévről szóló bő statisztikai adatokkal támasztva alá megállapításait. Sz. Z.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület százéves története.

L'histoire des cent ans de la Première Société Hongroise de Caisse d'Épargne de Pest.

2 kötet, — 2 volumes, 254 — p. és et 377 l. — pages.

A legrégebb magyar hitelintézet centenáriuma alkalmából kiadott munkálatnak tulajdonképpen csak a II. kötete új, mely az 1890—1939. évekkel foglalkozik. Az I. kötetben szószerint és teljes terjedelemben újra közöltetett Fenyvessy Adolfnak 1890-ben megjelent munkája, melyet az intézet az 50 éves jubileum alkalmából adott ki.

Statisztikai szempontból e munkálattal kapcsolatban azok a táblázatok említhetők, melyek mind a két kötet végén a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület 100 év alatti státusára és működésére vonatkozó adatokat ismertetik. Az adatok nagy részletességgel közlik — a mindenkori évi mérlegek alapján — ezeket az adatokat. Sajnálatos azonban, hogy ezek a különben értékes adatok semmiféle statisztikai jellegű feldolgozásban, vagy legalább közös nevezőre hozataiban nem részesültek s így az évszázados korszakra visszatekintő adatok felhasználása az összehasonlítás szempontjából meglehetősen meglehetősen nehézül.

Szö. Gy. dr.

Dr. Grävell : Was ist noch Aussenhandel nach den Grundsätzen der Statistik.

Bremische Wirtschaftszeitung, 1941 december 15.
385—389. 1. — p.

A német külkereskedelem statisztikájáról szóló, 1939 március 1-én megjelent törvény szerint a külkereskedelmi statisztika tárgya a német gazdasági tér határán átlépő mindennemű áruforgalom. Ez az áruforgalom egyáltalában nem azonos a szó szoros értelmében vett külkereskedelemmel, mert az átmenő és a határszéli forgalom is benne foglaltatik. A statisztikai bejelentési kötelezettség alól azonban a törvény mentességeket engedélyez, amelyek által a statisztika mindenesetre megközelíti a külkereskedelem tiszta fogalmát. A bejelentés alá nem eső áruk: utazási holmik, a határon áthaladó szállítóeszköz hajtására szolgáló anyagok, a tengeri halászat eredményeként beszállított halmennyiség, költözködési ingóság, örökségi tárgyak, ajándékok, áruminták, üzleti papírok, reklámnyomtatványok, értékpapírok, diplomáciai és konzuli szállítmányok. Ezenkívül nem esnek statisztikailag bejelentési kötelezettség alá egyes áruk, amelyekről feltételezhető, hogy azok származási helyükre újból vissza fognak térni, mint kiállítási ingóságok, feltételes eladásra bevitt áruk esetében. Nem esik bejelentési kötelezettség alá ezenkívül a kisebb határszéli forgalomnak bizonyos minimális értékhatár alá eső része sem.

A háború következtében létrejött területi változások, valamint egyes országok védelmi jellegű megszállása a német gazdasági tér határain túlmenő olyan nagyszabású áruforgalmat hozott létre, amely legkevesbbé sem tekinthető külkereskedelemnek. A katonai műveletekkel összefüggő olyan áruforgalom, amelyet az előrenyomuló seregtestek bonyolítanak le, természetesen statisztikailag sem tartozik bejelentés alá, miként azokat az árukat sem jelentik be, amelyeket a német gazdasági térből szállítanak ki a német hatóságok ellátására, vagy egyéb szükségleteinek fedezésére; valamint az e hatóságok által a Németbirodalom belsejébe küldött felszerelési tárgyakat, illetőleg hadizsákmányszállítmányokat sem.

Általában — helytelenül — ugyanebbe az árucsoportba szokták sorolni azokat a félgyártmányokat, illetőleg nyersanyagokat, amelyeket az „Auftragsverlagerung“ akció keretein belül a katonai hatóságok közbenjöttével juttatnak el külföldi vagy megszállt területi üzemekhez feldolgozás céljából, valamint azokat a cikkeket, amelyeket az említett hatóságok vesznek át az üzemektől és juttatnak vissza a Németbirodalom belsejébe. Ez a forgalom mindenesetre a külkereskedelmi forgalomnak alkotórésze, tekintet nélkül arra, hogy milyen úton juttatják el az árukat a rendeltetési helyre és milyen módon fizetik ki, vagy számolják el azoknak ellenértékét. Külföldi iparvállalatoknak német részről

való foglalkoztatása már a háború előtti időben is előfordult, ha abban az időben e foglalkoztatást nem is hívták „Auftragsverlagerung“-nak. A technikai lebonyolítás nem változott: Németország nyersanyagot bocsát a külföldi üzemek rendelkezésére, amelyből azoknak a megrendelt cikkeket kell előállítaniok. Nyilvánvaló, hogy jellegzetesen külkereskedelmi üzetek jönnek létre, ahol a statisztikai megítélés szempontjából sem játszhatik lényeges szerepet az, hogy a külföldön előállított és onnan behozott cikkek a hadsereg szükségleteinek fedezésére szolgálnak, vagy az, hogy a kiszállított nyersanyag, illetőleg félgyártmány a hadsereg tulajdonát képezte volt, valamint az sem, hogy a külföldi üzemmel való összeköttetés a katonai hatóságok bekapcsolódásával jön létre. A háború — mint azt a szerző megjegyzi — semmiesetre sem lehet statisztikai szabadságlevél mindazon áruk számára, amelyek a véderővel valamiféle összefüggésben állva szállítatnak át a határon.

A külkereskedelmi statisztika, mint arra már korábban utaltunk, a német gazdasági tér határain átlépő áruforgalmat tünteti fel. Ez a terület nemcsak a háború folyamán, hanem már az azt megelőző években is jelentősen megváltozott. Ausztrián, a Szudéta- és Memelvidéken, valamint Danzigon kívül a német vámterületbe kebelezetett be Eupen, Malmédy, Moresnet, Elzász-Lotharingia, Luxemburg, a Cseh-Morva Protektorátus, Dél-tirol, Dél-karintia és Krajna. A Lengyel Főkörmányzóság viszont külkereskedelmi szempontból a német gazdasági tér határán kívül fekszik, éppígy Hollandia, noha a vám- és devizahatár a Birodalom és e területek között már régebben eltöröltetett.

A német gazdasági tér területi változásai természetesen a külkereskedelem számszerű adataiban is éreztetik hatásukat. Minden egyes területi gyarapodás a német kivitel egy addigi részének belkereskedelmi forgalommá való átalakulását és egy új kiviteli résznek feltűnését jelenti. A fejlődés általános irányvonalát az jellemzi, hogy az európai külkereskedelem mindinkább csökken, ennek megfelelően viszont Németország belső forgalma állandóan növekszik.

Különös figyelmet érdemel a külkereskedelemnek a kialakulóban lévő nagytérgazdaságok szemszögéből való vizsgálata. Szerző szerint háromféle áruforgalom alakul ki majd Németország szempontjából: a német gazdasági tér és az európai nagytérgazdaság többi területe között lebonyolódó forgalom; az európai nagytérgazdaság Németországon kívüli területeinek egymás közötti forgalma és végül az európai nagytérgazdaság területeinek a világ távolabbi részeivel lebonyolítandó áruforgalma. E csoport első két tagja nem tekinthető külkereskedelemnek, inkább a belső forgalom egy kü-

lönleges fajtáját jelenti. Talán leginkább ellátási kereskedelem névvel volna illelhető.

E gondolatmenet tehát odavezet, hogy külkereskedelemnek a fejlődés végső fázisának elérte után csak a nagytérgazdaságok egymás közötti áruforgalma volna tekinthető, ahol az egyes nagytérgazdaságoknak nem kell egységként szerepelniök, elég, ha benne különböző nagytérgazdaságokhoz tartozó országok vesznek részt. A manapság kül-

kereskedelemszámba vett áruforgalmak közül e szerint a jövőben csak a ma világkereskedelemnek nevezett forgalom lesz tulajdonképpen külkereskedelem, amely a nagytérgazdaságok kialakulásával fogja majd fejlődésének nagyszabású lehetőségeit megtalálni.

A cikk mindenestre érdekes adalékot nyújt a mostanában annyira előtérbe jutott nagytérelmélet statisztikai problémájához. *Soltész Lajos.*

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international ou de théorie générale.*) — *Batal Géza: A szén.* 48 l. Budapest. 1941.

Domány Gyula dr.: A gazdasági háború. Világ-gazdasági szemle az 1941. évről. 44 l. Budapest. 1941. (Klly. a Külügyi szemle 1941. évi 1—6. számából.)

Hacker Ervin dr.: Kriminálpolitika. 16 l. Miskolc. 1941. (Miskolci jogászélet könyvtára. Új sorozat. 57.)

Horatschek, Heinrich: Fordismus und die Selbstversorgung des Betriebes. Dissertation. 32 l. Wien. 1939.

Lazar Livius: Közgazdaságtan. A Ferenc József tudományegyetem karán 1940/1. tanévben tartott előadások. 544 l. Kolozsvár. 1940.

List Frigyes: A politikai gazdaságtan nemzeti rendszere. Ford.: Horn József dr. Kiadja a Magyar közgazdasági társaság. 438 l. Budapest. 1940.

Malsy-Mink, Franz: Die völkerrechtliche Garantie insbesondere die Garantie der Unversehrtheit des Gebietsbestandes der Staaten. Dissertation. 63 l. Giessen. 1938.

Malthus Tamás Róbert: A közgazdaságtan elvei tekintettel gyakorlati alkalmazásukra. Ford.: Neubauer Gyula. Kiadja a Magyar közgazdasági társaság. 463 l. Budapest. 1940.

Pech, Herbert: Darstellung und Kritik der Lehre von den Produktionsfaktoren. Dissertation. 45 l. Wien. 1937.

Rogan, Peter: Das Konjunkturtheoretische Problem und die Notenbanken. Dissertation. 97 l. Wien. 1935.

Smith Ádám: Vizsgálódás a nemzetek jólétének természetéről és okairól. Ford.: Éber Ernő. Kiadja a Magyar közgazdasági társaság. I., II. köt. 495, 532 l. Budapest. 1940.

Szentirmai Sándor dr.: Bérproblémák. 71 l. Újpest. 1941.

Magyarország. (*Hongrie.*) — *A Hungária műtrágya, kénsav- és vegyipar r.-t. 50 éve. 1890—1940.* 102 l. Budapest. 1941.

A mezőgazdasági hitel Magyarországon. Az 1940. év december 4-én tartott I. országos mezőgazdasági hitelügyi értekezleten elhangzott előadások és felszólalások. 34 l. Budapest. 1941. (Tébe könyvtár. 106.)

A Tiszántúl fontosabb mezőgazdasági statisztikai adatai. (1935-től 1939-ig.) Kiadja a Tiszántúli mezőgazdasági kamara. 42 l. Debrecen.

Az Országos társadalombiztosító intézet 1940. évi zárószámadata. 266 l. Budapest. 1941.

Az Országos társadalombiztosító intézet jelentése az 1940. évi működéséről. 430 l. Budapest. 1941.

Az Országos társadalombiztosító intézet költségvetése az 1942. számadási évre. 298 l. Budapest. 1941.

Budapest székesfőváros költségvetése az 1942. évre. 846 l. Budapest. 1941.

Budapest székesfőváros statisztikai zsebkönyve, 1941. Szerk.: Illyefalvy Lajos dr. Kiadja Budapest székesfőváros statisztikai hivatala. 477 l. Budapest. 1941.

Condizioni di colonizzazione del popolo ungherese nella Regione Meridionale riannessa. 43 l. Budapest. 1941. (Problemi magiari.)

Die Südmärken in der ungarischen Geschichte. 22 l. Budapest. 1941. (Ungarische Schicksalsfragen.)

La Regione Meridionale nella storia ungherese. 19 l. Budapest. 1941. (Problemi magiari.)

Legami storici magiaro-croati. 18 l. Budapest. 1941. (Problemi magiari.)

Magyar tájékoztató zsebkönyv. Föld és nép. Mult és jelen. Külföldi kapcsolataink. Magyarország európai küldetése. 1083 l. Budapest. 1941.

Ruolo dell'Ungheria nell'Europa Centrale. 29 l. Budapest. 1941. (Problemi magiari.)

Vérkeveredés és fajvédelem az Egyesült keresztény nemzeti liga szellemében. 14 l. Budapest. 1940., 2. kiad. 15 l. Budapest. 1940.

Bánkúti Ferenc: Sátoraljaújhely földrajza. 44 l. + képek. Szeged. 1941.

Barta István: Pécs gazdasági élete a XVIII. században. 60 l. Pécs. 1941. (Történelmi intézet értekezései. 22.)

Bartal Aurél: Fadd monográfiája. 105 l. + 1 térkép. Fadd. 1941.

Bikkal Dénes dr.: Iparosok és kereskedők öreg-ségi biztosítása. Laky Dezső dr. előszavával. 72 l. Budapest. 1941. (Magyar élet problémái.)

Biró Vencel dr.: A kolozsvári róm. kat. gimnázium a román uralom éveiben. 38 l. Kolozsvár. 1941.

Böhm Boleslaw dr.: Adatok a lengyel-magyar Kárpátok kőolajgeológiájához. 34 l. + 1 térkép. Budapest. 1941. (M. kir. földtani intézet gyakorlati, alkalmi és népszerű kiadványai.)

Csallner, Emil: Denkwürdigkeiten aus dem Nösnergau. Ein zeitkundlicher Beitrag zur Geschichte der Stadt, des Kapitels und des Distriktes Bistritz. 143 l. Bistritz. 1941.

Csávás István: A Nagysárrét monográfiája. 26 l. Debrecen. 1941. (Közlemények a debreceni

reich und im Deutschen Reich. Dissertation. 93 l. Giessen. 1939.

Nagy Károly: *Gazdasági közigazgatás a német nemzeti szocializmus rendszerében.* 182 l. Budapest. 1941. (Magyar közigazgatástudományi intézet kiadványai. 35.)

Ruffler, Herman: *Das Problem der Parzellenpacht und die Parzellenpachtverhältnisse in der Wetterau, dargestellt an 147 Entschuldungsbetrieben.* 59 l. Giessen. 1939.

Schliesselberger, Friedrich: *Die Standorte der Baumwollindustrie im Deutschen Reich.* Dissertation. 76 l. + 1 tábla. Wien. 1941.

Schücking, Walther: *Die Versuche zur Schaffung eines gesamtdeutschen Wirtschaftsraumes seit Friedrich List.* Dissertation. 84 l. Giessen. 1939.

Török Béla dr.: *Az új német alkotmány egyes alapelveiről.* 22 l. Miskolc. 1941. (Miskolci jogászet könyvtára. Új sorozat. 60.)

Norvégia. (Norvège.) — *Årsberetning, 1938—1940.* Oslo trykdekasse. Oslo.

Olaszország. (Italie.) — *Relazione sull'attività svolta nel 1940.* Patronato nazionale per l'assistenza sociale. Roma.

Putzolu, Antonio: *Il libro del lavoro nel codice civile fascista.* 27 l. Roma. 1941. (Quaderni de l'Assistenza sociale. II. 12.)

Portugália. (Portugal.) — *Anuário estatístico das contribuições e impostos.* 1936., 1937. Instituto nacional de estatística. Lisboa.

Estatística comercial, comércio externo, 1937. II. köt. *Importações e exportações por países de origem e de consumo.* Instituto nacional de estatística. Lisboa.

Estatística das persas marítimas. 1935., 1936/1937. Ministério da marinha. Lisboa.

Estatística judiciária, 1936. Instituto nacional de estatística. Lisboa.

Gomes da Silva, Carlos: *Serviço de saúde municipal.* Câmara municipal de Lisboa. 42 l. Lisboa. 1937.

Szedlár Ferenc dr.: *Salazar állameszméje.* 47 l. Sárvár. 1941.

Svájc. (Suisse.) — *Archiv für das schweizerische Unterrichtswesen, 1940.* Konferenz der Kantonalen Erziehungsdirektoren. Aarau.

Eidgenössische Krisenabgabe. Ergebnisse der III. Periode. 1938—1939. Eidgenössische Steuerverwaltung. Bern. (Statistische Quellenwerke. 98.)

Untersuchungen über die Rentabilität der schweiz. Landwirtschaft, 1939/40. I. rész. Schweizerisches Bauernsekretariat. Bern.

Svédország. (Suède.) — *Hygiène et service sanitaire en Suède, 1939.* Conseil supérieur de l'administration médicale de l'État. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Industrie de laiterie, 1939. Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Rapport sur l'exploitation des chemins de fer suédois, 1940. Kungl. järnvägsstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Vente des boissons alcooliques, etc., 1940. Administration de contrôle. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Szlovákia. (Slovaquie.) — Bruckner Győző dr.: *A késmárki céhek jog- és művelődéstörténeti jelentősége.* Okirattárral. (1515—1757.) 373 l. Miskolc. 1941. (A tiszai evangélikus egyházkerület miskolci jogakadémiája tudományos értekezéseinek tára. 45.)

Zöldfoki szigetek. (Iles du Cap Vert.) — *Meteorologia e climatologia, 1940.* Serviços de estatística. Praia.

Folyóiratszemle. — Les revues.

Allgemeines Statistisches Archiv (30. köt., 3. sz., Jena 1941, ném.). — Britzelmayr W.: A csillagászati statisztika módszerei. — Behrens F.: Az üzemgazdasági és nemzetgazdasági statisztika közti összefüggés. — Anderson O.: A létfenntartási költségek indexszámai függnek-e az évszakoktól? — Heidenwag H.: A lakáspiac a nagyvárosokban. — Winkler W.: A genealógiai statisztika alapja. — Gierth E.: Az „ipari jelentések” felépítése és módszere. — Burgdörfer F.: Az 1941. évi román megszállás.

A Magyar Szociográfiai Intézet Közleményei (1. évf. 2. sz., Budapest 1941, m.). — Krisztics S.: Nép, nemzet, állam viszonya korunkban. — Ruh Gy.: Magyarok Horvátországban. — Dunaszekcső nagyközség szociográfiai adattára.

Archives Diplomatiques et Consulaires (6. évf. 11. sz., Zürich—Budapest 1941, fr.). — Gebhardt D.: A magyar magánbiztosításügy. — Lipovansky G.: A bolgár-magyar gazdasági kapcsolatok. — A perniki (Bulgária) szénbánya ötven éve. — A plovdivi nemzetközi vásár.

Az Ország Útja (5. évf. 12. sz. Budapest 1941, m.). — Gogolák L.: Az első szociográfus, A. N. Radiscev. — Kecő I.: Takarékoság és takarékettség Magyarországon. — Alfa: A polgárság és a parasztság az új konjunkturában.

Der deutsche Volkswirt (16. évf. 7. sz., Berlin 1941, ném.). — A zsidók foglalkoztatása. — Heichen A.: A kender- és lentermés. — Hillekamps C. H.: Az argentin-északamerikai kereskedelmi szerződés. — (8. sz.). — A Szudétavidék vándorlási mérlege. — Koch F.: Az ipar részvétele a lakóházépítkezésekben a háború után. — Krugmann R. W.: Dél-Stájerország gazdasági képe. — (9. sz.). — Gudehus G.: A munkaidő megrövidülése a gazdasági életben. — Noell G.: Bulgária szövetségi ország. — (10. sz.) — A külföldi németek munkafeltételei. — v. Werder: Afrika közlekedésügye. — (11. sz.) — Grünbeck M.: A német-olasz gazdasági forgalom kereskedelempolitikai tervezete. — Caravias A.: A német-olasz kliringforgalom fejlődése. — Timm M.: Olasz munkaerők Németországban. — A német-olasz gazdasági szerződés. — Sommer G.: Német-olasz közlekedési kapcsolatok. — Hofmann P.: Olaszország gazdasági frontja a második háborús télen. — Osthold P.: Katonai gazdasági felépítés a Keleten.

Deutsche Arbeit (41. évf. 11. sz., Berlin 1941, ném.). — Kern O. F.: A zsidóság Délkelet-Európában. — Az argentinai németek problémái. — Népcsoportthivatal Észak-Schleswigben.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (154. köt., 5. sz., Jena 1941, ném.). — Wilbrandt R.: A liberalizmus az

iparban: a kapitalizmus. — *Schmidt R.*: A termelés fokozásának kérdése a Szudétavidéken. — *Walter W. F.*: Az amerikai fegyverkezés mérete, szervezete és gazdasági kihatásai.

Kárpátmedence (1. évf. 7. sz., Budapest 1941, m.). — *Vida P.*: Keleti véreinkről. — *Gr. Révay I.*: Az első belvederi terület magyarsága. — *Péter E.*: Széchenyi gazdaságpolitikája. — *Bernát Gy.*: A részesgazdálkodási rendszer. — *Ifj. Istvánffy S.*: Tőkegyűjtés mint nemzeti feladat.

Kisebbségvédelem (4. évf. 5—6. sz., Budapest 1941, m.). — *Lukács Gy.*: A népszövetségi kisebbségvédelem csődje. — *Polzovics I.*: Széchenyi nemzetiségi politikája. — *Sármándi S.*: A magyar nemzeteszmé és a kisebbségi kérdés. — *Ruh Gy.*: A magyarság száma Szlovákiában.

Közgazdasági Szemle (84. köt. 11. sz., Budapest 1941, m.). — *Neubauer Gy.*: Az árak emelkedése. — *Takaróné Gáll B.*: Egyén és közösség a gazdaságetika nézőpontjából. — *Keszler Gy.*: A teljesítménnyel arányos munkabérfizetés.

Magyar Külpolitika (22. évf. 11. sz., Budapest 1941, m.). — *Török Á.*: Magyar nemzet — magyar nép. — *Rubletzky G.*: Tovább épül a Délvidék.

Magyar Szemle (41. köt., 6. [172.] sz., Budapest 1941, m.). — *Bierbauer V.*: Vidéki városok. — *Mendöl T.*: Az Ural és a Kaukázus. — *Haltenberger M.*: Japán gazdasági szüksége. — *Prokopy I.*: Miért nem lehetett Jugoszlávia „egységes nemzeti” állam? — *Ruisz R.*: Lakáshiány Budapesten. — *Eperjessy K.*: Városmonográfiák.

Nation und Staat (15. évf. 2. sz., Wien 1941, ném.). — Az első népcsoporttörvények Horvátországban. — *Pohl O.*: Szlovákia megoldja a zsidókérdést.

Népegészségügy (22. évf. 22. sz., Budapest 1941, m.). — *Bándi A.*: Vérsavóvizsgálatok a berettyóújfalui járásban. — *Polony B.*: Levente szűrővizsgálatok Komárom vármegye somorjai járásában. — *Szabados S.*: A vérhaj elterjedésére vonatkozó vizsgálatok Pest megyében. — *Kormos Á.*: Nemibetegségek elleni küzdelem egy eset kapcsán katonai megmozdulás idején.

Nép- és családvédelem (1. évf. 1. sz., Budapest 1941, m.). — *Somogyi F.*: Intézményes nép- és családvédelem. — *Hollós I.*: A szociális adatgyűjtések és a magyar sorskérdések a statisztika tükrében. — *Cser J.*: Az új magyar nép- és családvédelem nemzetgazdasági alapjai. — *Boros L.*: A hazatelepített bukovinai magyarok telepeinek magyarságtudományi feldolgozása. — (3. sz.). — *Kerék M.*: A közzölési szövetkezetek a földbirtokpolitika szolgálatában. — *Steller M.*: A kenyér.

Revue Internationale d'Agriculture (32. évf. 10. sz., Roma 1941, fr.). — *Benedict M. R.*: A mezőgazdasági termények termelésénél és kereskedelménél mutatkozó változások és azok hatása a mezőgazdasági munkásokra az Egyesült Államokban. — *Di Fulvio A.*: Előzetes becslések a világ 1941—42. évi lenmagtermeléséről.

Soziale Praxis (50. évf. 22. sz., Berlin 1941, ném.). — *Vowinkel P.*: A bér- és munkaviszonyok Elzászban. — A háztartási statisztika változása. — (23—24. sz.) — *Herschel W.*: Kárkiegyenlítés és bérfizetés munkazavaroknál. — Üzemi és állami társadalompolitika. — *Richter W.*: Otthoni munka és üzemi munka.

Statistik der Karpathenländer (1. évf. 85. sz., Budapest 1941, ném.). — A szaporó-

ási, ill. szaporulati viszonyok Magyarország sertésállományában. — A jelenlegi Szerbia mezőgazdasága. — Budapest székesfőváros éghajlata. — (86. sz.). — Erdély nemzeti jövedelme. — A háború minden országban megdrágította az életet. — (87. sz.). — Magyarország a trianoni határok között is fejlődött. — Az új horvát állam gazdasága. — (88. sz.). — A magyarországi ipari részvénytársaságok nagyságrendje alaptőke szerint. — (89. sz.). — Erdély 20 év alatt egy fél évszázaddal fejlődött vissza. — (90. sz.) — Az erdélyi pénzüzetek jelentősége a magyarországi hitelszervezetben. — (91. sz.) — Munkabérek és lakbérek Budapesten. — A Balkán-államok területi változásai a Balkán-háborúk és a második világháború között. — (92. sz.) — Magyar szövetkezetek Romániában. — A visszatért keleti országrészek gyáripára.

Statisztikai Értesítő (3. évf. 9. sz., Budapest 1941, m.). — Az általános kereseti adót fizetők megoszlása foglalkozások szerint Budapesten. — A tüdőbeteg gondozás eredményessége Budapesten. — Nyugdíjterhek a magyar városok háztartásában. — A nagyvárosi gyermekek fejlődésének gyorsasága. — A sertéshizlalás jövedelmezőségének újabb alakulása és a budapesti sertéspiac.

Südost Economist (3. évf. 24. sz., Budapest 1941, ném.). — Az új ipari országok a háború után. — Milyen mértékben javítható a bolgár mezőgazdaság? — Horvátország gazdasága átmeneti állapotban. — Telepítések az újonnan visszaszerzett déli bolgár területeken. — Magyarország műtrágyaellátása. — Horvátország — földműves ország. — Területi változások és dohánytermelés a Balkánon. — A horvát vasúthálózat kiépítése. — Délkelet-Európa selyemtermelése. — (25. sz.) — A magyar közellátási miniszter programja. — Harc az áremelkedés ellen Bulgáriában. — Törökország a Németországgal kötött kereskedelmi egyezmény után. — A műrost és műselyem vámreformja Magyarországon.

Városi Szemle (27. évf. 5. sz., Budapest 1941, m.). — *Auer Gy.*: Közforgalmú-úti balesetek Magyarországon és külföldön. — *Czakó I.*: A tengelyhatalmak kultúrszociális tevékenysége a háború alatt. — *Saághy F.*: Időbeli szabályosság a budapesti járványok megjelenésében. — Közúti forgalom elsötétítés alkalmával. — Kultúrpolitikai tevékenység a városokban. — A német városok népmozgalmának alakulása 1938-ban.

Városok Lapja (36. évf. 22. sz., Budapest 1941, m.). — A kolozsvári munkásfőiskola. — Zilah. — Ungvár adattára. — (23. sz.). — *Ditrői Csiby A.*: Az építő szociális tevékenység. — Zenta.

Világgazdasági Szemle (8. évf. 12. sz., Budapest 1941, m.). — Konjunkturák régebben és most. — *Halácsy D.*: Mit köszönhet a társadalom a bizfositási napoknak? — Törökország gazdasági fejlődése. — Görögország új gazdasági feladatai.

Die Volkswirtschaft (14. évf. 11. sz., Bern 1941, ném.). — Az élelmiszerek árának alakulása a svájci nagy- és kiskereskedelemben. — A munkanélküliség a svájci munkáspénztárak tagjai közt. — Házasságkötések, születések és halálozások Svájcban 1941 első felében.

Weltwirtschaftliche Archiv (54. köt., 3. sz., Jena 1941, ném.). — *Arena C.*: Hadigazdálkodás és korporatív gazdálkodás. — *† Masci G.*: Hadigazdálkodás individuális-liberális és korporatív módszer mellett. — *Mazzei J.*: Önellátás és létfenntartás. — *Fossati E.*: Olaszország háborús

pénzgazdasága. — *Papi G. U.*: Infláció és termelési ellenőrzés a háborús pénzgazdaságban. — *Vito F.*: Kényszertakarékosság a háborús pénzgazdálkodás eszköze. — *de Francisci Gerbino G.*: Olaszország mezőgazdasága a háborúban.

Wirtschaftsdienst (26. évf. 46. sz., Hamburg 1941, ném.). — *Börkenhagen E.*: Németalföld mezőgazdasága a múltban és a jövőben. — A hadigazdálkodás megerősödése Olaszországban. — Szlovákia ipari fejlődése. — A mezőgazdasági termelés fokozása az Egyesült Államokban. — (47. sz.) — *Voûte E. J.*: Németalföld és Amsterdam helye az új Európában. — *Kayser H.*: Ár- és munkabérfejlődés Németalföldön. — *Trabandt H.*: Bér- és társadalompolitika Németalföldön. — A montanipari együttműködés Németország és Német-

alföld között. — *Christiansen W.*: Az ipar jelentősége Németalföldön. — Hadigazdálkodás Holland-Indiában. — *Helbig K.*: A bennszülöttek gazdálkodása Holland-Indiában. — (48. sz.) — Japán gazdaságilag felkészült. — A Protektorátus mezőgazdaságának átállítása. — Bulgária bányászati termelése. — (49. sz.) — *Börkenhagen E.*: A német mezőgazdaság hitelügye. — Az 1942. évi magyar államháztartás. — Horvátország ipari súlya. — (50. sz.) — Svédország árpolitikája új feladatok előtt. — Finnország háborús gazdasága.

Wirtschaft und Statistik (21. évf. 21. sz., Berlin 1941, ném.). — Indo-Kína gazdasága. — Az 1937. és 1938. évi német ipari adóstatisztika eredményei. — (22. sz.) — 70 év óta van népszámlálás a Németbirodalomban.

K Ü L Ö N F É L E

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Kinevezés. — *Nominations.*

A Kormányzó Úr Öfömméltósága a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére Budapesten 1941. évi december hó 30. napján kelt legfelsőbb elhatározásával a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában *Szöllösy Zoltán* dr. miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkárt miniszteri osztálytanácsossá, *Doleschall Lajos* statisztikai tanácsost statisztikai főtanácsossá nevezte ki.

A magyar királyi miniszterelnök a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában *Petrichevich-Horváth Miklós* báró dr. miniszteri titkári címmel és jelleggel felruházott miniszteri segédtitkárt miniszteri titkárrá, *Gombás Géza* dr. és *Birkás Géza* dr. a Központi Statisztikai Hivatal „egyéb tudományos és szakszemélyzetének” létszámába tartozó miniszteri segédtitkárokat, valamint *Schneider Árpád* dr. és *Fogarasi Zoltán* dr. miniszteri fogalmazókat miniszteri segédtitkárokká, *Szathmári Gábor* dr., *Horváth Róbert* dr., *Szabó Bertalan* dr., *Palotay Ferenc* miniszteri segédfogalmazókat, valamint *Novák Károly* dr. miniszteri fogalmazógyakornokot miniszteri fogalmazókká, *Durkó Gábor* dr. és *Gyulay Ferenc* dr. miniszteri fogalmazógyakornokokat miniszteri segédfogalma-

zókká, *Jeszenszky István* statisztikai felügyelőt statisztikai tanácsossá, *Ambrus Domokos* dr. statisztikai felügyelői címmel és jelleggel felruházott statisztikai főtisztet statisztikai felügyelővé, *Zsarnóczay Béla* és *Nemes Elek* dr. statisztikai ellenőröket statisztikai főtisztekké, *Páll András*, *Balázs Barnabás*, *Buláth Tibor*, *Landthaller Ede* és *Stancsich György* statisztikai tiszteket statisztikai ellenőrökké, *Baja Sándor*, *Balásy Gyula*, *Czinder Zoltán*, *Barócsi András*, *Kovács Mihály* és *Kovács Tibor* statisztikai gyakornokokat statisztikai tisztekké nevezte ki.

A magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal elnöke a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában *Falussy György* dr., *Garzuly József* dr., *Gosztonyi Pál* dr. ideiglenes alkalmazottakat miniszteri fogalmazógyakornokká, *Mészáros István*, *Bögehold József* díjnokot és *Erményi András*, *Kugler Imre*, *Strnád Ottó* ideiglenes alkalmazottat statisztikai gyakornokká, *Szlányi Ludmilla* irodatisztet irodafőtiszté, *Rochlitz Gyula* irodasegéd-tisztet irodatiszté, *Sevcsik Sarolta*, *Guruby Irén*, *Nyerges Károly* kezelési gyakornokot irodasegéd-tiszté, *Végyvári Dezső* II. osztályú altisztet I. osztályú altiszté, *Galambos Vendel* és *Kozák Lajos* kiegészítő szolgát II. osztályú altiszté nevezte ki.

Címadományozás. — *Promotion.*

A Kormányzó Úr Öfömméltósága a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában Budapesten 1941. évi december hó 30. napján kelt legfelsőbb elhatározásával *Szél Tivadar* dr. és *vitéz Pap László* dr. miniszteri titkároknak a miniszteri osztálytanácsosi címet és jelleget,

Szalay Zoltán miniszteri segédtitkárnak a miniszteri titkári címet és jelleget, *Somogyi László* statisztikai tanácsosnak a statisztikai főtanácsosi címet és jelleget, *Feketits József* és *Sárdi Péter* statisztikai felügyelőknak a statisztikai tanácsosi címet és jelleget adományozta.

pénzgazdasága. — *Papi G. U.*: Infláció és termelési ellenőrzés a háborús pénzgazdaságban. — *Vito F.*: Kényszertakarékosság a háborús pénzgazdálkodás eszköze. — *de Francisci Gerbino G.*: Olaszország mezőgazdasága a háborúban.

Wirtschaftsdienst (26. évf. 46. sz., Hamburg 1941, ném.). — *Börkenhagen E.*: Németalföld mezőgazdasága a múltban és a jövőben. — A hadigazdálkodás megerősödése Olaszországban. — Szlovákia ipari fejlődése. — A mezőgazdasági termelés fokozása az Egyesült Államokban. — (47. sz.) — *Voûte E. J.*: Németalföld és Amsterdam helye az új Európában. — *Kayser H.*: Ár- és munkabérfejlődés Németalföldön. — *Trabandt H.*: Bér- és társadalompolitika Németalföldön. — A montanipari együttműködés Németország és Német-

alföld között. — *Christiansen W.*: Az ipar jelentősége Németalföldön. — Hadigazdálkodás Holland-Indiában. — *Helbig K.*: A bennszülöttek gazdálkodása Holland-Indiában. — (48. sz.) — Japán gazdaságilag felkészült. — A Protektorátus mezőgazdaságának átállítása. — Bulgária bányászati termelése. — (49. sz.) — *Börkenhagen E.*: A német mezőgazdaság hitelügye. — Az 1942. évi magyar államháztartás. — Horvátország ipari súlya. — (50. sz.) — Svédország árpolitikája új feladatok előtt. — Finnország háborús gazdasága.

Wirtschaft und Statistik (21. évf. 21. sz., Berlin 1941, ném.). — Indo-Kína gazdasága. — Az 1937. és 1938. évi német ipari adóstatisztika eredményei. — (22. sz.) — 70 év óta van népszámlálás a Németbirodalomban.

K Ü L Ö N F É L E

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Kinevezés. — *Nominations.*

A Kormányzó Úr Öfömméltósága a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére Budapesten 1941. évi december hó 30. napján kelt legfelsőbb elhatározásával a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában *Szöllösy Zoltán* dr. miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkárt miniszteri osztálytanácsossá, *Doleschall Lajos* statisztikai tanácsost statisztikai főtanácsossá nevezte ki.

A magyar királyi miniszterelnök a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában *Petrichevich-Horváth Miklós* báró dr. miniszteri titkári címmel és jelleggel felruházott miniszteri segédtitkárt miniszteri titkárrá, *Gombás Géza* dr. és *Birkás Géza* dr. a Központi Statisztikai Hivatal „egyéb tudományos és szakszemélyzetének” létszámába tartozó miniszteri segédtitkárokat, valamint *Schneider Árpád* dr. és *Fogarasi Zoltán* dr. miniszteri fogalmazókat miniszteri segédtitkárokká, *Szathmári Gábor* dr., *Horváth Róbert* dr., *Szabó Bertalan* dr., *Palotay Ferenc* miniszteri segédfogalmazókat, valamint *Novák Károly* dr. miniszteri fogalmazógyakornokot miniszteri fogalmazókká, *Durkó Gábor* dr. és *Gyulay Ferenc* dr. miniszteri fogalmazógyakornokokat miniszteri segédfogalma-

zókká, *Jeszenszky István* statisztikai felügyelőt statisztikai tanácsossá, *Ambrus Domokos* dr. statisztikai felügyelői címmel és jelleggel felruházott statisztikai főtisztet statisztikai felügyelővé, *Zsarnóczay Béla* és *Nemes Elek* dr. statisztikai ellenőröket statisztikai főtisztekké, *Páll András*, *Balázs Barnabás*, *Buláth Tibor*, *Landthaller Ede* és *Stancsich György* statisztikai tiszteket statisztikai ellenőrökké, *Baja Sándor*, *Balásy Gyula*, *Czinder Zoltán*, *Barócsi András*, *Kovács Mihály* és *Kovács Tibor* statisztikai gyakornokokat statisztikai tisztekké nevezte ki.

A magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal elnöke a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában *Falussy György* dr., *Garzuly József* dr., *Gosztonyi Pál* dr. ideiglenes alkalmazottakat miniszteri fogalmazógyakornokká, *Mészáros István*, *Bögehold József* díjnokot és *Erményi András*, *Kugler Imre*, *Strnád Ottó* ideiglenes alkalmazottat statisztikai gyakornokká, *Szlányi Ludmilla* irodatisztet irodafőtiszté, *Rochlitz Gyula* irodasegéd-tisztet irodatiszté, *Sevcsik Sarolta*, *Guruby Irén*, *Nyerges Károly* kezelési gyakornokot irodasegéd-tiszté, *Végyvári Dezső* II. osztályú altisztet I. osztályú altiszté, *Galambos Vendel* és *Kozák Lajos* kiegészítő szolgát II. osztályú altiszté nevezte ki.

Címadományozás. — *Promotion.*

A Kormányzó Úr Öfömméltósága a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában Budapesten 1941. évi december hó 30. napján kelt legfelsőbb elhatározásával *Szél Tivadar* dr. és *vitéz Pap László* dr. miniszteri titkároknak a miniszteri osztálytanácsosi címet és jelleget,

Szalay Zoltán miniszteri segédtitkárnak a miniszteri titkári címet és jelleget, *Somogyi László* statisztikai tanácsosnak a statisztikai főtanácsosi címet és jelleget, *Feketits József* és *Sárdi Péter* statisztikai felügyelőknak a statisztikai tanácsosi címet és jelleget adományozta.

Kiválás. — Fonctionnaires nommés ailleurs.

A magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal egyéb tudományos és szakszemélyzetének létszámából *Artner László* dr. miniszteri segédtitkár intézeti titkárrá, *Rózsa Albert* dr. miniszteri fogalmazó inté-

zeti segédtitkárrá nevezetett ki a gróf Teleki Pál Tudományos Intézetéhez és ennek folytán a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal létszámából kiváltak.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission Hongroise pour la Fixation des Valeurs de Statistique Commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

(Harmadik közlemény. — *Communication n° 3.*)

A XI. szakosztály folyó évi április hó 4-én megtartott ülése *Tranger József* m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt folyt le.

Jelen voltak: *Balog Imre* és *Darvas István* dr. kereskedelmi tanácsos, *Durand Félix* és *Herz Henrik* dr. m. kir. kormányfőtanácsos, *Jaks-Ilg Károly*, *Milkó Elemér*, *Moiret Gusztáv* dr., *Novák Ervin*, *Schuler István*, vitéz *Szénásy Béla*, *Szente Varga István*, *Thiering Richárd* és *Vancsó Béla* kereskedelmi tanácsos tagok, *Binder Iván* meghívott tag és *Vaday Árpád* szakértő.

Az ülésen *Vancsó Béla* a következőkben ismertette a *papirosipar* 1940. évi helyzetét:

Örvendetes megemlékezéssel kezdhető meg az évi beszámoló és ez az ország újabb területi gyarapodása. Hálás szívvel kell megemlékeznünk az állam vezetőiről, hogy bölcs külpolitikájuk gyümölcseként az év utolsó harmadában véráldozat nélkül visszakaptuk egyik elszakított országrészünket. A 25 millió lelket meghaladó népesség-gyarapodás révén kiléptünk a kis államok sorából és a középállamok csoportjába kerültünk. Ez a népesség- és területgyarapodás annál inkább örvendetes, mert az időnkint talán közjogilag különálló, de mindnyájunk szívébe zárt országotest, Erdély egy része került vissza a székelyekkel, akik a hazának mindig a leghűbb fiai voltak.

Az ország gyarapodása a papirosipar szempontjából három irányban hat ki. Először új gyárakat kaptunk vissza, másodsor nyersanyag-bázisunk keletkezett, harmadszor fogyasztóterületünk gyarapodott.

Ezt a három pontot részletesen vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a belföldi gyárak száma három üzemmel növekedett. A három üzemből kettő szürkelemezgyár, a harmadik egy vegyesprogramú papirosgyár. Ez a gyár a magyar papirosipar egyik legrégebbi alakulása, több mint száz éve áll fenn azon a helyen és néhány év előtt korszerűen átépítették.

Az egyik lemezgyár a visszacsatolás után rövidesen leégett és azóta üzemen kívül áll. A papirosgyár és a hozzá épített facsiszoló üzemét a visszacsatolás után nem tudta folytatni, mert kazánjai olajtüzelésre voltak berendezve, facsiszolóját pedig nyersolajtüzelésű motor hajtotta. A gyár azonban haladéktalanul hozzálátott az átalakítási munkálatokhoz és a folyó év második negyedében előrelátólag már rendes üzemmel fog dolgozni.

A nyersanyagbázist a celluloze- és papirosipar részére a visszakerült erdélyi részek fenyőerdői szolgáltatják. A fűrészek nagy száma elegendő hulladékot fog szállítani egy cellulozegyár részére és a facsiszolóüzemek fedezni tudják szükségletüket. Ez az ellátási folyamat még nem indul-

hatott meg, mert a Székelyföldet összekötő keskeny nyomtávú vonal természetszerűen nem eléggé teljesítőképes és rendes nyomtávú vonal üzembehelyezéséig nem lehet azzal számolni, hogy a fűrészáru és egyéb fontos cikk szállításán kívül nagyobb mennyiségben akár celluloze gyártására alkalmas anyagot, akár csiszolófát hozhassunk onnan.

A 2,500.000 főt kitevő lélekszaporulat az 1939. évi 10 kg-os fejkvótával számítva évi 250.000 q papirosnak felel meg. Figyelembe kell azonban vennünk, hogy a visszatért területek lakossága jórészt erdőgazdasággal foglalkozik, ahol tudvalevőleg a fejkvóta még kisebb, mint a mezőgazdasági lakosságnál. Ezzel szemben nagy kultúrájú régi magyar városok kerültek vissza, ahol a fogyasztás nagyobb lesz, mint a megfelelő lélekszámú alföldi városokban. Tiszta képet a többletfogyasztásról még nem tudunk alkotni, de közel 1000 vagonra tehetjük, ami azt jelenti, hogy a visszatért területek belső termelése a fogyasztást nem fogja ellátni és hogy az anyaország egyéb részéről kell a hiányzó mennyiséget szállítanunk.

A magyarországi papirosgyárak száma így 11-ről 14-re emelkedett, sőt ha hozzávesszük azt a pestkörnyéki kis üzemet, amelyet eddig nyilvántartásunkban nem szerepeltettünk, úgy 15 papiros- és papiroslemezgyári üzemünk van. A fentemlített pestkörnyéki kis üzem Schrentz-papirost termel és főként hullámlemez részére gyárt alapanyagot.

Egyik tiszamenti papirosgyárunk gazdát cserélt és bár az ott levő régi papirosgep nem került üzembe, egy új, speciális kreppet előállító géppel bővült. Így belföldön tudjuk előállítani azt a kreppféleséget, amely egyes vegyiparok nyersanyagául szolgál.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a papiros- és lemezgyárak kedvező foglalkoztatása a gyárakat a korábban elhatározott beruházások mielőbbi megvalósítására ösztönözte.

A számszerű adatokra áttérve, a magyar gyárak belföldi kiszállítása 1940-ben 64%-kal volt nagyobb az 1939-es év kiszállításával szemben. A belföldi gyárak e mennyiségen felül még termelésük 42%-át exportálták nemes valutával fizető államokba.

A belföldi papirosfogyasztás az elmúlt évvel összehasonlítva kereken 10%-os emelkedésnek felel meg.

A jelenlegi Magyarország lakossága 13,640.000 lélek, a fejkvóta tehát 8'96 kg. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a 25 millió lakost kitevő szaporulat csak az év utolsó negyedében vett részt a fogyasztásban, azt találjuk, hogy a fejkvóta 10'4 kg, vagyis alig tér el a 10'1 kg-ban megállapított 1939. évi fejkvótától.

Kiválás. — Fonctionnaires nommés ailleurs.

A magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal egyéb tudományos és szakszemélyzetének létszámából *Artner László* dr. miniszteri segédtitkár intézeti titkárrá, *Rózsa Albert* dr. miniszteri fogalmazó inté-

zeti segédtitkárrá neveztetett ki a gróf Teleki Pál Tudományos Intézetéhez és ennek folytán a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal létszámából kiváltak.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission Hongroise pour la Fixation des Valeurs de Statistique Commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

(Harmadik közlemény. — *Communication n° 3.*)

A XI. szakosztály folyó évi április hó 4-én megtartott ülése *Tranger József* m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt folyt le.

Jelen voltak: *Balog Imre* és *Darvas István* dr. kereskedelmi tanácsos, *Durand Félix* és *Herz Henrik* dr. m. kir. kormányfőtanácsos, *Jaks-Ilg Károly*, *Milkó Elemér*, *Moiret Gusztáv* dr., *Novák Ervin*, *Schuler István*, vitéz *Szénásy Béla*, *Szente Varga István*, *Thiering Richárd* és *Vancsó Béla* kereskedelmi tanácsos tagok, *Binder Iván* meghívott tag és *Vaday Árpád* szakértő.

Az ülésen *Vancsó Béla* a következőkben ismertette a *papirosipar* 1940. évi helyzetét:

Örvendetes megemlékezéssel kezdhető meg az évi beszámoló és ez az ország újabb területi gyarapodása. Hálás szívvel kell megemlékeznünk az állam vezetőiről, hogy bölcs külpolitikájuk gyümölcseként az év utolsó harmadában véráldozat nélkül visszakaptuk egyik elszakított országrészüket. A 25 millió lelket meghaladó népesség-gyarapodás révén kiléptünk a kis államok sorából és a középállamok csoportjába kerültünk. Ez a népesség- és területgyarapodás annál inkább örvendetes, mert az időnkint talán közjogilag különálló, de mindnyájunk szívébe zárt országotest, Erdély egy része került vissza a székelyekkel, akik a hazának mindig a leghűbb fiai voltak.

Az ország gyarapodása a papirosipar szempontjából három irányban hat ki. Először új gyárakat kaptunk vissza, másodsor nyersanyag-bázisunk keletkezett, harmadszor fogyasztóterületünk gyarapodott.

Ezt a három pontot részletesen vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a belföldi gyárak száma három üzemmel növekedett. A három üzemből kettő szürkelemezgyár, a harmadik egy vegyesprogramú papirosgyár. Ez a gyár a magyar papirosipar egyik legrégebbi alakulása, több mint száz éve áll fenn azon a helyen és néhány év előtt korszerűen átépítették.

Az egyik lemezgyár a visszacsatolás után rövidesen leégett és azóta üzemen kívül áll. A papirosgyár és a hozzá épített facsiszoló üzemét a visszacsatolás után nem tudta folytatni, mert kazánjai olajtüzelésre voltak berendezve, facsiszolóját pedig nyersolajtüzelésű motor hajtotta. A gyár azonban haladéktalanul hozzálátott az átalakítási munkálatokhoz és a folyó év második negyedében előrelátólag már rendes üzemmel fog dolgozni.

A nyersanyagbázist a celluloze- és papirosipar részére a visszakerült erdélyi részek fenyőerdői szolgáltatják. A fűrészek nagy száma elegendő hulladékot fog szállítani egy cellulozegyár részére és a facsiszolóüzemek fedezni tudják szükségletüket. Ez az ellátási folyamat még nem indul-

hatott meg, mert a Székelyföldet összekötő keskeny nyomtávú vonal természetszerűen nem eléggé teljesítőképes és rendes nyomtávú vonal üzembehelyezéséig nem lehet azzal számolni, hogy a fűrészáru és egyéb fontos cikk szállításán kívül nagyobb mennyiségben akár celluloze gyártására alkalmas anyagot, akár csiszolófát hozhassunk onnan.

A 2,500.000 főt kitevő lélekszaporulat az 1939. évi 10 kg-os fejkvótával számítva évi 250.000 q papirosnak felel meg. Figyelembe kell azonban vennünk, hogy a visszatért területek lakossága jórészt erdőgazdasággal foglalkozik, ahol tudvalevőleg a fejkvóta még kisebb, mint a mezőgazdasági lakosságnál. Ezzel szemben nagy kultúrájú régi magyar városok kerültek vissza, ahol a fogyasztás nagyobb lesz, mint a megfelelő lélekszámú alföldi városokban. Tiszta képet a többletfogyasztásról még nem tudunk alkotni, de közel 1000 vagonra tehetjük, ami azt jelenti, hogy a visszatért területek belső termelése a fogyasztást nem fogja ellátni és hogy az anyaország egyéb részéről kell a hiányzó mennyiséget szállítanunk.

A magyarországi papirosgyárak száma így 11-ről 14-re emelkedett, sőt ha hozzávesszük azt a pestkörnyéki kis üzemet, amelyet eddig nyilvántartásunkban nem szerepeltettünk, úgy 15 papiros- és papiroslemezgyári üzemünk van. A fentemlített pestkörnyéki kis üzem Schrentz-papirost termel és főként hullámlemez részére gyárt alapanyagot.

Egyik tiszamenti papirosgyárunk gazdát cserélt és bár az ott levő régi papirosgep nem került üzembe, egy új, speciális kreppet előállító géppel bővült. Így belföldön tudjuk előállítani azt a kreppféleséget, amely egyes vegyiparok nyersanyagául szolgál.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a papiros- és lemezgyárak kedvező foglalkoztatása a gyárakat a korábban elhatározott beruházások mielőbbi megvalósítására ösztönözte.

A számszerű adatokra áttérve, a magyar gyárak belföldi kiszállítása 1940-ben 64%-kal volt nagyobb az 1939-es év kiszállításával szemben. A belföldi gyárak e mennyiségen felül még termelésük 42%-át exportálták nemes valutával fizető államokba.

A belföldi papirosfogyasztás az elmúlt évvel összehasonlítva kereken 10%-os emelkedésnek felel meg.

A jelenlegi Magyarország lakossága 13,640.000 lélek, a fejkvóta tehát 8'96 kg. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a 25 millió lakost kitevő szaporulat csak az év utolsó negyedében vett részt a fogyasztásban, azt találjuk, hogy a fejkvóta 10'4 kg, vagyis alig tér el a 10'1 kg-ban megállapított 1939. évi fejkvótától.

A papírosgyárak az év folyamán elég jól voltak foglalkoztatva és mint előbb már említettük, exportra is dolgoztak. Az év első felében ugyanis a közeli piacokról élénk érdeklődés nyilvánult meg a már 1939-ben megindított exporttevékenység iránt és a gyáraknak a szállítási nehézségek bekövetkeztéig sikerült fenti mennyiséget kiszállítani. Számszerűleg az export alig haladta meg valamivel a belföldi kiszállítás 4%-át és főként a 495., 496/a., 497/b. és 497/c. vtsz. alá tartozó papírosokra terjed ki.

A gyárak nyersanyagellátása az év első felében nem alakult kedvezőtlenül, a második felében azonban a szállítási eszközök hiánya, valamint az import-anyagokat szállító külföldi államokban beállott szállítási nehézségek egyes cikkek beszerzését megnehezítették. Így különösen a töltő-anyagok és gyanta beszerzése ütközik akadályokba.

A külkereskedelmi helyzetben az 1940. év a papírosbehozatal szempontjából lényeges változást nem hozott. Főszállítónk továbbra is a Német Birodalom maradt. Az északi államokból eredő behozatal, mint a korábbi években is, kisebb keretek között mozgott. Amíg azonban a magyar gyárak belföldi kiszállítása az 1939. évhez viszonyítva 6,4% növekedésnek felel meg, addig a behozatal 16,8% emelkedést jelent. A behozatalban előállott nagy emelkedés részben arra vezethető vissza, hogy a napilapok részére bizonyos tartalékok gyűjtettek arra az esetre, ha a termelésben vagy a behozatalban a jövőben valamelyes kiesés mutatkoznék. Az 1940. év második felétől kezdődő az az iparközi megállapodás, mely szerint a német és magyar ipar a 497/b. és 497/c. vt. számok alá tartozó papírokban mutatkozó belföldi szükségletet százalékosan osztja meg egymás között a német ipart eddig megillető fix kontingens helyett, hatását még csak kis mértékben éreztette.

Az 1914-ben megindult első világháborúból élénk emlékezetünkben van még, hogy a háborús állapotok miatt a textilanyagok behozatala lehetlenné válik és a hiányzó szálak anyagok egy része papírral pótoltatik. Erre a folyamatra most is el lehetünk készülvén, bár ma lényegesen más a helyzet. A technikai haladás ugyanis a textillelátás terén jelentős változást hozott, mert a nyersanyag-ellátásunk szempontjából legfontosabb szomszédunkban, a Német Birodalomban, óriási mértékben fejlődött a műfonalgyártás. Érdekes, hogy ez a cikk is a papírral azonos nyersanyagból — főleg fából — készül. A papírgyártásnál a fa mechanikai vagy kémiai műveleteken megy keresztül. A műfonal gyártásánál a kémiai feldolgozásnál keletkezett cellulóze sejtjeit oldóanyagokban feloldják, a feloldott sejtek vékony műfonallá merevednek a finom nyílású nyomófej elhagyása és az oldóanyag elpárologása, ill. megszilárdulása után. Ezt a tiszta cellulózesajtából készült műfonalat azután megfelelő gépekkel tetszés szerinti hosszúságra vagdallják és ezek a szálacskák kerülnek a fonóüzemekben feldolgozásra. A gyártási technika tehát oda fejlődött, hogy azt az elemi szálát, amelyet oly nagyra becsülünk a papíros gyártásánál hosszúsága, vékonysága és kiváló szakító szilárdsága miatt, most mesterséges úton tetszőleges hosszakban állítják elő. Meg kell itt említeni, hogy ez a műfonal-gyártás már nem támaszkodik kizárólag a fára, mint nyersanyagra, hanem mind nagyobb mértékben dolgozza fel kétnyári és egynyári növények szalmáját, különböző kultúrnövények szárát is (tengeriszár, burgonyaszár).

Mint említettük, közös nyersanyaga van a műfonalnak a papírossal és ez a cellulóze. 1940-ben Németország cellulózettermelésének 20%-a szolgált műfonalgyártásra és 80%-a papírgyártásra. Ez a százalékos szám azonban folyton változik. Nem tudjuk, hova fejlődik a műfonalgyártás, nem állunk-e olyan jelenséggel szemben, mint midőn a kontinentális zár következtében az olcsó nádcukor helyett meghonosodott a répacukor, vagy amikor a mesterséges analinfesték-gyártás kiszorította a természetes indigót. A német tudósok hatalmas serege tanulmányozza ezt a kérdést.

Az elmúlt évben egy németországi kongresszuson való részvétel alkalmával igen érdekes előadást hallottunk a papírosgyártásban is használt pamut elemi szálának fejlődéséről. A tudósok megállapították, hogy az egyiptomi pamut szálának keresztmetszeten gyűrűk figyelhetők meg. A szál fejlődése 25 napig tart és minden nap egy-egy gyűrű képződik. A 25 nap elteltével a szálfejlődés befejeződik és a gyűrűk a keresztmetszeten mikroszkóppal tisztán láthatók épp úgy, mint ahogy az évgyűrűket szabadszemmel látjuk a fa törzsének keresztmetszeten.

A belföldi fogyasztás alakulását vizsgálva a fejkvóta nagyságát már ismertettük.

A visszacsatolt erdélyi részek fogyasztását nehezen tudjuk áttekinteni annak ellenére, hogy csapataink bevonulása után a fogyasztás rögtön jelentkezett. Ezt a piacot azonban a megszállás alatt a központi román papírgyári eladási szervezet szolgált ki és nem volt nagykereskedelme úgy kiépülve, mint az anyaország megfelelő nagyságú vidéki városaiban. A felszabadulás után jelentkező szükséglet nagy részét tehát az anyaországi nagykereskedelem elégítette ki és a helyi nagykereskedelem, egy-két céget leszámítva, a felszabadulás után kezd kifejlődni. Érdekes volt megfigyelni, hogy a román megszállás alatt e terület helyi árai magasabbak lévén, mint az anyaország árai, az ipar és kereskedelem a visszacsatolást már régebben várva, készleteket alig tartott. A Felvidék visszacsatolásakor ennek a jelenségnek éppen az ellenkezőjét tapasztaltuk. A felvidéki területeken ugyanis a papírárak alacsonyabbak voltak az anyaország árainál és az ottani kereskedők és iparosok a visszacsatolás előtt igyekeztek minél nagyobb készleteket gyűjteni.

A kereskedelem szempontjából vizsgálva az 1940. évet, a következőket tapasztaljuk:

A finompapíros-szakmában az üzlet változatlan nyugodtsággal bonyolódott le, mert a nagykereskedők az Árkormánybiztosság által már korábban jóváhagyott haszonkulcs alapján dolgoznak, árrombolás, nagyobb fizetésektelenség a piacot nem nyugtalanította. A csomagolópapíros-szakmában ez az állapot még mindig nem következett be; a kereskedelem egyenlőtlen haszonkulccsal számolt és sokszor csaknem önköltségen adja tovább az árut. A gyárak nyersanyagköltségének emelkedése következtében előállott áremelkedés az Árkormánybiztosság hozzájárulása alapján 1940. április 8-án lépett életbe, még pedig az eddigi rendszertől eltérően nem újonnan megállapított ár, hanem felár alakjában. Úgy látszik, ez a felárrendszer most már a háborús állapotok elmúltáig meg fog maradni és rögzített árnak az 1939 augusztus 26-án érvényben volt ár tekintendő. Az Árkormánybiztosság egyébként a gyári árak emelését követően rövidesen kiadja a nagykereskedői és később a kiskereskedői felárakat, illetőleg árjegyzékeket is,

úgy, hogy ez a kérdés a jövőre nézve megnyugtató módon van rendezve mind az ipar, mind a kereskedelem számára.

Mint hogy a gyárak a kereskedelem részéről támasztott minden megrendelést átvettek, bár egyes cikkekben folyton hosszabbodó szállítási határidővel, a nagykereskedői raktárak árumenyisége fenntartható volt.

Meg kell emlékeznünk arról is, hogy az 1939. évi IV. t.-c. alapján szükségessé váló személyi átátalakulások mind a kereskedelemben, mind az iparban zökkenő nélkül és az előírt törvényes rendelkezéseknek megfelelő módon bonyolódnak le és a kereskedelemben sikerült elkerülni azokat a kellemetlenek mondható jelenségeket, amelyek a kiadott iparengedélyek nagy száma miatt a textilszakmában jelentkeztek.

A még 1939-ben életrehívott Papírosgyártóipari és Papírosfeldolgozóipari Bizottság, valamint a két Bizottság által közösen fenntartott iroda hasznosnak bizonyult és a reá rendelkezésekkel bízott feladatokat megfelelően intézte. Bebizonyosodott, hogy egy szervezet pusztán léte milyen jó hatással van és fékezően lép fel bizonyos jelenségekkel szemben, még akkor is, ha különösebb hatáskörrel nincs is felruházva.

A papíroshulladék, mint nyersanyag, fontos, sőt kizárólagos nyersanyaga egyes papírosgyári termékeknek. Ez a piac a kb. tíz éven át fennálló kartelszervezet felbomlása után igen egyenetlenné vált, úgy, hogy új szervezet létrehozása mutatkozott szükségesnek. E célból a belföldi papíros- és papíroslemezgyárak összessége megalakította a Magyar Papírosipari Nyersanyagbeszerző kft.-ot. Ez a szervezet június 1-ével megkezdte működését és az elmúlt év hét hónapjában kielégítő eredményt mutatott fel, bár eddig nem sikerült még a korábban vámkülföldről behozott papíroshulladékmennyiségeket a belföldi termeléssel teljesen pótolni. Remény van azonban arra, hogy a folyó évben már ez is lehetségessé válik. A háborús viszonyok fennállása alatt ugyanis arra nem számíthatunk, hogy vámkülföldről papíroshulladékot hozhassunk be.

A jelentés meghallgatása után a szakosztály a papírosipari alapanyagok, félgyártmányok és készárúk egységértékeit állapította meg.

A XII. szakosztály folyó évi április hó 9-én tartotta meg ülését, melyen *Nagykovácsy Milenkó* m. kir. kereskedelmi főtanácsos szakosztályelnök elnökölt.

Jelen voltak: *Dorninger Hugó* kereskedelmi tanácsos, *Freudiger Dénes* m. kir. kormányfőtanácsos, *Kartsoké József dr.*, *Kiss Béla*, *Kunz Román*, *Pártos Zsigmond*, *Pázmányi István* és *Rudnyánszky György* kereskedelmi tanácsos tagok, valamint *Boldogh István*, *Horvát Zoltán*, *Kardos György* és *Nádasdi Mátyás* szakértők.

A magyar szőnyegipar helyzetéről *Horvát Zoltán* jelentése a következőképpen számolt be:

Az 1940-es év a magyar szőnyegipar küzdelmes éve volt. A jutakészletek, amelyek még a blokádi előtti időkből származtak, papírossal keverve, textilit név alatt kerültek forgalomba és ezzel az eljárással megnövelték azt a mennyiséget, amely a jutafeldolgozó ipar részére rendelkezésre állott. Amikor pedig a készletek elfogytak, a szőnyeggyárak kenderből készült szőnyeget állítottak elő. Természetesen a tartósabb szőnyegek árai — ismerve a kenderár és a jutaár közötti különbsé-

get — jóval magasabbak voltak, mint a jutából készült szőnyegeké.

A kókuszfeldolgozó üzemek szintén megérezték a háború hatását. A kókusz indiai eredetű, tengeri úton érkezik olasz, vagy német kikötőn át hazánkba, így csak azokból a készletekből lehetett vásárolni, amelyek már az európai kikötőkben tároltak. A gyárak emiatt a szőnyegek szövéséhez szintén kenderfonalat kevertek, sőt az év végén már tiszta kenderből készült szőnyegekkel is kísérleteztek.

A perzsaszőnyegeknel a láncfonál pamutból való s így a pamutbeszerzési akadályok itt ezen a területen is éreztették hatásukat. A gyapjúnál előállított drágulás, amely különösen a mohair anyagokban mutatkozik, sok feldolgozót arra indított, hogy a csomózó fonalakat tiszta magyar gyapjúból készítsék. Így bár a szőnyeg fényéből veszített, a minőség még sem romlott.

A visszacsatolt Erdélyben igen sok háziiparos dolgozik, akik gyönyörű, az anyaországból legtöbbször csak rendelésre gyártott, különleges sűrűségű szőnyeget csomóznak és hoznak forgalomba. Igaz, hogy eladásukat megnehezíti a magas ár, de kivitelezés, mintázás szempontjából gyönyörű produktumok.

A torontáli szőnyegek gyártását egy tényező nehezíti meg, az, hogy a rengeteg új cég és az erdélyi visszaesatolt kisiparosok rendelései a fonodákat nagy mértékben igénybe vették. A gyárak tehát, bár a fonál nyersanyaga teljesen belföldi eredetű, a rendeléseket csak vontatottan tudták leszállítani.

Kivitelünk csak az 1940-es év első felében volt kielégítő, különösen az északi államok felé. Az év második felében a kiszállítás a jutafonál hiánya miatt szünetelt.

Majd *Nádasdi Mátyás* ismertette a *paszomány- és rövidáru* piaci helyzetét.

A paszomány- és rövidáruipar sem tudta magát függetleníteni az 1940. évi részben konjunkturális, részben nehézségekkel járó háborús viszonyoktól. Már az 1940. év elején az anyaggazdálkodási rendelkezések, a nyersanyagfeldolgozási keretek megállapításai éreztették hatásukat. Ezek különösen a pamutból készült cikkekre voltak kihatással.

1940 március 24-én 6.060 számú rendelettel az Árellenőrzés Országos Kormánybiztossága a szakma részére a pamutárúnál 10%, a műselyemnél 12% és a leoni fémfonalakkól készült cikkeknel 12%-os felárat engedélyezett. Ezek az engedélyezett felárak azonban csak a belföldön, maximált áron beszerzett anyagokra bizonyultak elégségesnek, míg a külföldről beszerzett anyagok áremelését nem fedezték.

A nyersanyagok árai az év folyamán tovább emelkedtek, úgy annyira, hogy az év végén a műselyemfonalak kb. 80%-kal, a leoni fémfonalak több mint 80%-kal, a külföldi pamutfonalak és a műrostfonalak több mint 200%-kal emelkedtek.

Az áruszükséglet az előző évvel szemben lényegesen megnövekedett, mert Erdély visszatérével a fogyasztók száma és ennek megfelelően a szükséglet is erősen emelkedett. A közvetítő kereskedelem fokozott mértékben igyekezett áruraktárát kiegészíteni, bővíteni és mobil tőkét áruban elhelyezni. Megjegyzendő, hogy a belföldi gyárak és üzemek kapacitása a megnagyobbodott ország igényeit is teljes mértékben ki tudja elégíteni, ha elegendő nyersanyag áll rendelkezésre.

A szakmában a fizetési feltételek a régi vevők-nél változatlanok voltak, az új vevők-nél vagy készpénz, vagy egészen rövid terminusú hitel ellenében történtek az eladások. A gyárak külföldről nyersanyagokat már csak előre való fizetés, vagy akkreditív ellenében tudtak beszerezni. A feldolgozott anyagoknak kb. $\frac{3}{4}$ része volt külföldi származású.

A szakma legkelendőbb cikkei a lakberendezési paszományok és a mindinkább térthódító magyaros ruhapaszományok voltak.

Végül *Kartsoké József dr.* jelentése a *kefeipari nyersanyagok*, valamint a *szőr-, kefe-, ecset-* stb. *termékek* 1940. évi termelési, forgalmi és árviszonyairól így hangzott:

Az iparunkhoz szükséges *nyersanyagok* 1940. évi behozatala az első félévi eredmények szerint az előző évvel még azonos nívón mozgott, de a második félévben már erős visszaesés mutatkozott, úgy, hogy végeredményben a csökkenés az 1939. évhez viszonyítva 24%-ot tesz ki.

Évek óta az elmúlt 1940. esztendőben fordult először elő, hogy növényi nyersanyagokból exportálhattunk bizonyos mennyiségeket. Általánosságban azonban a nyersanyagok exportja terén kb. 10%-os csökkenés mutatkozik. Bár állati eredetű anyagok kivitele elé különös akadályok nem gördültek, mégis a belföldi termelés több hazai anyagot fogyasztott. Mint érdekes tünetet kívánom fel- említeni, hogy az 1940-ben exportált súlymennyiség még egytizedét sem tette ki az előző évnek, ami a jobb minőségű kikészített magyar disznósörték exportjára vezethető vissza, szemben az előző évek olcsóbb disznósörték-kiviteli eredményével.

A külföldi nyersanyagok ára 60—100%-kal emelkedett. Ezért és a tengerentúli nyersanyagok behozatalának lehetetlenülése és általában a nyersanyagimport fokozatos megszűnése folytán iparunk úgyszólván 100%-os önellátásra tért át. A tengerentúli növényi anyagokat magyar termelésű sikárgyökérrel, a külföldi lószőröket és sörtéket pedig hazai lószőrrel és magyar vágóhídi sörték feldolgozásával igyekszünk pótolni.

A készárúk termelési viszonyait az importnyersanyagok hiánya természetesen lényegesen befolyásolta. A cikkek ára belföldi relációkban az árkormánybiztosság intézkedése folytán csupán a nyersanyagok ártöbbletének összegével volt emelhető, míg az egyéb gyártási kellékek drágulása, valamint általában a regietételek (magasabb munkabérek stb.) emelkedése áthárítható nem volt, s így a belföldi termelés bizonyos mérsékelt forgalomemelkedés ellenére sem mutatkozhatott eredményesnek. A készárucikkek külkereskedelmi forgalmát általában a Németországgal való intenzívebb forgalom jellemzi. A kefe- és ecsetárúk importja az előző évhez képest 25%-os emelkedést mutat. Az évi importforgalom 96%-a németországi behozatalból tevődik össze.

A kefeárúk exportja úgyszólván változatlan képet mutat mindkét esztendőben. Az ecsetárúk kivitele némiképen visszaesett. Általánosságban a kivitelre került cikkek 65%-át Németország kapta.

Az a körülmény, hogy tengerentúli nyersanyagok hiánya ellenére az export terén csupán nem egészen 5%-os visszaesés mutatkozik és a kivitelre kerülő cikkek túlnyomórésze hazai nyersanyagokból állítottatott elő és így is megállta helyét a világversenyben, bizonyítja azt, hogy ez az iparág hivatala magaslatán áll és a lehetőséghez gyorsan

alkalmazkodva kellő módon tölti be helyét az ország gazdasági életében.

A szakosztály ezek után a fonás-, kefekötő- és szitakötőipar nyersanyagainak és termékeinek, valamint a szőnyegek, terítők, függönyök, borításárúk és textilanyagokkal konfekcionált cikkek egységértékeit állapította meg.

A XIII. szakosztály *Haggenmacher Ottó m. kir.* kereskedelmi főtanácsos szakosztályelnök elnöklete alatt április hó 21-én tartotta ülését.

Jelen voltak: *Ambró László dr.* kereskedelmi tanácsos, *Freudiger Dénes m. kir.* kormányfőtanácsos, *Kozma Gyula dr.*, *Kunz Román*, *Lachmann Lajos*, *Márkus Andor dr.*, *Módos József*, *Oberschall Viktor*, *Richweiss Ferenc*, *Szalóki Zoltán dr.*, *Windisch Lajos* kereskedelmi tanácsos tagok, *Szöts Gyula* meghívott tag, valamint *Nádasdi Mátyás*, *Szalárdi-Szegvári Miklós* szakértők.

Az ülés megnyitása után *Farkas János dr. h.* elnök meleg szavakkal köszöntötte a *szakosztály-elnököt* abból az alkalomból, hogy Kormányzó Úr *Öfömméltósága* neki a m. kir. kereskedelmi főtanácsosi kitüntető címet adományozta. Majd a szakosztályelnök *Szalárdi-Szegvári Miklóst*, a Budapesti Selyem- és Fonalkereskedelmi r. t. igazgatóját üdvözölte, aki a Bizottság szakértőjéül meghívott.

Ezután *Módos József* olvasta fel jelentését a *pamutszövőipar* helyzetéről:

A pamutszövőipar tulajdonképeni nyersanyagát, a pamutot korábban túlnyomórészt az Észak-amerikai Egyesült Államokból, ezenfelül pedig Indiából, Afrikából és Délamerikából hoztuk be. Kiegészítő beszerzési forrásokként ismeretesek voltak a törökországi, iráni és szíriai pamutkultúrák is, ezekből a fajtákból azonban komolyabb forgalom nem alakult ki. Termelt pamutot Oroszország is, de a háború kitöréséig, helyesebben az 1940. év végéig orosz pamutot alig lehetett látni.

Az 1940. év első negyedének végéig a nyerspamut beszerzése, ha bizonyos nehézségek árán is, de a fogyasztást kielégítő mértékben mégis csak sikerült. Olaszországnak a háborúba való belépése a korábban ismert behozatali lehetőségeket megszüntette. A pamutfonóiparnak más pamuttermelő országok terményeinek beszerzése iránt kellett érdeklődni. Így kezdődtek meg a pamutbeszerzésre irányuló tárgyalások elsősorban Törökországgal és ezt követőleg Oroszországgal és Iránnal.

Tekintve, hogy az említett országok pamutterményeit az ipar korábban alig vásárolta, a beszerzés lehetőségeit tulajdonképen újonnan kellett kiépíteni. Amellett az új beszerzési forrásokat más országok részére már korábban erősen lefoglalták, úgyhogy számunkra már csak elégtelen mennyiség maradt. Ilyen körülmények között az anyaggazdálkodás szervei a pamutkészletekkel való takarékoskodás céljából bizonyos rendszabályokat határoztak el.

A takarékosági rendszabályok keretében az Anyaggazdálkodási Bizottság elrendelte, hogy a pamutfeldolgozó gyárak a közszükségletek kielégítése szempontjából kevésbé fontos cikkek gyártását erősebben korlátozzák és ezek helyett standardizált cikkeket termeljenek. Egyébként a fonalfeldolgozó iparok fonalkészleteik lehető kímélése érdekében minden rendelkezés nélkül is inkább a kevesebb anyagot igénylő, de hosszabb szövőmunkát biztosító cikkek gyártását szorgalmazták.

Megjegyzendő, hogy amennyiben a hatósági intézkedések ellenére is a szövőiparban foglalkoz-

tatott munkásságból a gyárak a nyár folyamán kénytelenek lettek volna elbocsátást végrehajtani, úgy ez csakis az illetékes hatóságok tudomásával történhetett és az irányító szempont az volt, hogy a családfenntartók és a városokban lakók lehetőleg megtartassanak s azok bocsátassanak el, akik még nem családfenntartók és akiket a mezőgazdaság amúgy is foglalkoztatni tud.

Az év vége felé a termelés már javulást mutatott. Ennek magyarázata az, hogy a pamutszövőgyárak fokozatosan növekedő mértékben használták fel az Olaszországból és Németországból aránylag könnyen beszerezhető műselymet és főképpen a félműselyemszövetek gyártását fokozták.

A pamutszövőipar termékeinek forgalma lényegében véve a termeléssel párhuzamos irányban fejlődött. A belső forgalom megítélése szempontjából figyelembe veendő, hogy hazánk területének 1940-ben folytatódott örvendetes gyarapodása a kereslet további fokozódását idézte elő.

A pamutszövőipar 1940. évi ár helyzetét illetően az Árelenőrzés Országos Kormánybiztosa határozott intézkedésekkel a kész cikkek árainak csak mérsékelt emelkedését tette lehetővé, hogy így mindennemű háborús árfelhajtást és árurejtegetést megelőzzön.

Szalárdi-Szegvári Miklós a *kisforgalom számára kiszertelt cérna- és fonalárak* 1940. évi piaci helyzetéről a következők szerint számolt be:

A kisforgalmi kiszertelésű varrócérna és fonalárak, továbbá kézimunkafonalak termelése az 1940. év első felében zavartalan volt és megfelelt a hazai piac e cikkekben fennálló szükségleteinek. Az év második felében e cikkek nyersanyagának, az elsőrangú minőségű, Egyiptomból származó pamutnak behozatala megszűnt s azt más pamutfajtákkal kellett pótolni.

Az Árelenőrzés Országos Kormánybiztosa engedélye alapján a nyersanyag beszerzésénél felmerült drágulás felszámíthatósága következtében 1940. év végével a kisforgalmi árakban a varrócérnáknál és varrófonaloknál kb. 3%-os, a kézimunkafonalaknál kb. 1%-os áremelés volt észlelhető az 1939. évi augusztus 26-i árakkal szemben.

Majd Nadasdu Mátyás a *pamutfonóipar* helyzetéről tette meg jelentését:

Az 1940-es év a pamutfonóipar szempontjából két részre osztható. Az év első fele foglalkoztatottság tekintetében hasonlított az előző év második feléhez, legfeljebb azzal a különbséggel, hogy a háború következtében rendszeresített gazdasági irányítás fokozottabb mértékben érvényesült. A jelentkezett devizasükségletek teljes mértékben kielégítést nyertek, az akkori Külkereskedelmi Hivatal hathatós támogatással vett részt a tengerentúli import nehézségeinek kiküszöbölésében. Ebben az időben a tengerentúli szállítás majdnem kizárólag Olaszországon keresztül történt és a gyárak az 1938-as behozataluk arányában, navycert mellett hozhattak be gyapotot. Hasonló ütemben történt a műrostimport szorgalmazása is Olasz- és Németországból. A fonodák termelése az előző év szintjén mozgott, a feldolgozó üzemek kontingensek alapján nyertek ellátást. A varró- és kézimunkafonalakban az előző évben jelentkezett nagyobb és élénkebb kereslet nem csökkent, sőt növekedett.

Olaszország hadbalépésével megszűnt a tengerentúli import, az amerikai, egyiptomi és indiai pamut behozatala. Az Anyaggazdálkodási Bizottság most már teljesen kezébe vette a termelés és elosztás irányítását. A foglalkoztatás emelése érdekében a fonodák áttértek a magasabb számú, nemesített

és kiszertelt fonalak gyártására, miáltal kevesebb pamut felhasználásával hosszabb foglalkoztatást tudtak maguknak biztosítani. A gyárak azonfelül mű- és pótanyagokat használtak fel a keveréshez. A kevert fonalak nagy részénél sikerült a minőséget is változatlanul fenntartani.

Az év őszén Erdély örvendetes visszacsatolása folytán a szükséglet jelentős mértékben megnövekedett.

A fonalár 20-as copsbázison 3'28 P-ről júliusban kb. 6%-kal 3'46 P-re emeltetett.

A szakosztály ezután a nyers pamut, pamutvatta, pamutfonalak és -szövetek egységértékeit állapította meg.

A XIV. szakosztály április hó 29-én megtartott ülésén Hardy Sándor ny. miniszteri tanácsos, m. kir. kereskedelmi főtanácsos szakosztályelnök elnökölt. Jelen voltak: Drucker Ödön ny. műszaki főtanácsos, Girardi Kornél, Morvay Izsó kereskedelmi tanácsos, Mössmer József m. kir. kereskedelmi főtanácsos és Zombory Gyula kereskedelmi tanácsos tagok, valamint ifj. Scheibler Ede szakértő.

Az ülés megnyitása után Farkas János dr. h. elnök bensőséges szavakkal üdvözölte a *szakosztályelnököt* abból az alkalomból, hogy őt a Kormányzó Úr Öföméltósága a m. kir. kereskedelmi főtanácsosi címmel tüntette ki. Majd Morvay Izsó olvasta fel a *len-, kender- és jutaipar* helyzetére vonatkozó összefoglaló jelentését.

A rostlen bevetett területének nagysága 1939-ben és 1940-ben a hivatalos megállapítás szerint lényegesen nem tért el egymástól annak ellenére, hogy 1939-ben az első osztályú lenkóró beváltási ára — lenvetőmagpótlékkal — 12'80 P, 1940-ben pedig 16'50 P volt, tehát q-ként 3'70 P-vel több, ami 30%-os emelkedésnek felel meg. Az átlagtermés 1939-ben mintegy 15 q, 1940-ben mintegy 20 q lehetett.

Az 1941. termelési esztendőre az I. osztályú lenkóró ára 16'50 P-ről 21'60 P-re emeltetett fel, ami az 1939. év árához viszonyítva, majdnem 70, az 1940. év árához viszonyítva pedig mintegy 30%-os emelkedést mutat. Ha közepes terméseredményt remélhetünk, tehát 20 q-át kat. holdanként, s átlagban az I. b) oszt. kóró árát vesszük számításba, azaz 19'20 P-t q-ként, úgy a hozam immár 384 P holdanként. Emellett a termelő már bizonyára megtalálja számítását.

Az 1941. évben már jóval nagyobbra tehetjük a szerződéssel biztosított vetési területet. Ez nemcsak a magasabb beváltási áraknak, de annak is köszönhető, hogy a már előbb hazánk ezeréves testéhez visszacsatolt Felvidék által visszanyert területen új termelő lehetőségek keletkeztek.

Évek hosszú sora óta hangoztattuk, hogy a lenszalmát valamiképpen fonás céljaira alkalmassá kell tennünk, hiszen addig, amíg törve nem volt exportálható, úgyszólván alomnak használta a termelő, vagy felégette. Igaz, hogy nem is kapott érte többet, mint 4—4'50 pengőt, helyt termelési hely. Mi Németországból 1939-ben 12'05, 1940-ben 12'60 pengőt kaptunk, helyt magyar határ. A lenszalma ára az 1940 október 4-én kelt 22.990. számú rendlettel a következőképpen állapított meg: I. oszt. 7'20 P, II. oszt. 6'20 P; az idén pedig valószínűleg ennél is magasabb lesz az I. oszt. lenszalma ára.

Megtörtént a pamutot feldolgozó üzemek figyelmének felhívása is a len és egyéb hulladékok kotonizálására, sőt egyik legnagyobb pénzintézetünk

már nagy részvénytársaság alapítását határozta el, amiről azonban később lemondott.

A tavalyi jelentés¹⁾ egyik szakasza így hangzott:

„A pamut pótlására évek óta az ú. n. „kotonint” használják. Ez nem pótanyag, nem is műrost; a lenszalmának, kardahulladéknak, nem fonható kócnak megfelelő kezelés által rövid rosttá való átmunkálása folytán oly fonható anyagot nyerünk, amely pamuttal keverve (akár 50—50% arányban) legalább 20-as metrikus számig kitűnő fonalat és olyan szövetet ad, amely egyesíti a pamut és a len jótulajdonságait. Az abesszín háború idején egy francia vegyész kenderanyagot használt Olaszországban kotonizálásra óriási mennyiségben és azóta Németországban, Lengyelországban és Angliában használták fel a nem fonható lenrostokat pamutpótlás céljaira.

A pamut világalma mindinkább erősödött, míg a lené mindinkább hanyatlóban volt. A kotonizálás kellőképpen keresztülve nagy területeket hódíthatna vissza a pamutból, s ha csak részben is, de függetleníthetne bennünket a külföldi rostanyagtól, amelynek megszerzése mind nagyobb akadályokba ütközik. A volt Lengyelországban 1937-ben 7,000.000 kg-ra, 1938-ban 10,000.000 kg-ra rúgott a kotonin termelése; hasonlóképpen Németországban is folyton erősödött a gyártás, s még abban az államban is, amely pamuttal korlátlanul rendelkezik, folyton erősödik, fejlődik ez az ipar.”

A lenszalmát azonban már nemcsak kotonizálás céljaira használhatjuk fel, hanem nyersen, áztatlanul, törve és tilolva, a juta pótlására jutagárak, sőt keverésre kenderfonók is feldolgozhatják. Így ebből az elhanyagolt anyagból keresett és értékes rost vált, amelynek ára 1940 októberében már 90 pengőben állapított meg 100 kg-ként, a tilolási kóc 91 pengőjével szemben.

A fonható kotonizált anyag ára 3'07 P-ben állapított meg kg-ként. A kész kotonint egy pamutfonó fonja meg s belőle olcsó áron már szép készárú, ú. m. lepedővászón, köpper, törülköző, teniszflanell, asztalnemű kerül forgalomba. Most már egyik legnagyobb pamutfonógyárunk is be rendezkedett erre, s több más üzem — lenszövő is — foglalkozik hasonló tervvel.

Már a századeleji világháború folyamán, 1918 május havában szó volt arról, hogy ha a háború utáni időben be is áll az az eset, hogy megfelelő mennyiségű pamutot és jutát tudunk szerezni, azoknak nagy mennyiségben való behozatala valutáris szempontból nem lenne kívánatos. Amellett pedig a hazai len- és kendertermelésnek fokozása és az ez anyagokat feldolgozó üzemeknek minél nagyobb termelőképességűvé tétele szükséges, mégpedig nemcsak az ipar fejlesztése szempontjából, hanem azért is, hogy külföldről minél kisebb mennyiségű nyersanyagnak és készárúnak behozatala váljék szükségessé.

Mintahogy más államok teszik, nekünk is folytatnunk kell a pótanyagokkal való kísérletezést. Külföldön fényes eredményeket értek el ezen a téren. Mint pl. hírlík, Olaszország újabb pótanyag után való kutatás közben az eperfa kérgében találta meg a pamutot pótló anyagot, melynek ellenállóképességét kétszer olyan nagynak találták, mint a pamutét. A kísérletek tovább folynak és sikerrel kecsegtetnek.

Fonalaink árai mintegy 1936 óta nem változtak a munkabérek, rezsiköltség stb. állandó emelkedése ellenére. Az 1940. év terméséből font fonalak

ára az 1940 november 15-én kelt 25.985. számú rendelettel állapított meg. Ezideig a 20-as tow vetülékfonalak ára sokkonként 190 P körül mozgott; az új ár 241 P, az emelkedés tehát kb. 27%. A 40-es linefonál ára eddig kb. 150 P volt sokkonként, az új ár 195 P, az emelkedés tehát kb. 30%.

A lenfonalakat feldolgozó szövőknek az 1940 december 13-án kelt 32.497/III. 1940. számú ÁOK. rendelettel megengedett, hogy az 1939. évi augusztus 26-án rögzített és a fentemlített új árak közötti különbözetet, mint felárat a fogyasztóra átháríthassák, ami azt jelenti, hogy a régi és az új ár közötti mintegy 27—30%-os árkülönbözet után haszon nem számítható fel.

A felemelt lenfonalárak alapján természetesen a cérnaárak is változást szenvedtek; a különbözet felárként a cérnáknál felszámítható. Mind a fonal, mind a cérnák árai még csak ideiglenesek, véglegesen rögzítve nincsenek.

Mindenesetre módot kell találni arra, hogy az új terméskből származó rostok, fonalak és cérnák árai — ha ideiglenesen is, de megejtendő nagyobb próbák hozama eredményeinek alapján a legrövidebb idő alatt állapíttassanak meg.

Lenkidolgozó telepeink igyekeztek a feldolgozást a lehetőség által megengedett ütemben lebonyolítani. A melegebb időjárás beálltával a még meglévő nyers lenkóró hamar feláztatható.

A lenrostoknak első hivatalos ármegállapítása a 22.990/1940. számú, 1940 október 4-én kelt rendelettel történt, amely szerint az 1940. évi termésből származó legjobb, legalább 60% gerebenlent adó tilolt len ára 3 pengő volt az előző 2'25 P-vel szemben; a kóckok ára 0'91—1'17 P, természetesen az 1941. termésből majdan származó tilolt len és kóc ára a lenkóróénak 16'50 P-ről 21'60 P-re való emelése következtében lényegesen magasabb kell, hogy legyen.

Mielőtt a kenderkérdés taglalásába fognék, legyen szabad megemlékezni arról, hogy a Gondviselés kegye éppen e napokban visszajuttatta a hazánk ezeréves testéről délen leszakított területek egy részét, éppen azt, amelynek kendertermelése mindig számottevő volt hazánkban. Ezáltal nagyobb mennyiségű kenderrosthoz jutunk és reméljük, hogy nemcsak a kender-, de a jutaipar is nagyobb mértékű nyersanyag birtokában intenzívebben folytathatja termelését. Így nemcsak kenderrostból, de különböző kendergyártmányokból is nagyobb mennyiség kerülhet majd kivitelre.

Az 1940. évben a kendertermelés az 1939. évihez hasonlóan lényeges javulást mutat. A hivatalosan megállapított árak I. oszt. kóróért

az 1939. évre	8.— P
„ 1940. „	9.10 „
„ 1941. „	13.50 „

az emelkedés tehát 1939-ről 1940-re 14%, 1940-ről 1941-re majdnem 50%.

Ezzel szemben a rost árai:

I. oszt. tilolt kender: 1939. évi termés . . .	121 P
1940. évi termés	156 „
II. oszt. tilolt kender: 1939. évi termés . . .	110 „
1940. évi termés	144 „
III. oszt. tilolt kender: 1939. évi termés . . .	99 „
1940. évi termés	132 „
tépéskóc 1939. évi termés	70 „
1940. évi termés	100 „
tilolási kóc 1939. évi termés	60 „
1940. évi termés	86 „

¹⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1940. évf. 1106. l.

A kóro árai tavaly és az idén így alakultak:

I. oszt.	16.50 P,	21.60 P.
I/b.	14.50 "	19.20 "
II.	12.50 "	16.20 "
III.	9.20 "	11.20 "

Ha a len- és kendertermelés kat. holdankinti jövedelmezőségét nézzük, a következő képet kapjuk: lennél 20 q átlagtermés I/b. oszt. á 19.20 P. = 384 P, kendernél 35 q átlagtermés átlagosan á 11.50 P = 403 P.

A két rostosnövény termelési értékhozama tehát már egy színvonalban áll.

A jelentés meghallgatása után a szakosztály a len-, kender- és jutaipar nyersanyagának, félgártmányainak és készáruinak külkereskedelmi egységértékeit állapította meg.

A XV. szakosztály május hó 7-én tartott ülésén *Dischka Győző* dr. m. kir. kereskedelmi főtanácsos, szakosztályelnök elnökölt. Jelen voltak: vitéz *Barcy Gábor* és *Girardi Tibor* m. kir. kormányfőtanácsos, *Heltai Sándor*, *Horváth György*, vitéz *Kiss Lajos*, *Lachmann Lajos*, *Lipsei Vilmos*, *Lukács János*, *Pártos Zsigmond*, vitéz *Rohonczy Viktor* és *Szenássy Alán* kereskedelmi tanácsos, valamint *Willerstorfer József* m. kir. kereskedelmi főtanácsos tagok, továbbá *Tauszig György* és *Pusztér Mihály* szakértők.

A szakosztályelnök mindenekelőtt vitéz *Kőszegi Rezsőt*, az *Első Magyar Nemez-, Posztó- és Fezgyár* r. t. igazgatóját és *Pusztér Mihályt*, a *Pusztér Mihály* külföldi képviselői cég tulajdonosát üdvözölte abból az alkalomból, hogy a Bizottság elnöksége őket szakértőnek meghívta. Majd felolvasta a *gyapjúipar* helyzetére vonatkozó jelentését:

Az 1940. év gazdasági életére a nemzetközi kereskedelmi forgalmat megbénító blokádháború nyomta rá a bélyegét, ami az összes európai államokban elsősorban nyersanyaghiány formájában mutatkozott, míg a tengerentúli országokban nagy nyersanyagkészletek maradtak eladatlanok. A nyersanyaghiánynak egyenes folyománya volt a termelés átállítása: a megnövekedett katonai szükségletek az ezirányú termelés kiterjesztését tették szükségessé.

A magyar gyapjúipar termelése az év utolsó negyedében részben némileg csökkenő irányzatot mutatott különösen a kártolt fonal, valamint a kártolt fonalból készült szövetek előállításánál. A fésűs fonal és az ebből készült áruk termelése fenn tudta tartani az előző évi nívót.

Az elmaradt külföldi gyapjú pótlására pótlások szolgáltak. Ezek egyikéből, a rongyból, illetve műgyapjúból csak kis mennyiség került behozatalra. A belföldi ronggyújtás megszervezése éppen ezért folyamatban van.

A nyersanyagpiacon bekövetkezett drágulás természetesen maga után vonta a fél- és készgártmányok áremelkedését is, habár ez utóbbiak nem haladtak párhuzamosan a nyersanyagárak emelkedésével, hanem csupán olyan mértékben jutottak kifejezésre az Árellenőrzés Országos Kormánybiztosa által engedélyezett eladási árakban, amely mértékben azt a régebbi készletek beszerzési ára és az újonnan beszerzett drágább nyersanyagok átlagos egységára indokolták. A nyersanyagköltség emelkedésén kívül csupán a festék- és bizonyos segédanyagok áremelkedése érvényesült a szövet-eladási árakban, ellenben az 1940 októberében elrendelt 7%-os munkabéremelés, valamint egyes

rezsitételeknek a második félévben bekövetkezett emelkedése nem juthatott kifejezésre.

A külkereskedelmi forgalmat illetően megjegyzendő, hogy a belföldi ipar termelésének esetleges csökkenését, amely kizárólag a polgári szövetek terén mutatkozott, pótolta a megnövekedett behozatal, amely kereken megkészszerződött.

A szakosztály ezután a gyapjúipari nyersanyagok, félgártmányok és készáruk egységértékeit állapította meg.

A XVI. szakosztály május hó 15-én tartotta meg ülését *Nagykovácsy Milenkó* m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak *Dorninger Hugó*, *Hevesi Béla*, *Oberschall Viktor*, *Szenássy Alán* és *Szenes Róbert* kereskedelmi tanácsos tagok, valamint *Boldogh István*, *Kronberg László* dr. és *Pusztér Mihály* szakértők.

Az ülés megnyitása után *Nagykovácsy Milenkó* üdvözölte a szakosztály két új szakértőjét, *Szalárdi-Szegvári Miklóst* és *Pusztér Mihályt*. Majd *Hevesi Béla* mutatta be a *selyem- és műselyemárak 1940. évi piaci helyzetéről* szóló jelentését:

Az év folyamán a termelő üzemek kapacitásuk teljes kihasználására törekedtek, hogy az állandóan erősen emelkedő keresletnek eleget tegyenek. A kereslet emelkedése az egész országra kiterjedt, de különösen a visszatért Erdély és Keletmagyarország bizonyult igen nagy felvevőképességűnek, minnek oka egyrészt abban a minőségi és tetszetősségi javulásban keresendő, amelyet a magyar és az addig ismert romániai áru összehasonlítása eredményezett, másrészt és főként pedig abban, hogy áraink lényegesen olcsóbbak azoknál az áraknál, amelyekhez az ottani vevőközönség szokva volt.

Hozzájárult a kereslet fokozódásához a pamut-szövetek kisebb termelése is, mert így a műselyem-szövetek iránti kereslet a legmagasabb igényektől egészen a pamutpótló cikkekig lényegesen meghaladta az eddigi keretet. Így, bár az export az előbbi évekhez képest erősen visszaesett, a fokozott belföldi kereslet és különösen a visszatért ország-részek szükséglete következtében a termelés könnyen elhelyezést talált.

Az állati selyemszükségletet, egy-két különleges és csak kisebb mennyiségben feldolgozásra kerülő, Olaszországból importált fonal, valamint a *chappefonal* kivételével az állami selyemfonógyárak fedezték és azt fennakadás nélkül látták el.

A belföldi gubótermeléssel kapcsolatban érdekes kísérlet történt második és harmadik tenyésztéssel és bár ez utóbbiak termelése valamivel drágább, mint az első termelésé, minőségileg azonban majdnem azonos, s így rentabilisnek ígérkezik, mert többtermelésre nyújt alapos reményt. További ösztönzés a termelés fokozására az 1941. évre előirányzott 2—2.20 P-s gubóbeváltási ár. A már múlt évben tapasztalt minőségi javulás változatlanul folytatódott és az új kísérletek, valamint a gubóbeváltási ár tervbevett emelése alapján a mennyiség tekintetében is erőteljes fejlődés remélhető. Az árakat az év első felében a M. kir. Állami Selyemfonógyárak Központi Igazgatósága az általános világviszonylatnak megfelelően emelte. Az év második felében ezek az árak változatlanok maradtak.

A műselyemfonalat túlnyomóan Olasz- és Németországból importáljuk. A behozatalban fennakadás nem volt, a fonók kielégítően tettek eleget kötelességüknek. Az árakat a fonók többségben és pedig azonnali hatállyal és valamennyi minőségben emelték.

A feldolgozó szövőiparban 1940. év folyamán új alapítás nem volt, de nagyobb mérvű üzemi racionalizálások történtek, amelyek számottevő beruházással jártak és a termelés fokozását és javítását jelentették. A pótlások is nagyobb mérvű tőkebefektetéseket igényeltek, mert a gépek és berendezések folytonos használata a romlás ütemét meggyorsította és a felújítás hamarabb vált szükségessé és jóval nagyobb méretű volt, mint a normális években.

Az üzemi segédanyagok és nem különleges gépalkatrészek egy részének előállítására a belföldi érdekelt ipar is berendezkedik, még pedig a természetes kezdeti nehézségeket figyelembevéve, sok tekintetben dícséretes sikerrel.

Szaktanácsokban a gondos és előrelátó utánképzés folyamán valamilyen hiány csak a fegyvergyakorlatra történt behívásokkal kapcsolatban mutatkozott. Minden üzem igyekszik azonban a normális utánpótlásról maga gondoskodni.

A legtöbb selyem- és műselyemszövőgyár termelőképességét úgyszólván teljesen kihasználta. Gyártotta mind a kommersz-cikkeket, mind a változó divatcikkeket, még pedig úgy, mint eddig is, mindenki által elismert kifogástalan minőségben és ízlésben, amely a legjobb külföldi termeléssel összehasonlítva is megállja a helyét.

Mindent összefoglalva kétségtelen, hogy mind a termelőipar, mind az értékesítő kereskedelem a viszonyokkal járó nehézségeket leküzdötte. Külföldi minták és ötletek alig álltak rendelkezésre, mégis az új kompozíciójú és új kivitelű cikkek egész sorozatával jelent meg a piacon.

Majd Puzster Mihály emlékezett meg a *műselyem és a műrost* behozatali és árviszonyairól, hangsúlyozva, hogy a pamut hiánya miatt mindkét cikk iránt élénk kereslet nyilvánult meg, melyet főként Német- és Olaszországra korlátozott behozatal elégitett ki. A rendelkezésre álló mennyiségek igazságos elosztását a műrostonál a M. kir. Külkereskedelmi Hivatal, a műselyemnél a szállító cégek intézték.

Mind a műselyem, mind a műrost árai felfelémenő tendenciát mutattak. A műselyemnél az ár-emelkedés az egész évre elosztódva egyenletes volt, míg a műrostonál a legmagasabb, az év végéig érvényben levő ár már augusztus elején került megállapításra.

A szakosztály végül a selyem- és műselyemipari alapanyagok, félgyártmányok és gyártmányok, valamint a kötszövőtt és kötött áruk, hímzések, tüllök, csipkék és keskenyárúk egységértékeit állapította meg.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1941. november havi adatok. — Chiffres de novembre 1941.

Népmozgalom. — Vetésjelentés. — Munkapiac. — Külkereskedelem. — Közlekedés. — Áralakulás. — Megélhetési költségek. — Pénz és hitel. — Gazdasági jelzőtábla. — Rajzok a gazdasági jelzőtáblához. — Mouvement de la population. — Rapport sur les cultures. — Marché du travail. — Commerce extérieur. — Transports. — Mouvement des prix. — Coût de la vie. — Monnaie et crédit. — Tableau économique. — Graphiques au tableau économique.

Extrait. Voici les chiffres de statistique de novembre 1941:

Sur notre territoire d'après la 2e Sentence de Vienne, il y eut en novembre 1941 13.349 nouveaux mariages, 21.779 naissances vivantes et 14.779 décès, soit respectivement 11'9, 19'4 et 13'2 pour 1000 habitants, et l'accroissement naturel y a été de 7.000 (6'2‰). — En ce qui concerne le territoire d'avant cette Sentence, par rapport à novembre précédent, la nuptialité augmentait fort, la natalité grandissait légèrement et la mortalité a un peu diminué. — A partir du neuvième mois suivant la libération des territoires visés par la 2e Sentence de Vienne, la natalité grandissait fort dans notre pays. — En novembre 1941, sur notre territoire d'avant ladite Sentence, la proportion des mariages représentait 12'4‰, celle des naissances vivantes 17'9‰, celle des décès 12'6‰, contre 11'9, 17'6 et 12'0‰ un an auparavant, et l'accroissement naturel (5'3‰) était inférieur à celui de novembre précédent (5'6‰).

En novembre dernier, le temps était sec et froid, favorisant la rentrée des produits agricoles. Il y a eu de fortes gelées; puis, le temps est devenu doux et les semences, qui ont souffert des grands froids, se sont remises pour une bonne part, mais elles auraient eu besoin que le temps doux durât davantage. — En général, les quantités de gros fourrages étaient suffisantes; toutefois, il est pro-

bable qu'on devra économiser davantage les fourrages pour chevaux et les fourrages de betterave.

Pour des causes saisonnières, le nombre des chômeurs augmentait en novembre dernier pour les hommes, mais il a diminué pour les femmes. En octobre dernier, le nombre des offres avait grandi aux Offices et bureaux de placement gratuit, et le nombre des demandes y avait baissé (tombant, pour 100 offres, à 138), ainsi que celui des placements; ce dernier avait baissé, de 74'4 en septembre, à 73'0 en octobre. En novembre, le chômage a diminué dans les industries du fer, du bois, de la polygraphie, du cuir, grandissant parmi les travailleurs intellectuels, les employés d'hôtel et de restaurant, dans le Bâtiment, dans les industries de l'alimentation et de l'habillement. — En raison du changement du nombre des chômeurs, les salaires horaires offerts à Budapest ont augmenté pour les ferblantiers, les journaliers hommes et femmes, les ouvrières de fabrique, et diminué pour les menuisiers, les tailleurs et les maçons.

En novembre dernier, nos importations représentaient 65'4 millions de pengős; nos exportations, 92'2 millions de p. De sorte que la balance commerciale de notre pays s'est soldée par un excédent de 26'8 millions, dépassant d'environ dix fois celui de novembre précédent. Par rapport à ce mois-là, nos importations ont augmenté en valeur de 54'6%; et nos exportations, de 104'4%.

A feldolgozó szövőiparban 1940. év folyamán új alapítás nem volt, de nagyobb mérvű üzemi racionalizálások történtek, amelyek számottevő beruházással jártak és a termelés fokozását és javítását jelentették. A pótlások is nagyobb mérvű tőkebefektetéseket igényeltek, mert a gépek és berendezések folytonos használata a romlás ütemét meggyorsította és a felújítás hamarabb vált szükségessé és jóval nagyobb méretű volt, mint a normális években.

Az üzemi segédanyagok és nem különleges gépalkatrészek egy részének előállítására a belföldi érdekelt ipar is berendezkedik, még pedig a természetes kezdeti nehézségeket figyelembevéve, sok tekintetben dícséretes sikerrel.

Szaktanácsokban a gondos és előrelátó utánképzés folyamánként valamilyen hiány csak a fegyvergyakorlatra történt behívásokkal kapcsolatban mutatkozott. Minden üzem igyekszik azonban a normális utánpótlásról maga gondoskodni.

A legtöbb selyem- és műselyemszövőgyár termelőképességét úgyszólván teljesen kihasználta. Gyártotta mind a kommersz-cikkeket, mind a változó divatcikkeket, még pedig úgy, mint eddig is, mindenki által elismert kifogástalan minőségben és ízlésben, amely a legjobb külföldi termeléssel összehasonlítva is megállja a helyét.

Mindent összefoglalva kétségtelen, hogy mind a termelőipar, mind az értékesítő kereskedelem a viszonyokkal járó nehézségeket leküzdötte. Külföldi minták és ötletek alig álltak rendelkezésre, mégis az új kompozíciójú és új kivitelű cikkek egész sorozatával jelent meg a piacon.

Majd Puzster Mihály emlékezett meg a *műselyem és a műrost* behozatali és árviszonyairól, hangsúlyozva, hogy a pamut hiánya miatt mindkét cikk iránt élénk kereslet nyilvánult meg, melyet főként Német- és Olaszországra korlátozott behozatal elégitett ki. A rendelkezésre álló mennyiségek igazságos elosztását a műrostonál a M. kir. Külkereskedelmi Hivatal, a műselyemnél a szállító cégek intézték.

Mind a műselyem, mind a műrost árai felfelémenő tendenciát mutattak. A műselyemnél az ár-emelkedés az egész évre elosztódva egyenletes volt, míg a műrostonál a legmagasabb, az év végéig érvényben levő ár már augusztus elején került megállapításra.

A szakosztály végül a selyem- és műselyemipari alapanyagok, félgyártmányok és gyártmányok, valamint a kötszövőtt és kötött áruk, hímzések, tüllök, csipkék és keskenyárúk egységértékeit állapította meg.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1941. november havi adatok. — Chiffres de novembre 1941.

Népmozgalom. — Vetésjelentés. — Munkapiac. — Külkereskedelem. — Közlekedés. — Áralakulás. — Megélhetési költségek. — Pénz és hitel. — Gazdasági jelzőtábla. — Rajzok a gazdasági jelzőtáblához. — Mouvement de la population. — Rapport sur les cultures. — Marché du travail. — Commerce extérieur. — Transports. — Mouvement des prix. — Coût de la vie. — Monnaie et crédit. — Tableau économique. — Graphiques au tableau économique.

Extrait. Voici les chiffres de statistique de novembre 1941:

Sur notre territoire d'après la 2e Sentence de Vienne, il y eut en novembre 1941 13.349 nouveaux mariages, 21.779 naissances vivantes et 14.779 décès, soit respectivement 11'9, 19'4 et 13'2 pour 1000 habitants, et l'accroissement naturel y a été de 7.000 (6'2‰). — En ce qui concerne le territoire d'avant cette Sentence, par rapport à novembre précédent, la nuptialité augmentait fort, la natalité grandissait légèrement et la mortalité a un peu diminué. — A partir du neuvième mois suivant la libération des territoires visés par la 2e Sentence de Vienne, la natalité grandissait fort dans notre pays. — En novembre 1941, sur notre territoire d'avant ladite Sentence, la proportion des mariages représentait 12'4‰, celle des naissances vivantes 17'9‰, celle des décès 12'6‰, contre 11'9, 17'6 et 12'0‰ un an auparavant, et l'accroissement naturel (5'3‰) était inférieur à celui de novembre précédent (5'6‰).

En novembre dernier, le temps était sec et froid, favorisant la rentrée des produits agricoles. Il y a eu de fortes gelées; puis, le temps est devenu doux et les semences, qui ont souffert des grands froids, se sont remises pour une bonne part, mais elles auraient eu besoin que le temps doux durât davantage. — En général, les quantités de gros fourrages étaient suffisantes; toutefois, il est pro-

bable qu'on devra économiser davantage les fourrages pour chevaux et les fourrages de betterave.

Pour des causes saisonnières, le nombre des chômeurs augmentait en novembre dernier pour les hommes, mais il a diminué pour les femmes. En octobre dernier, le nombre des offres avait grandi aux Offices et bureaux de placement gratuit, et le nombre des demandes y avait baissé (tombant, pour 100 offres, à 138), ainsi que celui des placements; ce dernier avait baissé, de 74'4 en septembre, à 73'0 en octobre. En novembre, le chômage a diminué dans les industries du fer, du bois, de la polygraphie, du cuir, grandissant parmi les travailleurs intellectuels, les employés d'hôtel et de restaurant, dans le Bâtiment, dans les industries de l'alimentation et de l'habillement. — En raison du changement du nombre des chômeurs, les salaires horaires offerts à Budapest ont augmenté pour les ferblantiers, les journaliers hommes et femmes, les ouvrières de fabrique, et diminué pour les menuisiers, les tailleurs et les maçons.

En novembre dernier, nos importations représentaient 65'4 millions de pengős; nos exportations, 92'2 millions de p. De sorte que la balance commerciale de notre pays s'est soldée par un excédent de 26'8 millions, dépassant d'environ dix fois celui de novembre précédent. Par rapport à ce mois-là, nos importations ont augmenté en valeur de 54'6%; et nos exportations, de 104'4%.

Le trafic ferroviaire a notablement baissé, sauf pour les voyageurs et les voyageurs-kilomètres. En un mois, la quantité des marchandises transportées a diminué de 12,5%, tombant à 3.317 mille tonnes; la longueur des tonnes kilométriques, accusant une diminution de 420 millions de km., a baissé à 5640 millions; le nombre des wagons chargés de marchandises a diminué de 13,6%, tombant à 223.467. Mais le nombre des voyageurs a monté à 11.114,4 mille (+ 3,3%); celui des voyageurs-kilomètres, à 4150 millions de km. (+ 9,2%).

Le trafic postal était en général en régression, baissant pour le nombre des correspondances à 75.222 mille (— 1,0%), pour le nombre des colis, à 1.845,3 mille (— 6%), pour celui des mandats-poste, à 1.531,7 mille (— 6,6%); pour le montant de ces derniers, à 162.025 mille p. (— 10,7%); cependant, pour tous ces envois, les chiffres accusaient une forte augmentation sur ceux d'un an auparavant. — Le nombre des télégrammes et celui des conversations téléphoniques interurbaines ont également diminué, tombant le premier à 499,8 mille (— 13,7%), le second à 1.109,4 mille (— 5,2%). Mais le nombre des conversations téléphoniques locales de Budapest a augmenté, s'élevant à 17.352 (+ 10,7%); celui des postes téléphoniques principaux a monté à 168.323 (+ 1,0%); celui des usagers de la Radio, à 719.814 (+ 1,3%). A Budapest, le nombre de ces usagers, grandissant de 0,7% seulement, s'est élevé à 192.532.

L'indice officiel des prix de gros, s'élevant de 1,4 point (+ 1,1%), a monté, de 133,1 en octobre dernier, à 134,5, montrant par rapport à novembre précédent, un accroissement de 25,1%. — L'augmentation a été due surtout à celle du prix des objets fabriqués et des matières nécessaires à l'industrie. Le prix des produits de l'agriculture et de l'élevage a grandi de 0,3 point (+ 0,2%), s'élevant à 127,8; cette hausse-là tenait à celle des produits d'origine végétale. Quant à l'indice des produits d'origine animale, il a diminué de 0,6%, à cause de la baisse des animaux sur pied et de la volaille, qui a fait revenir cet indice à 123,9. L'indice des produits d'origine végétale, s'élevant de 0,7%, a monté à 129,7, à cause de la hausse du maïs et des légumineuses. Pour l'indice des produits de l'industrie agricole et celui des denrées coloniales, il n'y a pas eu de changement; comme en octobre, le premier était de 141,0, le second de 382,0; mais en un an, ils ont fort augmenté (+ 32,0% et + 47,3%). — L'indice des objets fabriqués et des produits nécessaires à l'industrie s'est élevé de 2,7 points, montant à 137,3 (+ 2,0%). Cela a été dû en premier lieu à la hausse des objets fabriqués et en second lieu à celle des matières premières; en un mois, l'indice des premiers a monté à 138,9 (+ 2,5%) et celui des secondes à 129,5 (+ 0,4 point). Pour l'indice des objets fabriqués, l'augmentation tenait à la hausse de la laine, des objets d'alimentation et des produits chimiques: pour l'indice des matières premières, elle tenait à la hausse du lin, du chanvre, du jute et de la soie. L'indice des combustibles, qui n'a pas changé par rapport au mois précédent (137,1), accusait sur novembre 1940 une augmentation de 15,6%. Le niveau des prix industriels s'élevant plus que celui des prix agricoles, dépassait ce dernier de 8,0%.

L'indice du coût de la vie, y compris le loyer, s'est élevé de 0,1 point, montant à 140,5. En n'y comprenant pas le loyer, il a monté à 157,6 (+ 0,2 point). Ce changement tenait au renchérissement des haricots, qui a fait monter l'indice des objets

d'alimentation à 145,0 (+ 0,66 point, soit + 0,4%); cet indice-là a monté en un an de 30,0 points (+ 26,1%). — Pour ce qui est de l'indice de l'habillement, il a, à cause de la diminution du prix des chaussures, baissé à 201,9 (— 0,8 point). L'indice du chauffage et de l'éclairage n'a pas changé (167,1); il en a été de même de celui du loyer, qui, ayant pour base: 1913 = 100, était toujours de 86,3, le gouvernement ayant interdit d'augmenter le prix de location des logements.

Selon les chiffres fournis par la Banque Nationale de Hongrie, la circulation des billets de banque représentait en novembre dernier 1.898,9 millions de pengős, baissant par rapport au mois d'octobre dernier de 42,4 millions (— 2,2%), mais grandissant comparativement au mois correspondant de l'année dernière de 39,0%. Le montant des effets escomptés et des avances a en un mois monté à 1.121,1 millions de p. (+ 9,0%). — En ce qui concerne l'encaisse métallique, pour l'or, elle n'a pas changé comparativement à octobre (100,1 millions de pengős), accusant sous ce rapport sur le chiffre d'un an auparavant une diminution de 24,0 millions de p. (— 19,3%); et le montant des devises et monnaies étrangères a baissé en un mois de 1,0 million de pengős, tombant à 16,6 millions (— 5,7%); de sorte que l'encaisse métallique totale a, en un mois, diminué de 0,9 million de pengős, baissant à 116,7 millions (— 0,8%).

A la Caisse d'épargne postale, ainsi que dans ceux des établissements de crédit budapestois qui étaient membres de l'I. C. S. F., les dépôts d'épargne, montant en un mois de 14,4 millions (+ 1,8%), se sont élevés à 802,8 millions de pengős. Les dépôts sur comptes courants, augmentant de 2,0 millions de p., ont monté à 1.303,8 millions. Ainsi donc, l'ensemble des dépôts en banque a grandi de 16,4 millions (+ 0,8%), s'élevant à 2.106,6 millions. — Dans les 28 établissements de crédit provinciaux, les dépôts en banque se sont élevés en novembre de 1,6%, montant à 142,8 millions de p.

A la Bourse de Budapest, l'indice des actions, ayant pour base: 1926 = 100, a diminué de 0,7 point, baissant à 271,7 (— 0,3%). Le nombre des actions vendues, fléchissant de 50,6%, a été de 227,8 mille, moins que la moitié de celui d'octobre dernier. Le montant des livraisons et réceptions, baissant de 49,2%, est tombé à 36,6 millions de p., contre 72,0 millions en octobre.

En novembre dernier, il n'y a pas eu de faillite. Au mois précédent, il y eut 3 concordats privés ou judiciaires; en novembre, 2 seulement. Donc, le nombre des nouvelles insolvabilités a été de 2. Elles avaient comme actif 227 mille p., et comme passif 383 mille p.; ces chiffres dépassaient légèrement ceux du mois précédent. Le nombre des lettres de change protestées, diminuant par rapport à octobre de 8, a été de 20; le montant de celles-ci (20 mille p. en octobre) était de 46 mille p.

Aux Monts-de-piété budapestois de la Caisse d'épargne centrale, par rapport à octobre dernier, le nombre des engagements, fléchissant de 12 mille, est tombé à 176 mille, et le montant en a diminué de 352 mille p., baissant à 4.376 mille. Le nombre des dégagements était de 179 mille (— 24,2%); leur montant, de 4.226 mille p. (— 23,1%). De sorte que l'effectif des gages, baissant en un mois de 3 mille, était de 865 mille; le montant en a augmenté en un mois de 149 mille pengős (+ 0,7%), s'élevant à 20.810 mille. Le nombre des gages vendus par contrainte, diminuant en un mois de 160, a été de 2.799 (— 5,4%).

Népmozgalom.

Magyarországnak a második bécsi döntés előtti területén az előző év megfelelő hónapjához viszonyítva a házasságkötések száma novemberben erősen emelkedett. Az elveszületések aránya némileg javult, de a halálozásnál némi visszaesés mutatkozott. A halálozási viszonyok romlása lényegében csak a 7 éven felüliek korosztályát érintette, az 1—6 éves gyermekek halálozása változatlan maradt, a csecsemőhalálozás pedig örvendetesen javult. A természetes szaporodás némileg kedvezőtlenebb, mint az előző év megfelelő hónapjában.

A második bécsi döntéssel visszatért terület házasságkötési arányszáma valamivel kisebb, elveszületési arányszáma jóval kedvezőbb, halálozása rosszabb, de természetes szaporulata kiválóbb, mint az ország többi részén. E területen egyébként különös figyelmet érdemel a születések számának alakulása, amely a felszabadulást követő kilencedik hónapban ugrásszerűen emelkedett és azóta is magas színvonalon mozog. Adatai a következők:

	Élveszületés	
	szám szerint	‰
január	4.339	19.4
február	4.012	19.8
március	4.085	18.3
április	4.241	20.0
május	5.590	25.6
június	7.203	34.1
július	6.820	31.2
augusztus	6.191	28.3
szeptember	6.289	29.7
október	6.036	27.6
november	5.509	26.0

Az 1941. évi november havi népmozgalom főeredményeit az előző év megfelelő adataival veti össze következő kis összeállításunk:

	Magyarország a második bécsi döntés előtt		A második bécsi döntés területe		Összesen ¹⁾
	1940 nov.	1941 november			
Házasságkötés	10.560	11.310	2.039	13.349	
" ezer lélekre	11.9	12.4	9.6	11.9	
Élveszületés	15.703	16.270	5.509	21.779	
" ezer lélekre	17.6	17.9	26.0	19.4	
Egy éven aluli elhalt	1.967	1.776	694	2.470	
" száz "élveszülöttre"	12.5	10.9	12.6	11.3	
1—6 éves elhalt	463	471	256	727	
7 évnél idősebb elhalt	8.256	9.208	2.374	11.582	
Elhalt összesen	10.686	11.455	3.324	14.779	
" ezer lélekre	12.0	12.6	15.7	13.2	
Természetes szaporodás	5.017	4.815	2.185	7.000	
" ezer lélekre	5.6	5.3	10.3	6.2	

¹⁾ Délvidék nélkül.

A gyakoribb halálokok közül emelkedés mutatkozik a gümőkór, vörheny, szamárhurut, agyvérzés-agyguta, tüdőlob, rák és rosszindulatú daganat és bélhurut áldozatainak számánál. Kisebb volt a kanyaróban, roncsoló toroklobban, hasi hagymázban, vérhasban, hörghurutban és gyermekági betegségekben elhaltak száma. Az adatok a következők:

A halálokok megnevezése	Magyarország a második bécsi döntés előtt		A második bécsi döntés területe		Összesen ¹⁾
	elhaltak száma				
	1940 nov.	1941 november			
Gümőkór	882	937	288	1.225	
Kanyaró	19	4	24	28	
Vörheny	6	14	4	18	
Influenza	32	36	10	46	
Szamárhurut	27	36	25	61	
Roncsoló toroklob	34	24	6	30	
Hasi hagymáz	45	40	10	50	
Vérhas	38	21	10	31	
Agyvérzés-agyguta	584	642	90	732	
Szervi szívbjaj	565	575	75	650	
Tüdőlob	1.052	1.232	407	1.639	
Hörghurut	44	40	7	47	
Rák és rosszindulatú daganat	840	962	144	1.106	
Gyermekági betegség	52	45	13	58	
Bélhurut	388	427	130	557	

¹⁾ Délvidék nélkül.

Ezer lélekre az országnak a második bécsi döntés előtti területén 1'03 (1940 november 0'99), a második bécsi döntés területén 1'36, a Délvidék nélküli egész területen 1'09 gümőkóros halálozás esett.

Novemberi népmozgalmunk országrészek szerint részletezett főeredményeit mutatja be végül alábbi összeállításunk:

O r s z á g r é s z	Házasságkötés	Élveszületés	Halálozás	Természetes szaporodás
	a) szám szerint			
I. Kisalföld	1.274	1.651	1.102	549
II. Dunántúli dombosvidék	2.082	3.115	2.344	771
III. Duna-Tisza köze				
a) Budapest nélkül	2.222	2.098	1.571	527
b) Budapesttel együtt	3.250	3.646	2.960	686
IV. Tiszántúl	3.029	5.492	3.551	1.941
V. Északi dombosvidék	1.814	2.401	1.679	722
VI. Kárpátalja	472	1.245	749	496
VII. Erdély ¹⁾	1.428	4.229	2.394	1.835
Összesen :	13.349	21.779	14.779	7.000

¹⁾ Nem egyezik a második bécsi döntés területével.

O r s z á g r é s z	Házasságkötés	Élveszületés	Halálozás	Természetes szaporodás
	b) e z e r l é l e k r e			
I. Kisalföld	13·6	17·7	11·8	5·9
II. Dunántúli dombosvidék	11·5	17·2	12·9	4·3
III. Duna-Tisza köze				
a) Budapest nélkül	15·3	14·4	10·8	3·6
b) Budapesttel együtt	13·5	15·1	12·3	2·8
IV. Tiszántúl	11·2	20·4	13·2	7·2
V. Északi dombosvidék	13·9	18·4	12·9	5·5
VI. Kárpátalja	8·4	24·4	14·7	9·7
VII. Erdély ¹⁾	9·2	27·3	15·5	11·8
Összesen:	11·9	19·4	13·2	6·2

¹⁾ Nem egyezik a második bécsi döntés területével.

Vetésjelentés.

November hó száraz és hideg időjárása a termények betakarítására kedvező, az őszi mezőgazdasági munkálatok végzésére azonban a fagyok miatt kedvezőtlen volt. A tárgyalt hónap folyamán bekövetkezett télies időjárás ugyanis gazdasági munkálatainkat helyenkint megakasztotta, s amíg a fagyok tartottak, csak a betakarítási munkálatok folyhattak zavartalanul. A november hónap folyamán fellépő erős fagyok a gyengébb vetéseket bizonyos mértékig megviselték, de a hó végére beköszöntött enyhébb időjárás ezt a kárt jelentékeny mértékben helyrehozta, bár a vetések további javulásához tartósan enyhe időjárásra lett volna szükség.

A hónap csapadékban szegény volta igen kedvezett az előző hónapokban létrejött vízfoltok levezetésére.

A szálastakarmány mennyisége általában elegendőnek bizonyult, az abraktakarmány és a répa felhasználása körül azonban valószínűleg nagyobb mérvű takarékoskodást kell majd kifejezteni.

Munkapiac.

Az összes szakszervezeti munkanélküliek száma november hónap folyamán idényszerűen emelkedett. Az összes szakszervezetekben nyilvántartott munkanélküliek közül ugyanis a szociáldemokrata szakszervezeteknél bejelentett munkanélküliek száma, amely az összes szakszervezeti munkanélküliek nagyobb számát teszi, lényeges emelkedést mutat. Ezzel szemben a szociáldemokrata szakszervezetek, valamint a keresztényszociálista szakszervezetek által Budapesten kimutatott munkanélküliek száma kismértékben csökkent. Általában az összes munkanélküliek közül a férfiak száma emelkedett, a nők száma pedig visszaesett.

Tekintettel arra, hogy a *hatósági és ingyenes magánmunkaközvetítés* adatai mindig egy hónappal későbbben állanak csak rendelkezésünkre, az alábbiakban ezeknek az adatoknak az október havi alakulását ismertetjük.

A *munkahelyek száma* a szeptember havi 34.094-ről 34.541-re emelkedett, ami az 1940. évi hasonló időponthoz képest annak csaknem a két-

szeresét teszi ki. A *munkakeresők száma* október hónap folyamán 47.623-ra rúgott, ez a szám a szeptemberihez képest 1.282-vel csökkent, a múlt év hasonló hónapjához viszonyítva pedig 4.751-gyel növekedett. A *100 munkahelyre eső munkakeresők száma* októberben 138 volt, vagyis 5-tel kevesebb, mint az előző hónapban és 106-tal kevesebb, mint egy évvel azelőtt. A *munkaközvetítések száma* egy hónap alatt mindössze 120-szal csökkent, úgyhogy számuk október hónap folyamán 25.231-et ért el az előző évi 25.431-gyel szemben. A *100 munkahelyre eső munkaközvetítések száma* a szeptember havi 74·4-hez képest októberben 73·0-et mutat. 1940. év októberében 100 munkahelyre 82·4 munkaközvetítés esett.

November hónapban foglalkozás szerint csökkent a munkanélküliek száma a *vasiparban* (—5·0%), a *faiparban* (—9·5%), a *sokszorosító iparban* (—17·2%), valamint a *bőriparban* (—39·3%). Ugyanezen idő alatt emelkedett a munkanélküliek száma a *szellemi munkásoknál* (+0·4%), az *élelmezési iparban* (+1·1%), a *szállodai- és éttermi alkalmazottaknál* (+14·5%), a *ruházati iparban* (+106·7%), valamint az *építőiparban* (+279·8%). A munkanélküliek számsorainak változása folytán természetesen változást szenvedtek a *Budapestre nézve kiszámított felajánlott órabérek*, amelyek a *bádogosoknál* 1.— P-ről 1·08 P-re, a *napszámosoknál* 67 fillérről 76 fillérre, a *gyári munkásnőknél* 38 fillérről 44 fillérre és a *napszámosnőknél* 57 fillérről 58 fillérre emelkedtek, illetőleg az *asztalosoknál* 99 fillérről 96 fillérre, a *szabóiparban* 90 fillérről 84 fillérre, a *kőművesiparban* 1·32 P-ről 1·10 P-re csökkentek.

Külkereskedelem.

A háborús gazdálkodás következtében az adott lehetőségekhez képest érvényesülő önellátási politika természetesen külsőkereskedelmi forgalmunkra is rányomja bélyegét, azért az előző évekkel való összehasonlítás különösebb jelentőséggel nem bír, mert hiszen ma legtöbbször a normális viszonyoktól eltérő körülmények határozzák meg külsőkereskedelmi forgalmunk alakulását. Ha azonban a legutolsó hónapok eredményeit vetjük össze, megállapíthatjuk, hogy az aratást követő 4 hónap, ellentétben az előző hónapoktól, kiviteli többletet eredményezett. November havi külsőkereskedelmi mérlegünk 65·4 millió P-s behozatali és 92·2 millió P-s kiviteli értékkel zárult, végeredményben 26·8 millió P-s aktív egyenleget ért el. Egy hónap leforgása alatt tehát 17·9%-kal kevesebb értékű árut hoztunk be az országba és 6·1%-kal több értékű árut vittünk ki az országból. A múlt évhez képest a behozatal 54·6%-kal, a kivitel pedig 104·4%-kal volt magasabb értékű. Az elmúlt év hasonló hónapjához képest a nagyfokú értékelkedés a valamivel jobban sikerült terméseredményekkel van összefüggésben és ez jelentkezik az 1940. évi novemberi 2·8

millió P-s kiviteli és az 1941 november havi 26'8 millió P-s kiviteli többlet összevetésénél is, ami annyit jelent, hogy a tárgyalt hónapban kb. tízszer nagyobb volt a kiviteli többletünk, mint az elmúlt esztendő hasonló időpontjában.

Közlekedés.

Vasúti forgalom. A közlekedési számsorok november hónap folyamán a szállított utasok és az utaskilóméterek számsorától eltekintve, eléggé jelentékeny csökkenést mutatnak. A *szállított áruk számsora* egy hónap alatt 474 ezer tonnával 3.317 ezer tonnára esett vissza, a csökkenés egy hónap alatt 12'5%-ot tesz ki, az előző évhez képest azonban még mindig 11'9%-os növekedés mutatkozik. Az *árutonnakilóméterek számsora* 42'0 millió km-rel 564'0 millió km-re (—6'9%), a *megrakott teherkocsik száma* pedig 35.305 drb-bal (—13'6%) 223.467 db-ra esett vissza. Az egy év előtti helyzethez képest az utóbbi két számsornál is igen jelentékeny emelkedés mutatkozik, amely százalékban kifejezve az árutonnakilómétereknél 39'3-et, a megrakott teherkocsik számánál pedig 16'3-et tesz ki. A délidéki területnek az ország gazdasági életébe való erősebb bekapcsolódása folytán a szállított utasok, valamint az utaskilóméterek számsora eléggé jelentékeny emelkedést mutat. A *szállított utasok száma* egy hónap alatt 3'3%-kal, 358'1 ezerrel 11.114'4 ezerre növekedett, ennél is lényegesen magasabb, 9'2%-os emelkedést láthatunk az *utaskilóméterek számsoránál*, mely egy hónap alatt 35'0 millió kilométerrel 415'0 millió km-re ugrott fel. Egy év alatt a szállított utasoknál 12'8%-os, az utaskilómétereknél pedig 22'1%-os növekedés jelentkezik.

Postaforgalom. A postaforgalom számsorai a tárgyalt hónap folyamán általában csökkenést mutatnak, a *levélküldemények számsora* 1'0%-kal 75.222 ezer darabra, a *csomagküldemények számsora* pedig 6'1%-kal 1.845'3 ezer db-ra esett vissza. Ennek az egy hónap alatti visszaesésnek ellenére az egy év előtti eredményeket a tárgyalt hónaphoz hasonlítva, a levélküldeményeknél 24'8%-os, a csomagküldeményeknél pedig 21'6%-os emelkedést tapasztalhatunk. Ugyancsak visszaesés mutatkozik a postautalványok darabszámánál és összegénél is. A *postautalványok darabszáma* egy hónap alatt 108'0 ezer db-bal (—6'6%) 1.531'7 ezer db-ra, *összege* pedig 19.338 ezer P-vel (—10'7%) 162.025 ezer P-re csökkent. Mint a közlekedés valamennyi számsoránál, úgy itt is nagymérvű emelkedést láthatunk egy év alatt. Ez az emelkedés százalékban kifejezve a postautalványok darabszámánál 15'0, összegénél pedig 38'8-et ért el. A *táviratok darabszáma* 79'4 ezer db-bal, vagyis 13'7%-kal 499'8 ezer db-ra csökkent. Egy évvel azelőtt a táviratok darabszáma 459'1 ezret tett ki, ami annyit jelent, hogy a tárgyalt hónap aránylag erős visszaesését tekintetbe véve is még mindig 8'9%-os növekedést

láthatunk az egy évvel azelőtti állapothoz képest. A *helyközi beszélgetések száma* egy hónap alatt 5'2%-kal (61'2 ezer) 1.109'4 ezerre esett vissza. Ezzel szemben a *budapesti helyibeszélgetések száma* 1.671 ezerrel (+10'7%) 17.352 ezerre emelkedett. Az egy év előtti helyzetet vizsgálva a helyközi beszélgetések számánál 18'4%-os, a budapesti helyibeszélgetések számánál pedig 23'5%-os többlet mutatkozik. A *távbeszélőállomások száma* a tárgyalt hónap folyamán mindössze 1'0%-kal emelkedett, vagyis 1.673 db-bal 168.323 db-ra szaporodott a távbeszélőállomások száma, ami a múlt év hasonló időpontjához képest 13'2%-os gyarapodást tesz ki. A *rádióvevőengedélyesek száma Magyarországon* egy hónap alatt 1'3%-kal, 9.208 db-bal 719.814 db-ra szaporodott. A *budapesti rádióvevőengedélyesek száma* azonban csak 0'7%-kal nőtt meg, s így a tárgyalt hónap végén 192.532 db-ot tett ki. Az egy év előtti eredményeket vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a magyarországi rádióvevőengedélyesek száma 21'0%-kal, a budapesti rádióvevőengedélyesek száma pedig csak 10'1%-kal emelkedett, ami annyit jelent, hogy a rádió intézménye a vidéken mind nagyobb és nagyobb mértékben válik népszerűvé.

Áralakulás.

Az 1929-hez viszonyított nagykereskedelmi árindexünk, — hála a kormányzat erőskezü ártartási politikájának — veszélyesnek egyáltalában nem mondható fejlődést mutat a tárgyalt hónapban. Háborús gazdálkodás közepette természetesen az árak emelkedése elkerülhetetlen, de elengedhetetlenül fontos, hogy ez az árfejlődés lassú és fokozatos legyen. Ezt láttuk a legutolsó hónapok eredményeinél és ezt látjuk a tárgyalt hónap eredményénél is. A *hivatalos nagykereskedelmi árindex* 1'4 ponttal (+1'1%) emelkedett és a múlt havi 133'1-es értékről 134'5-es értékre nőtt. Az elmúlt év novemberéhez viszonyítva a nagykereskedelmi árindex 25'1%-ot növekedett. Az egy hónap alatti árfejlődés főleg az ipari anyagok és termékek cikkeinél jelentkezett és csak másodsorban növelték az árakat a mezőgazdaság és állattenyésztés termékei. Így tehát ebben a hónapban is főleg ipari vonalon látunk erősebb drágulást. A *mezőgazdaság és állattenyésztés termékeinek csoportindexe* a tárgyalt hónapban 127'8 ponton állott, az elmúlt havi 127'5 pontos állását 0'3 ponttal (+0'2%) múlta felül, az elmúlt év november havi 108'6-es állását pedig 19'2 ponttal (+17'7%) szárnyalta túl. A mezőgazdaság és állattenyésztés termékeinek ár-emelkedése elsősorban a növényi eredetű termékek árfejlődésével magyarázható, mert hiszen az *állati eredetű termékek* csoportindexénél egészen jelentéktelen (—0'6%) visszaesést látunk, ami az élőállatok — baromfi — olcsóbbodására vezethető vissza. Az állati eredetű termékek csoportindexe

Megnevezés	Egység	1939	1940	1940							1941	
		átlag Moyennes		június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	
95	Fedezeti arány	%	—	—	.	.	.	—	—	—	—	—
96	Leszámitási kamatláb	"	4·0	3·8	4·0	4·0	4·0	4·0	3·0	3·0	3·0	3·0
97	Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	4·5-6·5	4·4-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	3·5-6·0	3·5-6·0	3·5-6·0
98	Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3	3	3	3	3	3	3	2·5	2·5	2·5
99	Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	1·5-1·5	1·5-1·5	1·5-1·5
Betétállomány:												
Takarékbetét:												
100	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	136·4	136·1	138·4	142·7	150·7	150·8	159·1	167·4
101	A PK. budapesti pénzüzetéinél	"	—	—	580·4	578·6	580·2	591·1	595·7	601·8	649·1	653·5
102	Összesen	"	—	—	716·8	714·6	718·5	733·8	746·4	752·6	808·2	821·0
Folyószámlabetét:												
103	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	124·2	120·0	136·2	134·9	133·2	153·3	180·4	157·9
104	A PK. budapesti pénzüzetéinél	"	—	—	753·8	781·1	775·2	796·8	822·0	846·5	854·8	859·8
105	Összesen	"	—	—	878·0	901·1	911·4	931·7	955·2	999·8	1.035·2	1.017·8
Betétek együtt:												
106	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	260·6	256·1	274·6	277·6	283·9	304·1	339·5	325·4
107	A PK. budapesti pénzüzetéinél	"	—	—	1.334·2	1.359·7	1.355·4	1.387·9	1.417·7	1.448·3	1.503·9	1.513·4
108	Összesen	"	—	—	1.594·8	1.615·7	1.629·9	1.665·5	1.701·6	1.752·4	1.843·4	1.838·7
109	A 28 legn. vidéki pénzüzt. betétállománya	"	—	—	123·0	122·6	124·2	129·1	131·2	132·6	138·7	138·7
Tőzsde:												
110	Részvényindex ¹⁾	1926 = 100	92·1	108·4	100·2	104·7	107·0	101·8	96·2	100·2	115·9	142·0
111	Eladott részvény	szám	123.378	89.285	69.181	59.590	51.299	59.946	80.027	51.720	152.234	353.137
112	Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	8·4	7·7	6·0	4·1	4·0	5·6	6·2	4·6	12·2	26·3
Hitelbiztonság:												
113	Csőd ²⁾	szám	3	2	2	1	2	1	2	2	1	3
114	Magán- és kényszeregyesség ²⁾	"	57	12	16	3	4	8	6	8	8	8
115	Össz. új fizetésképtelenségek Magyarorsz. ³⁾	"	60	14	18	4	6	9	8	10	9	11
Ebből:												
116	Új fizetésképtelenség Budapesten	"	15	4	6	2	2	3	2	2	2	1
117	Magán- és kényszeregyesség aktíva	1.000 P	3.343	792	3.440	54	132	246	79	2.170	369	74
118	Magyarországon passzíva	"	4.145	974	3.775	104	206	404	134	2.420	493	170
119	Magán- és kényszeregyesség aktíva	"	2.442	1.216	120	7	3	48	3	24	145	28
120	Budapesten passzíva	"	2.816	195	265	40	4	75	4	53	148	78
121	Óvatolt váltók Magyarországon ⁴⁾	szám	2.832	1.284	2.223	1.615 ⁵⁾	42 ⁵⁾	16 ⁵⁾	43 ⁵⁾	24 ⁵⁾	30	1.525
122	Óvatolt váltók Magyarországon ⁴⁾	1.000 P	1.378	784	1.128	1.084	41	12	43	44	63	1.111
123	Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.192	445	726	549	9	5	9	12	9	451
124	Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	723	336	470	486	28	6	24	33	32	441·4
Zálogházi forgalom:												
125	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	220	209	201	213	200	200	221	209	199	205
126	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	4.544	4.664	4.557	4.652	4.436	4.589	5.128	4.692	4.570	4.570
127	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	240	210	197	213	198	201	244	215	222	196
128	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 P	4.850	4.563	4.344	4.539	4.142	4.403	5.298	4.916	5.119	4.669
129	Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.085	1.085	1.088	1.086	1.064	1.057	1.034	1.043
130	Zálogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	23.668	23.781	24.075	24.261	24.090	23.866	23.317	23.218
131	Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	6.205	4.248	3.799	4.438	3.999	4.124	4.495	3.757	2.393	5.177

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. — ³⁾ 1939 szeptember havától a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja, 1941 januárjától pedig a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi területek adataival együtt. — ⁴⁾ 1940 január havától a visszacsatolt felvidéki rész, Kárpátalja, 1941 januártól a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi területek adataival együtt. — ⁵⁾ A váltóóvások kötelező bejelentése szünetelt.

1 9 4 1										Unités	Désignation	
február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	%	Proportion de la couverture	95
3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	"	Taux d'escompte	96
3.5-6.0	3.5-6.0	3.5-6.0	3.75-6.5	3.75-6.5	3.75-6.50	3.75-6.50	3.75-6.50	3.75-6.50	3.75-6.50	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre	97
2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois	98
1.5-1.5	1.5-1.5	1.5-1.5	1.5-1.5	1.5-1.5	1.5-1.5	1.5-1.5	1.5-1.5	1.5-1.5	1.5-1.5	"	Taux de dépôts à vue	99
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
174.5	175.6	173.6	179.8	163.5	167.0	170.0	158.8	169.5	.	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	100
660.3	660.0	605.8	627.9	630.6	633.6	613.7	613.9	618.9	.	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	101
834.8	835.6	779.4	807.8	794.1	800.6	783.6	772.7	788.4	802.8	"	Total	102
Dépôts s. comptes courants :												
172.0	166.0	164.8	158.7	179.0	187.3	204.0	231.1	226.6	232.1	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	103
866.4	886.6	899.0	914.7	939.1	974.6	971.3	1.031.3	1.075.2	1.071.7	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	104
1.038.4	1.052.6	1.063.8	1.073.4	1.118.2	1.161.9	1.175.3	1.262.4	1.301.8	1.303.8	"	Total	105
Ensemble des dépôts :												
346.5	341.6	338.4	338.5	342.5	354.2	374.0	390.0	396.1	406.8	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	106
1.526.7	1.546.6	1.504.7	1.542.7	1.569.7	1.608.3	1.585.0	1.645.2	1.694.1	1.700.0	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	107
1.873.2	1.888.2	1.843.1	1.881.2	1.912.2	1.962.5	1.959.0	2.035.1	2.090.2	2.106.6	"	Total	108
133.3	137.7	132.1	135.5	138.1	140.3	138.5	140.3	140.5	142.8	"	Dép. dans les 28 princ. établ. de c. de prov.	109
Bourse :												
149.8	149.6	189.4	212.6	269.0	268.6	284.8	307.2	272.4	271.7	1926 = 100	Indice des actions ¹⁾	110
460.382	191.234	451.722	556.548	643.303	612.939	234.579	498.576	461.244	227.750	nombre	Actions vendues	111
38.0	18.6	45.2	44.0	61.1	72.1	36.4	73.5	72.0	36.6	1,000.000 p	Montant des livraisons et des récept.	112
Sécurité du crédit :												
3	1	4	—	4	3	3	1	—	—	nombre	Faillites ²⁾	113
10	4	7	5	2	3	6	2	3	2	"	Concordats privés et judiciaires ³⁾	114
13	5	11	5	6	6	9	3	3	2	"	Total des nouv. insolvabilités en Hongrie ⁴⁾	115
Dont :												
1	2	1	3	3	—	2	1	—	1	"	Nouv. insolvabilités à Budapest	116
3.131	90	640	285	24	17	132	62	22	227	1.000 p	Concord. privés et judiciaires (actifs	117
3.487	182	785	441	46	32	211	147	33	383	"	en Hongrie (passifs	118
46	72	46	169	13	—	61	21	—	109	"	Concord. privés et judiciaires (actifs	119
59	145	59	189	27	—	102	106	—	128	"	à Budapest (passifs	120
1.924	1.779	1.349	72	50	61	46	26	28	20	nombre	} Lettres de change protest. en Hongrie ⁵⁾	121
1.316	1.121	1.386	66	78	57	37	10	20	46	1.000 p		122
682	631	407	20	13	11	2	4	1	4	nombre	} Lettres de change protest. à Budapest	123
579.2	487.8	465.8	44.6	57.6	27.2	10.9	3.1	5.0	29.0	1.000 p		124
Mouv. des monts-de-piété :												
177	191	191	211	205	193	181	193	188	176	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	125
4.120	4.548	4.246	4.667	4.418	4.293	4.066	4.582	4.728	4.376	1.000 p		126
200	269	263	204	173	186	172	201	236	179	1.000 reconn.	} Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	127
4.598	6.160	6.019	4.167	3.585	3.936	3.718	4.496	5.4 97	4.226	1.000 p		128
1.021	943	870	877	909	915	924	916	868	865	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	129
22.740	21.129	19.356	19.856	20.689	21.046	21.394	21.430	20.661	20.810	1.000 p		130
3.642	3.555	3.577	3.334	2.924	3.684	2.887	3.106	2.959	2.799	reconnais.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	131

¹⁾ Seulement d'après les cours de 18 actions cotées à ce moment. — ²⁾ Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — ³⁾ Y compris, à partir de sept. 1939, la zone nord recouvrée et la Subcarpathie; à partir de janv. 1941, les territoires oriental et transylvain recouverts. — ⁴⁾ Y compris, à partir de janv. 1940, la zone nord recouvrée et la Subcarpathie, ainsi que, à partir de janv. 1941, les territoires oriental et transylvain recouverts. — ⁵⁾ La déclaration obligatoire des protêts était suspendue.

124'7-ről novemberre 123'9-re csökkent, de az elmúlt év novemberéhez viszonyítva már 25'6 pontos (+ 26'0%) emelkedés jelentkezik és így megállapítható, hogy az egy év alatti árfejlődés az állati eredetű termékeknél sokkal nagyobb, mint a mezőgazdaság és állattenyésztés termékeinél (+ 17'7%). A *növényi eredetű termékek* csoportindexe 128'8 pontról 129'7 pontra nőtt meg (+ 0'7%). Az egy év alatti árfejlődés itt 14'5%-ot tett ki. Az egy hónap alatti 0'9 pontos árfejlődés a kukorica árának és a hüvelyesek árának emelkedésével magyarázható. A *mezőgazdasági ipar termékeinek* árindexe változatlanul 141'0 ponton állott, itt tehát drágulás nem következett be. Ugyancsak változatlan a *gyarmatárúk* csoportindexe: 382'0. Az egy év alatti árfejlődés azonban már lényegesnek mondható, amennyiben a mezőgazdasági ipar termékeinek csoportindexe egy év alatt 32'0%-kal, a gyarmatárúk csoportindexe pedig 47'3%-kal növekedett meg. Mint már említettük, ipari vonalon nagyobb áremelkedés jött létre, mint a mezőgazdaság és állattenyésztés vonalán, így az *ipari anyagok és termékeinek* 134'6 pontot kitevő árindexszáma 2'7 ponttal 137'3 pontra emelkedett (+ 2'0%). Az egy év alatti árfejlődés ennél a csoportindexnél 29'3%. Az ipari anyagok és termékeinek árfejlődése elsősorban a gyártmányok és csak másodsorban a nyersanyagok számlájára irandó, amennyiben a *gyártmányok* 135'5 pontot kitevő indexszáma november hónapra 138'9 pontra szökött fel (+ 2'5%), a *nyersanyagoké* pedig 129'1-ről 129'5-re nőtt (+ 0'3%). Az egy év alatti árfejlődés is nagyobb a gyártmányoknál (+ 32'9%), mint a nyersanyagoknál (+ 15'4%). A gyártmányok árindexnövekedése a gyapjú, az élelmezési ipar cikkeinek és a vegyészeti termékek drágulásának a következménye, viszont a nyersanyagok csoportindexemelkedésénél a len, a kender, a juta és a selyem drágulása játszott közre. A *tüzelőanyagok* árindexe az elmúlt hónaphoz viszonyítva változatlanul 137'1 ponton állott, ami 1940 novemberéhez képest 15'6%-os növekedést jelent.

Az ipari termékek erőteljesebb árfejlődése folytán a tárgyalt hónapban szélesebb nyílású *agrárrolló* jött létre, amennyiben az iparcikkek és a mezőgazdasági termények ára közötti diszparitás novemberben már 8'0%-ot tett ki.

Megélhetési költségek.

A 27 cikk kiskereskedelmi áradata alapján számított létfenntartási index november havi alakulása ugyancsak arra enged következtetni, hogy árpolitikánk ezen a vonalon sem enged nagyobb kilengéseket. Normális gazdasági viszonyok között a kiskereskedelmi árak alakulását a nagykereskedelmi árak alakulása közvetlenül érinti, de számsorainkból az tűnik ki, hogy a kiskereskedelmi árak fejlődése kisebb ütemű, mint a nagykereskedelmieké. Ebből pedig az következik, hogy a szo-

ciális szempontból annyira fontos kiskereskedelmi árak fejlődésének bizonyos keretekbe való foglalása a háborús viszonyok ellenére is szigorúbb. November hónapban a *laktérrel együtt számított* létfenntartási index 140'4 pontról 140'5 pontra növekedett, ez a 0'1 pontot és ugyanannyi százalékot kitevő emelkedés is kizárólag az élelmezés vonalán beállott drágulásra vezethető vissza. Előbbi megállapításunkra élénk bizonyították a nagykereskedelmi főátlag és a megélhetési index számsorának az egy évvel azelőtti helyzettel való összehasonlítása. Ebből kitűnik, hogy míg a megélhetési index egy év alatt csupán 19'8%-ot emelkedett, addig a nagykereskedelmi index főátlagának emelkedése 25'1%-ot tett ki. Az évek óta változatlan laktérindex figyelembevételével számított ú. n. *laktér nélküli* létfenntartási index természetesen számszerűleg nagyobb emelkedést mutat, mint a laktérrel együtt számított index, így novemberben az október havi 157'4 ponttal szemben 157'6 pontot ért el. Az emelkedés itt egy hónap alatt 0'2 pont, illetőleg 0'1%. 1940. év novemberében még 127'1 ponton állott a laktér nélküli számított indexszám, úgyhogy egy év leforgása alatt 30'5 pontos, 24'0%-os indexnövekedés jött létre, amiből megállapítható, hogy egy esztendő alatt még itt is kisebb az emelkedés, mint a nagykereskedelmi index főátlagának egy év alatti alakulásánál.

Az *élelmezés* indexe 0'6 ponttal (+ 0'4%) haladta meg a múlt havi értéket. A 145'0 ponton álló élelmezési indexszám a bab drágulása következtében emelkedett. Az élelmezés indexe egy év alatt 30'0 pontot (26'1%) nőtt.

A *ruházat* indexe a tárgyalt hónapban csökkentést mutat. Az árkormánybiztosi intézkedés következtében ugyanis a cipő ára olcsóbb lett és ennek a fontos ruházati cikknek olcsóbbodása folytán az októberi indexszám 202'7 pontról november hónapra 200'9 pontra csökkent. Az egy év alatti emelkedés a ruházat indexszámában 40'3 pontot, 25'1%-ot tett ki.

A *fűtés és világítás* indexe változatlanul 167'1 ponton állott, az egy év alatti emelkedés ennél az indexszámnál 15'3%.

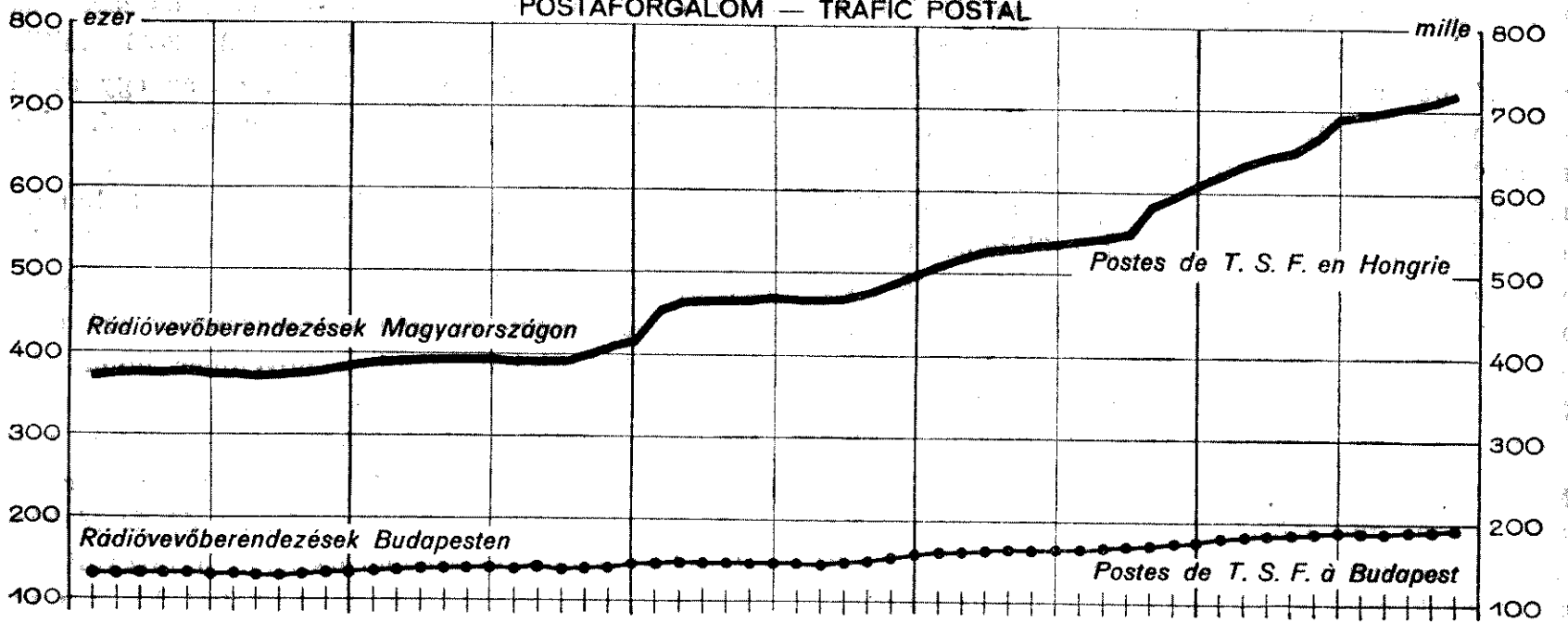
Ugyancsak változatlan a kötött laktérek folytán a *lakásindex* is. Az 1913 = 100 alapján számított lakásindex állása november hónapban is 86'3%.

Pénz és hitel.

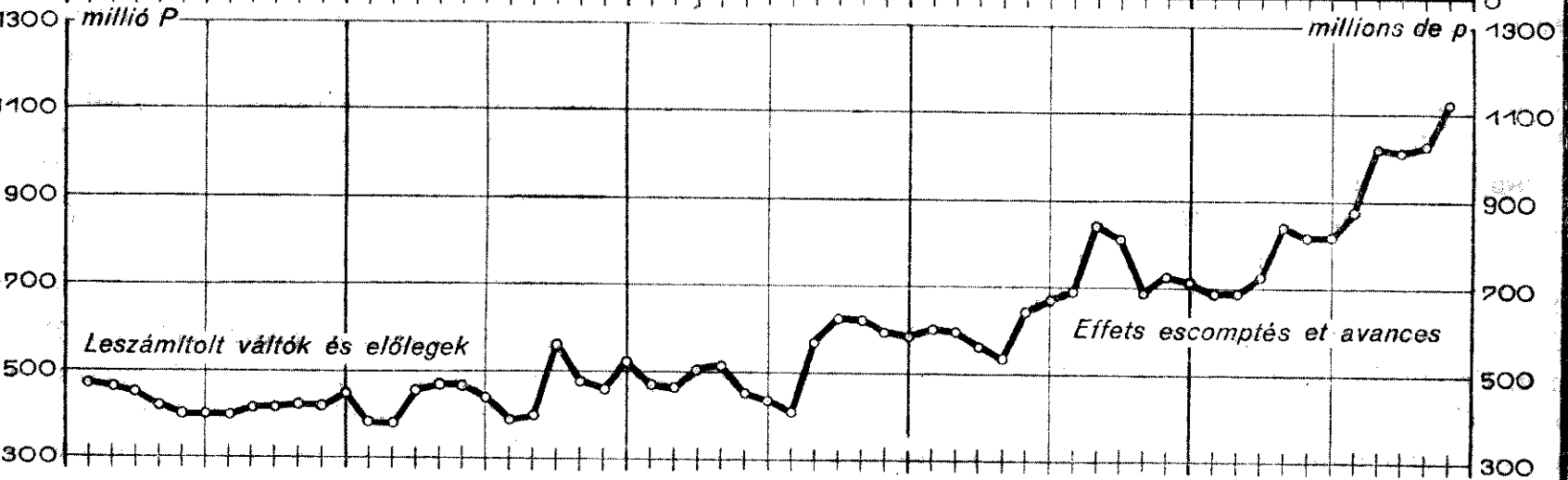
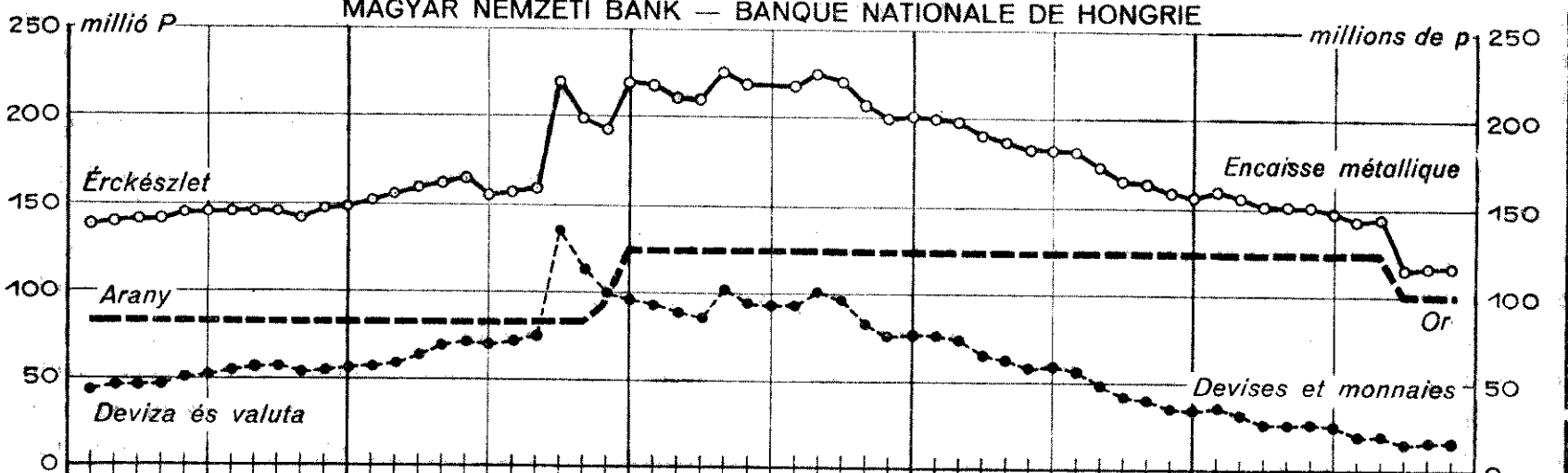
A Magyar Nemzeti Bank által kimutatott *jegyforgalom* november hónap folyamán 1.898'9 millió P-t ért el. Ez az összeg 42'4 millió P-vel, vagyis 2'2%-kal alacsonyabb a múlt hónap értékénél, de 39'0%-kal nagyobb, mint egy évvel azelőtt. A *leszámított váltók és előlegek* értéke, mint az előző hónapokban, úgy a tárgyalt hónap folyamán is emelkedést mutat: egy hónap alatt 92'1 millió P-vel (+ 9'0%) 1.121'1 millió P-re növekedett. Ez

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

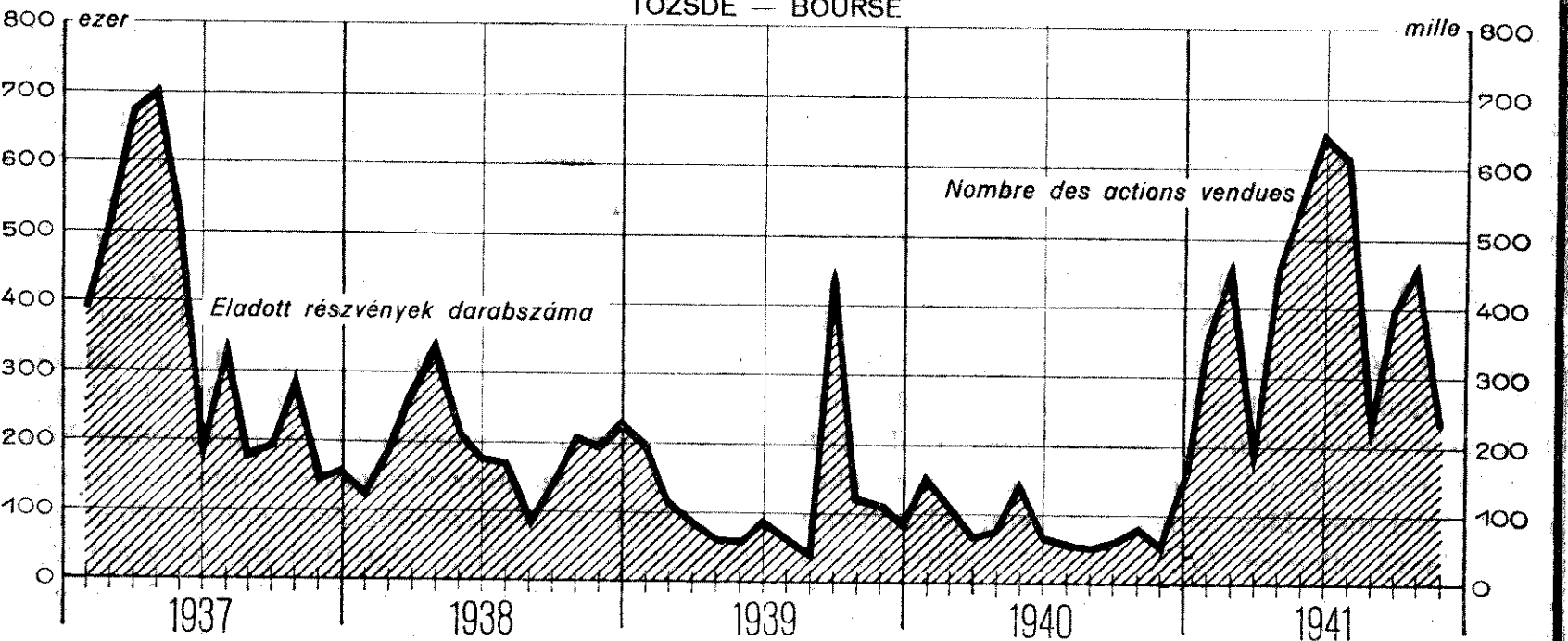
POSTAFORGALOM — TRAFIC POSTAL

MAGYAR NEMZETI BANK — BANQUE NATIONALE DE HONGRIE

TŐZSDE — BOURSE

az emelkedés egy év alatt már 392'8 millió P-t ért el, ami százalékban kifejezve 53'9-et tesz ki. Az *érckészletből* az *aranyállomány* a mult hónaphoz képest változatlanul 100'1 millió P-n állott. Egy évvel azelőtt még 24'0 millió P-vel volt nagyobb az aranykészlet értéke, s így az egy év alatti csökkenés 19'3%-ot ért el. Ugyancsak csökkenés mutatkozik a *devizák és valuták* összegénél, mely 1'0 millió P-vel 16'6 millió P-re esett vissza, a csökkenés egy hónap alatt 5'7, illetőleg egy év alatt 53'1%-ot tesz ki. A fenti két tényező összevetéséből következik, hogy az *összes érckészlet* értéke egy hónap alatt 1 millió P-vel 116'7 millió P-re esett vissza, ami 0'8%-os csökkenésnek felel meg. Jelentős visszaesés mutatkozik az egy év előtti összeghez képest is, amennyiben a tárgyalt hónapban 42'8 millió P-vel kevesebb értékű érckészlettel rendelkezünk. Ez a csökkenés százalékban kifejezve 26'8-et tesz ki.

Betétállomány. November hónapban a betétállomány számsorainak újabb emelkedéséről számolhatunk be. A *postatakarékpénztár* és a *P. K. budapesti tagintézeteinél elhelyezett betétek* összege november hónap folyamán 14'4 millió P-vel (+1'8%) 802'8 millió P-re emelkedett. A növekedés összege egy év alatt 50'2 millió P-t ért el (1'6'7%). Egészen jelentéktelen (+0'2%) emelkedést mutat a *folyószámlabetétállomány* értékösszege, amely a tárgyalt hónap folyamán mindössze 2'0 millió P-vel növekedett, s így a hó végén 1.303'8 millió P-t ért el. Egy év alatt 304'0 millió P-vel (+30'4%) emelkedett a folyószámlabetétállomány értékösszege. Fentiekből következik, hogy az *összes betétek* értéke 16'4 millió P-vel (+0'8%) 2.106'6 millió P-re emelkedett egy hónap alatt. Az egy év előtti növekedés 20'2%-ot ért el, ami abszolút számban kifejezve 354'2 millió P-nek felel meg. Emelkedés mutatkozik a *28 legnagyobb vidéki pénzügyintézet betétállományánál* is, amely a mult hónapi 140'5 millió P-ről november hónapra 142'8 millió P-re szaporodott (+1'6%). Az egy év előtti adatokat tekintve a szaporodás 7'7%-ot tesz ki.

Tőzsde. November hónap folyamán a tőzsdei számsorok erős csökkenése ellenére az 1926 = 100 alapon számított *hivatalos részvényindex* mindössze 0'7 ponttal 271'7 pontra (—0'3%) csökkent. Egy évvel azelőtt a részvényindex 100'2 pontot tett ki, úgyhogy a mostanihoz hasonlítva 171'5 pontos emelkedés jelentkezik. Nagy visszaesés mutatkozik az *eladott részvények* darabszámánál, amely a mult havinak a felét sem érte el. Az októberi 461'2 ezer db-bal szemben novemberben csak 227'8 ezer db. részvényt adtak el, ami 50'6%-os csökkenésnek felel meg. Még ennek a nagyon jelentékeny visszaesésnek ellenére is az egy év előtti forgalomhoz képest a november havi forgalom annak többszörösét teszi ki. Majdnem hasonló arányban

esett vissza a *szállítások és átvételek* összege is, amely a mult havi 72'0 millió P-ről 36'6 millió P-re zsugorodott össze (—49'2%), de az egy évvel azelőtti helyzethez képest még így is annak kb. nyolcszorosa.

Hitelbiztonság. Csődbejelentés a mult hónaphoz hasonlóan ebben a hónapban sem fordult elő, egy évvel azelőtt is csupán két csödesetet jelentettek be. A *magán- és kényszeregyességek* száma a mult havi 3 db-bal szemben november hónap folyamán mindössze 2 volt, az egy évvel azelőtti magán- és kényszeregyességek száma pedig 8-at tett ki. A fentiekből tehát következik, hogy — csödeset nem fordulván elő — az *összes új fizetési képességek száma is Magyarországon* a tárgyalt hónap folyamán mindössze 2 db-ot tett ki, a mult havi 3, illetőleg az egy év előtti 10 db-bal szemben. A *magyarországi magán- és kényszeregyességek* aktiváinak értéke 227 ezer P-t, a *passzíváinak* értéke pedig 383 ezer P-t tett ki. Mindkét értékösszeg a mult havi egészen jelentéktelen összeghez képest megsokszorozódott.

Az *óvatolt váltók száma Magyarországon* november hónapban 20 db-ot tett ki, 8 db-bal (—28'6%) kevesebbet, mint az elmult hónapban és 4 db-bal kevesebbet, mint egy évvel azelőtt (—16'7%). A *váltóvások összege* ezzel szemben jelentékeny emelkedést mutat, amennyiben a mult hónapi 20 ezer P-ről 46 ezer P-re emelkedett. A növekedés százalékban kifejezve 130'0-et tesz ki egy hónap alatt, 4'5-et pedig egy év leforgása alatt.

Zálogházi forgalom. A zálogházi forgalom számsorai november hónap folyamán általában visszaesést mutatnak. Csak a zálogálladék értékösszegénél mutatkozik egészen jelentéktelen emelkedés. A *zálogfelvételek tételszáma* 12 ezer tétellel 176 ezer tételre, *értékösszege* pedig 352 ezer P-vel 4.376 ezer P-re esett vissza. Ez a visszaesés az előbbinél 6'4%-nak, az utóbbinál pedig 7'4%-nak felel meg. Egy év alatt a tételszámnál 15'8%-os, az értékösszegnél pedig 6'7%-os csökkenés mutatkozik. A *zálogkiváltások tételszáma* 24'2%-kal 179 ezer tételre, *értékösszege* pedig 23'1%-kal 4.226 ezer P-re zsugorodott. Elégé jelentékeny visszaesés mutatkozik a zálogkiváltások tételszámánál és értékösszegénél egy év alatt (—16'7% és —14'0%). A zálogfelvételek és a zálogkiváltások számsorainak összevetése folytán a *zálogálladék tételszáma* a mult hónaphoz képest 3 ezer tétellel 865 ezer tételre csökkent, a zálogálladék *értékösszege* pedig 149 ezer P-vel (+0'7%) 20.810 ezer P-re emelkedett. A mult évhez képest mind a két számsor visszaesést mutat (—18'2% és —12'8%). A *kényszerárverésre került zálogtárgyak* tételszáma egy hónap alatt 160 tétellel 2.799 tételre (—5'4%) esett vissza, a tételszámoknak egy év alatti csökkenése pedig 25'5%-ot tesz ki.